

KOSMOS

KORTLÆGNING AF SUNDHEDSTILTAG PÅ ER- HVERVSUDDANNELSER I DANMARK

— ANBEFALINGER TIL DET FREMADRETTEDE
SUNDHEDSARBEJDE

Udarbejdet af

Det Nationale Videncenter for sundhed, kost og motion for børn og unge, KOSMOS

Brian Krogh Lassen (VIA UC)

Mette Munk Jensen (Videncenter for Sundhedsfremme, UC Syddanmark)

Marie Manniche Riber (UC Sjælland)

Anne Krægpøth Gude (Videncenter for Sundhedsfremme, UC Syddanmark)

FORORD.....	4
INDLEDNING	5
RAPPORTENS OPBYGNING SAMT LÆSEVEJLEDNING	5
AFSNIT 1 – BAGGRUNDSOPLYSNINGER.....	7
Om erhvervsuddannelser	7
Unge og sundhed	7
Muld-undersøgelserne	8
Fokus på unges sundhedsadfærd på erhvervsuddannelserne	9
Fysisk aktivitet	9
Alkohol	10
Rygning og euforiserende stoffer	10
De unges sundhedsadfærd er mere end motions-, kost- og rygevaner	10
Opsamling	12
AFSNIT 2 – INTERVIEWS.....	13
Metode	13
Interview med Gunvor Krarup Vedstesen og Mads Peter Jannings, Undervisningsministeriet	13
Interview med Kjeld Secher Pedersen, Nationalt Center for Erhvervspædagogik	18
Interview med ressourcepersoner fra tre skoler – en indledning	25
Interview med Per Jensen, Uddannelsesleder, Vejle Handelsskole	25
Interview med René Frost, Århus Tech	29
Interview med sundhedsteam, Silkeborg tekniske skole	32
Konklusion på interviews med Vejle handelsskole, Århus Tech og Silkeborg tekniske skole	37
AFSNIT 3 – LITTERATURSTUDIET.....	42
Litteraturstudiet	42
Udarbejdelse af resuméer	43
Oversigt over resuméer af projekter/projektbeskrivelser/rapporter	44
Resuméer af de enkelte indsatser	45
Resumé 1 Idræt og sundhed for alle	45
Resumé 2 Klassens ansvarlighed for trivsel sundhed og motivation	45
Resumé 3: Sundhedsfremmende initiativer på de tekniske erhvervsuddannelser	46
Resumé 4: Idræt og sundhed i lokalområdet – et fastholdelsesprojekt	47
Resumé 5: Motion og sund kost på erhvervsskoler fremmer elevernes trivsel og læring	47
Resumé 6 Udvikling af elevers kompetence til at medtænke og praktisere miljø- og sundhedsaspekter i fremtidens fag	48
Resumé 7 Læring i bevægelse	50
Resumé 8 Handlingsplaner om øget gennemførelse 2010 – oplysninger fra undervisningsministeriets hjemmeside	53

Resumé 9 Skoler med indsatser omkring sundhed/idræt i handlingsplaner for øget gennemførelse i 2009/2010	54
Resumé 10 Beskrivelse af fire sundhedsprojekter på erhvervsuddannelser	62
Resumé 11 Gennem leg og spil til trivsel og læring	65
Resumé 12 Skoler med indsatser omkring sundhed/idræt i handlingsplaner for øget gennemførelse i 2008/2009	66
Resumé 13 Styrkelse af natur, teknik og sundhed i erhvervsuddannelserne	73
Resumé 14 Idræt og Sundhed – kost og motion på erhvervsskoler	74
Resumé 15 Hvordan skaber vi rum til drengene?	78
Resumé 16 Handlingsplaner for øget gennemførelse på erhvervsuddannelserne 2009 - analyse af handlingsplanerne	80
Resumé 17 19 veje til bedre trivsel på ungdomsuddannelserne	84
Resumé 18 Handlingsplaner for øget gennemførelse på erhvervsuddannelser, analyse af første generation af handlingsplaner	84
Resumé 19 Sundhed og trivsel på tekniske skoler i København 2007	86
Resumé 20 Sundhed på ungdomsuddannelserne – et inspirationsmateriale	89
Opsamling på projekterne/rapporterne	92
AFSNIT 4 – KONKLUSION OG ANBEFALINGER.....	94
Konklusion	94
Anbefalinger	95
LITTERATURLISTE	97

FORORD

Denne rapport er udarbejdet af Nationalt Videncenter for sundhed, kost og motion for børn og unge, også kaldet KOSMOS.¹ I efteråret 2010 fik en mindre gruppe medarbejdere i KOSMOS til opgave at udarbejde en kortlægning af sundhedstiltag på erhvervsuddannelser i Danmark. Denne rapport er resultatet af dette udviklingsarbejde.

Brian Krogh Lassen (VIA UC) har været projektleder og har således haft hovedansvaret for den samlede rapport, herunder udarbejdelsen af konklusioner og anbefalinger på baggrund af projektets forskellige dele, men naturligvis i et samarbejde med rapportens øvrige forfattere. Desuden har Brian udarbejdet en del af litteraturstudiet. Anne Krægpøth Gude (Videncenter for Sundhedsfremme, UC Syddanmark) har ligeledes bidraget til litteraturstudiet. Marie Manniche Riber (UC Sjælland) har dels bidraget til arbejdet med litteraturstudiet samt haft hovedansvaret for arbejdet med interviewene af repræsentanter fra henholdsvis Undervisningsministeriet og Nationalt Center for erhvervspædagogik, mens Mette Munk Jensen (Videncenter for Sundhedsfremme, UC Syddanmark) har haft hovedansvaret for arbejdet med interviewene af ressourcepersoner fra tre udvalgte skoler. Der skal lyde en tak til de personer fra erhvervsuddannelserne, der har bidraget med deres viden og indsigt omkring sundhedstiltag på deres respektive uddannelsesinstitutioner. Ligeledes takker vi Undervisningsministeriet for deres bidrag omkring arbejdet med handleplaner for øget gennemførelse.

Det er vores håb, at rapporten kan bruges som inspirationsmateriale af personer, der arbejder med sundhed på erhvervsuddannelserne.

Rigtig god læselyst

---

¹ Se endvidere www.vicekosmos.dk

INDLEDNING

Erhvervsuddannelserne har vanskelige vilkår for fysisk aktivitet og andre sundhedsfremmende tiltag sammenlignet med andre ungdomsuddannelser som gymnasiet/HF og handelsskoler.² Derudover er adfærdsmønstrene, når det gælder sundhed hos unge forskellige. Blandt unge, som går på erhvervs-skole eller er uden uddannelse, findes flest unge, som motionerer meget lidt, som ryger dagligt, har et hashforbrug og har stort forbrug af alkohol³

Bekendtgørelsen for erhvervsuddannelser levner ikke megen plads til at arbejde med sundhed/kost/motion⁴. Og dog: Bekendtgørelsen har krav om handlingsplaner for øget gennemførelse på den enkelte skole/den enkelte erhvervsuddannelse. For nogle skoler er det et incitament til at arbejde med sundhedstiltag bredt betragtet, hvilket fremgår af undervisningsministeriets opgørelser over handlingsplaner for øget gennemførelse.

Vi vidste, inden vi gik i gang med denne kortlægning, at der var tiltag rundt omkring på erhvervsuddannelserne, men der var ikke et samlet overblik over disse tiltag og over de erfaringer, der er gjort rundt omkring på erhvervsskolerne.

På denne baggrund har KOSMOS ønsket at gennemføre en kortlægning af sundhedstiltag på erhvervsuddannelserne. Kortlægningen er gennemført som en kvalitativ undersøgelse. Formålet med arbejdet var at få et samlet billede af indsatserne på erhvervsuddannelserne og på den baggrund fokusere på en fremadrettet indsats på området. Hvilke tiltag synes at give øget trivsel, øget gennemførelse, bedre optagelsestal mv. Rapporten vil derfor afslutningsvis komme med kvalificerede anbefalinger til relevante fremadrettede tiltag.

RAPPORTENS OPBYGNING SAMT LÆSEVEJLEDNING

I afsnit 1 findes baggrundsoplysninger om, hvad der forstås ved erhvervsuddannelser, samt hvordan billedet er omkring unge og sundhed og specifikt unge, der går på en erhvervsuddannelse og deres sundhedsadfærd. For læsere, der ikke har kendskab til opbygningen af erhvervsuddannelser, kan det være nyttigt at læse afsnittet *om erhvervsuddannelser*. For læsere, der ønsker et overordnet indblik i de udfordringer og muligheder unge har, når det gælder sundhed, er afsnittet *unge og sundhed* relevant.

Afsnit 2 består af interviewdelen. Her beskrives kort, hvad der rent praktisk er gjort i forhold til interviews, hvem er blevet interviewet, hvorfor er de blevet udvalgt m.m. Derefter følger selve analysen af de enkelte interviews. Her sættes således skarpt på indholdet af sundhedstiltagene hvilket udmunder i delkonklusioner i forhold til interviews. Læsere, der ønsker et indblik i hvilke muligheder og udfordringer, der er omkring sundhed på erhvervsuddannelser fortalt af personer, der har

---

² Møller, Sund by netværket 2006

³ Brink, 2009

⁴ Bekendtgørelsen for erhvervsuddannelser (BEK nr. 1514 af 15/12/2010 Gældende)

med erhvervsuddannelser at gøre i deres daglige arbejde, kan finde inspiration i interviewdelen af rapporten.

Afsnit 3 består af litteraturstudiet. Her beskrives ligeledes, hvad der rent praktisk er gjort i forhold til indsamling af viden, samt hvordan resuméer af de enkelte projekter/rapporter er udarbejdet. De samlede resuméer kan bruges som et opslagsværk, hvor man kan finde inspiration fra andre skolars indsatser, som måske kan bruges som afsæt for udvikling af sundhedstiltag på eget sted. Ofte er det i dette materiale også muligt at gå ind og finde kontaktoplysninger i forhold til et konkret projekt.

Afsnit 4 samler trådene fra resuméerne samt de udarbejdede interviews i en samlet konklusion. Afsnittet afsluttes med at skitsere nogle anbefalinger udarbejdet på baggrund af det samlede materiale.

AFSNIT 1 – BAGGRUNDSOPLYSNINGER

OM ERHVERVSUDDANNELSER⁵

En erhvervsuddannelse tager mellem 1½ og 5½ år og kan påbegyndes efter afsluttet 9. klasse i folkeskolen. Den typiske varighed er 3-4 år fordelt på et grundforløb på skole og et hovedforløb, som veksler mellem skole og praktik i en virksomhed. En erhvervsuddannelse er en praktisk betonet uddannelse, og det meste af den foregår i en praktikvirksomhed. Den teoretiske del af uddannelsen foregår enten på en erhvervsskole, som kan være en handelsskole, en teknisk skole og et AMU-center eller på en landbrugsskole eller en social- og sundhedsskole. Mange skoler har flere af afdelingerne. Der findes 110 uddannelser med 308 trin eller specialer. Mange af disse er kendte uddannelser inden for f.eks. teknik, mekanik, byggeri, maskiner, jordbrug, planter, dyr, levnedsmidler, mode, personpleje, handel og service. Uddannelserne udbydes på en eller flere af de cirka 110 erhvervsskoler der findes i Danmark.

Den nyeste opgørelse af antallet af elever viser, at cirka 124.000 elever i 2008 var i gang med en erhvervsuddannelse⁶ Hvert år starter knapt 40.000 elever på et grundforløb på en af landets erhvervsskoler. Det er mellem 30 og 40 % af ungdomsårgangene.⁷ 13.000 erhvervsskoleelever havde i 2008 en anden etnisk herkomst end dansk. Omkring 44.000 af eleverne gik på grundforløbet og 80.000 på hovedforløbet.

UNGE OG SUNDHED

Unge sundhed og trivsel har været i mediernes søgelys og på den politiske dagsorden i de seneste år. Medier beretter om ungdommens problemer med overvægt, stort alkoholforbrug, spiseforstyrrelser, lavt selvværd, psykiske problemer, kriminalitet, ubeskyttet sex osv. Disse historier vidner om nutidens tendenser blandt de unge og afslører tilsyneladende mangfoldige sundheds- og trivselsproblemer hos forskellige grupper af unge.⁸

Et af områderne der har vækket bekymring for de danske unges sundhed er blandt andet den stigende forekomst af overvægtige. Ifølge sundhedsprofilundersøgelsen af den danske befolknings sundhed og sygelighed var næsten en fjerdedel af unge mellem 16 og 24 år i 2010 overvægtige.⁹ Årsagerne til overvægt anses for at være multifaktorielle, men de ”overvægtsudløsende” faktorer findes primært i livsstilen i form af bl.a. højt energi- og fedtindtag samt lavt niveau af fysisk aktivitet.¹⁰ Tilstedeværelsen af overvægt og fedme øger betydeligt risikoen for type 2 diabetes (50-100 gange) og hjertekarsygdomme¹¹ (2.5-6 gange) samt af adskillige flere fysiske og psykiske lidelser¹². Overvægtsforekomsten er således en væsentlig indikator, når de unges sundhed stilles i rampelyset. Unge sundhed handler imidlertid om langt mere end bare tal for antal overvægtige og risiko for livstilsrelaterede sygdomme. I det følgende belyses flere aspekter omkring dagligdagsvaner, sund-

---

⁵ Følgende afsnit er med udgangspunkt i Undervisningsministeriets hjemmeside (www.uvm.dk)

⁶ www.uvm.dk

⁷ www.eud-info.dk

⁸ Jeppesen, 2006, s. 11

⁹ <http://www.sundhedsprofil2010.dk/Pages/Home.aspx>

¹⁰ Astrup, A., 2010

¹¹ Apopleksi/slagtilfælde, aterosklerose og iskæmisk hjertesygdom

¹² Blodtryksforhøjelse, urinsyreigt, en række kræftsygdomme, slidgigt, ufrugtbarhed mv. Astrup, A., 2010

hedsadfærd og trivsel blandt nutidens unge, og undervejs koncentrerer fokus omkring unge på erhvervsuddannelserne.

MULD-UNDERSØGELSERNE¹³

De unges livsstil og sundhedsadfærd har været genstand for flere undersøgelser gennem tiderne. MULD-undersøgelserne er udarbejdet (i lidt forskellige udformninger) siden år 2000 og har haft det overordnede fokus at undersøge de unges livsstil og dagligdag med henblik på fysisk aktivitet, kost, trivsel, familieforhold og brug af alkohol, tobak og euforiserende stoffer.¹⁴ MULD-rapporterne udarbejdet på baggrund af undersøgelserne er alle tilgængelige på både Kræftens Bekæmpelses og Sundhedsstyrelsens hjemmeside.¹⁵

En tidligere MULD-undersøgelse har vist, at såvel fysisk aktivitet, indtagelse af tilstrækkelig frugt og grønt, alkohol- og rygevaner samt det at have prøvet euforiserende stoffer (hash), alle var punkter, hvor de unge ikke levede op til de nationale anbefalinger.¹⁶ Dette støtter tilsyneladende eksistensen af de unges sundheds- og trivselsproblemer, men følger man tendenserne blandt de unge frem til den seneste MULD-undersøgelse^{17,18}, synes der heldigvis på flere områder at være sket en stagnation i de unges u hensigtsmæssige sundhedsadfærd eller sågar forbedringer siden år 2000.

I forhold til de unges fysiske aktivitetsniveau, så levede mere end halvdelen af de unge i 2008 op til de nationale anbefalinger for fysisk aktivitet¹⁹, og siden 2000 er andelen af unge, som karakteriserede deres fritidsbeskæftigelser som stillesiddende, stagneret. Der er således en stor del af de unge, der sagtens kan sørge for at være tilstrækkeligt fysisk aktive i deres dagligdag, mens en mindre gruppe er for fysisk inaktive, og derved er i større risiko for at mistrives²⁰ og for at udvikle en lang række livsstilsrelaterede sygdomme.²¹

I forhold til de unges alkoholvaner, er det tydeligt, at dét at drikke alkohol hører til tendenserne blandt nutidens unge. Hovedparten af de unge drikker alkohol mere eller mindre hyppigt, men der er alligevel sket en sundhedsmæssigt positiv udvikling siden 2000.²² Andelen af drenge, der har overskredet genstandsgrænsen²³, er nemlig faldet væsentligt. For pigernes vedkommende er det

---

¹³ MULD (Monitoreringen af Unges Livsstil og Dagligdag) -undersøgelserne er udført på unge mellem 16 og 20 år og har indtil i dag resulteret i syv rapporter. Monitoreringen af MULD-undersøgelserne er udført af Kræftens Bekæmpelse og Sundhedsstyrelsen.

¹⁴ <http://www.cancer.dk/MULD/aarlige+muld+rapporter/>

¹⁵ www.cancer.dk & www.sst.dk

¹⁶ Nielsen, 2005, s. 3

¹⁷ Hele undersøgelsen var for første gang internetbaseret, og deltagerne var repræsentativt fordelt på køn og alder i forhold til den danske befolkning. Undersøgelsens respondenter var fordelt på fem regioner (Hovedstaden, Sjælland, Syddanmark, Midtjylland og Nordjylland) og efter uddannelse (grundskole, gymnasial, erhvervsuddannelse, videregående uddannelse, anden uddannelse samt ikke under uddannelse). Brink, 2009

¹⁸ Brink, 2009

¹⁹ Alle børn og unge under 18 år skal være fysisk aktive mindst 60 minutter om dagen, og aktiviteterne skal være af moderat intensitet. For voksne (over 18 år) gælder, at alle voksne er fysisk aktive mindst 30 minutter af moderat intensitet, helst alle ugens dage. (Kilde: Sundhedsstyrelsen)

²⁰ Børn og unge, der er fysisk aktive, har større selvtillid og større stresstærskel end inaktive (MULD 2008 s. 43)

²¹ Som bl.a. hjertekarsygdomme, type II diabetes, muskel- og skeletlidelser, visse former for kræft, psykiske lidelser og knogleskørhed, Brink, 2009 s 43

²² Brink, 2009 s. 7

²³ Daværende gældende genstandsgrænser, det er sat i forhold til er for voksne mænd (21 genstande/uge) og for voksne kvinder (14 genstande/uge). (Kilde: Sundhedsstyrelsen)

stort set uændret, hvilket samtidig betyder, at der ikke længere var forskel mellem kønnene i andelen af unge, der overskred genstandsgrænsen i 2008.²⁴

Med hensyn til de unges rygevaner og brug af euforiserende stoffer, er andelen af rygere faldet fra en tredjedel til en fjerdedel siden 2000. I 2008 røg omkring en tiendedel af de unge dagligt, og der var ingen forskel mellem kønnene. Mere end halvdelen af både piger og drenge i aldersgruppen havde aldrig røget. To-tredjedele af de unge har aldrig prøvet stoffer, mens den sidste tredjedel har prøvet hash, som er det mest udbredte euforiserende stof blandt danske unge. En mindre andel af de unge har prøvet andre stoffer end hash, og her er amfetamin, kokain, ecstasy og opløsningsmidler/lightergas blandt de mest udbredte.²⁵

Spørgsmål om kostvaner er udeladt i den seneste MULD undersøgelse.²⁶ Nyere nationale kostundersøgelser viser imidlertid, at drenge/mænds og piger/kvindes gennemsnitlige frugtindtag ligger tæt på anbefalingerne, og at det især er indtaget af grøntsager, der fortsat ligger lavt.²⁷

Når det kommer til de unges sundhedsadfærd, kan det således diskuteres, om det i virkeligheden står så slemt til, som det ofte fremgår i medierne. Langt de fleste unge har en fornuftig sundhedsadfærd. Når dette er sagt, så er det naturligvis vigtigt at understrege, at den kortfattede gennemgang af enkelte MULD-rapporter som udgangspunkt for at fremhæve nogle tendenser for nutidens unge her næppe giver et til fulde dybdegående og nuanceret indblik heri. For at opnå dette må læseren nødvendigvis selv søge mere information i de rapporter, der er henvist til.

FOKUS PÅ UNGES SUNDHEDSADFÆRD PÅ ERHVERVSUDDANNELSERNE

Da denne rapport koncentrerer sig om unge på erhvervsuddannelserne, vil de følgende afsnit omhandle de tendenser, hvor denne gruppe af unge skiller sig ud fra de øvrige grupper (de, der er i gang med grundskolen, en gymnasial eller videregående uddannelse eller som ikke er under uddannelse) baseret på den seneste MULD-rapport²⁸. I denne MULD-rapport deltog 130 unge fra erhvervsuddannelser ud af undersøgelsens 1539 deltagere.²⁹

FYSISK AKTIVITET

Næsten to-tredjedele af de unge på erhvervsuddannelserne er fysisk aktive i mere end de anbefalede 30 minutter dagligt³⁰, og det er gældende for begge køn.³¹ Umiddelbart ser der ud til at være en udpræget fornuftig sundhedsadfærd med hensyn til fysisk aktivitet blandt de unge på erhvervsuddannelserne, men tallene viser også samtidig, at både drenge og piger på erhvervsuddannelserne er blandt de mest fysisk inaktive i forhold til de øvrige grupper af unge. Omkring en tredjedel lever ikke op til anbefalingerne for fysisk aktivitet, og det betyder at en forholdsvis stor andel af unge på

---

²⁴ For drengene har været et fald fra en fjerdedel til mindre end en syvendedel i denne årrække, dog er tallene fra 2008 ikke direkte sammenlignelige med de øvrige år pga. et metodeskifte i dataindsamlingen. I samme periode ligger pigerne mellem en tiendedel og en syvendedel. Brink, 2009 s.16

²⁵ Brink, 2009, s. 29, 37

²⁶ Af hensyn til spørgeskemaets længde. Brink, 2009

²⁷ Pedersen A, et al. 2010

²⁸ Brink, 2009

²⁹ Brink 2009, s. 54

³⁰ Da gennemsnitsalderen på erhvervsuddannelserne er over 18 år, så tages der udgangspunkt i de nationale anbefalinger for voksne mænd og kvinder.

³¹ Brink, 2009s. 43, 48

erhvervsuddannelserne har større risiko for at udvikle overvægt, livsstilsrelaterede sygdomme og for at mistrives.

ALKOHOL

Blandt unge på erhvervsuddannelserne skiller drengene sig væsentlig ud, når det drejer sig om de unges drikkeadfærd. Knap en femtedel af drengene havde overskredet genstandsgrænserne for voksne mænd (inden for den seneste uge), og det oversteg alle de øvrige grupper for begge køn. Pigerne på erhvervsskolerne var til gengæld den gruppe ud af alle, lige bortset fra drenge i grundskolen, hvor færrest havde overskredet genstandsgrænsen.³² Flere unge oplever koncentrationsbesvær i skolen, problemer med venner eller familie, slagsmål mv. i forbindelse med alkoholforbruget.³³

RYGNING OG EUFORISERENDE STOFFER

Andelen af dagligrygere er størst blandt de unge, som er i gang med en erhvervsuddannelse, eller som ikke er under uddannelse. En fjerdedel af hhv. drengene og pigerne på erhvervsuddannelserne ryger enten dagligt eller lejlighedsvis, og andelen af piger der ryger dagligt ligger væsentlig højere end drengene på erhvervsuddannelserne.³⁴

Blandt drenge på erhvervsuddannelserne har en tredjedel prøvet hash, mens pigerne ligger lidt højere og samtidig i toppen blandt de øvrige grupper af unge. Derudover er andelen af unge, der har prøvet andre stoffer end hash, størst blandt dem, som er i gang med en erhvervsuddannelse. Omkring en sjettedel af begge køn har prøvet andre stoffer end hash.³⁵

Når der udelukkende fokuseres på tendenser blandt unge, der er i gang med en erhvervsuddannelse, kan der på baggrund af MULD-undersøgelserne ikke herske tvivl om, at denne gruppe i højere grad end andre grupper af unge i uddannelse har en mere uhensigtsmæssig sundhedsadfærd. At unge på erhvervsuddannelserne har behov for at forbedre deres sundhedsadfærd er ligeledes bekræftet af undersøgelsen ”Sundhed og trivsel blandt unge på tekniske skoler i København 2007”, som pegede på de samme livsstilsområder, som er fremhævet fra MULD-undersøgelserne - dog med betydelig mere uddybelse af de unges kost- og måltidsvaner.³⁶

DE UNGES SUNDHEDSADFÆRD ER MERE END MOTIONS-, KOST- OG RYGEVANER

Når der fokuseres på tidens tendens med sund eller usund adfærd blandt de unge, er det på ingen måde rimeligt at betragte det så snævert, at det udelukkende handler om de unges motions-, kost- og rygevaner samt drikkeadfærd og brug af euforiserende stoffer. Unge sundhed må og bør betragtes i lyset af, hvordan de generelt (mis)trives, da det er vist, at unge, der trives, har en sundere adfærd end unge, der ikke trives.³⁷ Derfor inddrages nu erfaringer og resultater fra rapporter fra Center for

---

³² Brink, 2009 s. 7-15

³³ Brink, 2009, s. 11

³⁴ Brink, 2009, s. 19

³⁵ Brink, 2009, s. 29, 37

³⁶ Undersøgelsen bygger på et projekt, hvor tekniske skoler i Københavns Kommune og Folkesundhed København arbejdede sammen om tiltaget ”Sundhed, trivsel og livsstil på tekniske skoler”.

³⁷ Simonsen, 2006, s. 5-6

Ungdomsforskning (CEFU), som sætter både et bredt og nuanceret fokus på unges problemer med sundhed og deres trivsel.

I CEFU's rapport "Unges sundhed" fra 2006 var én af hjørnestenene at undgå, at fokus blev isoleret på, at nutidens ungdom blev synonym med problemer som overvægt, sanseløs beruselse, ubeskyttet sex, spiseforstyrrelse m.v. og at de forskellige sundheds- og trivselsproblemer hos forskellige grupper af unge blev belyst på en måde, hvorpå de unge betragtedes som ressourcer. En anden central pointe var, at de oplysningskampagner, der skal forbedre de unges sundhedsadfærd, ikke virker, og at et overdrevent billede af de unges usunde adfærd tilsyneladende ikke skræmmer de unge, men i stedet for fremmer risikoen for den usunde adfærd.³⁸

I den seneste rapport fra 2010 "Når det er svært at være ung i DK – unges trivsel og mistrivsel i tal" offentliggør CEFU resultaterne af en stor undersøgelse af trivsel og mistrivsel blandt unge.³⁹ Rapporten belyser både hvordan de unge selv vurderer, om de trives med sig selv og deres liv, og den trivsel og mistrivsel, der kan spores i deres adfærd og dagligdag. Dette sættes i relation til forskellige områder i de unges liv som bl.a. selvtillid, helbred, ensomhed, mobning, selvmordstanker, seksualitet, kriminalitet og rusmidler.⁴⁰ Forskellige grupper af unge blev analyseret i undersøgelsen - herunder unge på erhvervsuddannelserne.

Sammenfattende pegede rapporten på, at jo bedre helbred, jo sjældnere stress og jo mindre meningsløshed, de unge tilkendegav, desto større var sandsynligheden også for, at de vurderede deres liv som værende positivt lige nu. Samtidig vurderede de deres selvtillid højt, deres popularitet mindst på niveau med deres jævnaldrende og at de i ringe grad havde problemer, der gjorde det svært at håndtere deres hverdag.⁴¹

Nogle af de områder, der viste sig at give særligt de unge fra erhvervsuddannelserne udfordringer, var bl.a. at de unge med visse undtagelser oplevede en højere forekomst af mobning, isolation, selvmordstanker og *cutting* i forhold til de andre grupper af unge under uddannelse, i arbejde eller ledige.⁴² Derudover viste undersøgelsen, at de unge på erhvervsuddannelserne oftere havde skilte forældre, oftere havde oplevet selvmord i familien, ligesom de havde oplevet vold og afhængighed af rusmidler i hjemmet. I forhold til kønsbilledet var der markant flere unge kvinder end unge mænd på erhvervsuddannelserne, som havde oplevet mobning, følt sig isoleret eller havde skåret i sig selv. Der var derudover flere unge kvinder, der havde overvejet selvmord.⁴³

I tråd med MULD-rapporterne viste undersøgelsen, at de unge på erhvervsuddannelserne lå i toppen blandt de øvrige unge under uddannelse, når det kom til at ryge fast, drikke sig fuld flere gange om ugen og indtage andre rusmidler.⁴⁴

Hvordan unge trives i deres dagligdag og i livet generelt har betydning for deres livsstil og sundhedsadfærd. Af disse få uddrag fra CEFU's rapporter ses, at der eksisterer mange problematikker

---

³⁸ Simonsen, 2006, s. 5-6

³⁹ Blandt unge mellem 15 og 24 år. Rapporten er baseret på et 3-årig forskningsprojekt og bygger på telefoninterview med knap 3.500 unge.

⁴⁰ Nielsen, 2010, s. 7-10

⁴¹ Nielsen, 2010, s. 47

⁴² Nielsen, 2010, s. 224

⁴³ Nielsen, 2010 s. 268

⁴⁴ Nielsen, 2010, s. 221

blandt nutidens unge, som har betydning for, hvordan de oplever deres liv som værende mere eller mindre godt og som mere eller mindre håndgribeligt. Særligt de unge fra erhvervsuddannelserne viste sig at ligge i toppen både i forhold til deres ryge- og drikkevaner samt forbrug af rusmidler, men også i forhold til de udfordringer, som generelt eksisterer blandt unge i dag såsom mobning, isolation, selvmordstanker og at skære i sig selv. Dette viste sig at gøre sig gældende for markant flere piger end drenge på erhvervsuddannelserne.

OPSAMLING

Gennemgangen af udvalgte materialer omhandlende de unges livsstil, dagligdag, sundhedsadfærd og trivsel vidner om, at det heldigvis er majoriteten af unge i dag, der er velfungerende, som har en fornuftig sundhedsadfærd, og som trives i deres liv.

Samtidig er der en relativ stor minoritetsgruppe af unge, som har en mindre sund adfærd og livsstil, og som oplever en større grad af mistrivsel i deres liv. Blandt disse er unge fra erhvervsuddannelserne hyppigt repræsenteret. Derfor er der brug for indsatser på erhvervsuddannelserne, der kan bidrage til at ændre de unges sundhedsadfærd og til at styrke de elever, som har en uhensigtsmæssigt sundhedsadfærd, og som trives dårligt i dagligdagen. Hvad der kan være årsag til, at unge fra erhvervsuddannelserne har en dårligere sundhedsadfærd end andre unge i uddannelse, er ikke analyseret her, men det kan blot konstateres, at det for denne gruppe af unge er oplagt at målrette indsatser med fokus på at forbedre sundhedsadfærden.

Nærværende rapportens fokus forsøger at samle de forskellige erfaringer, man har gjort sig rundt omkring og set i lyset af ovenstående, er de vigtige at få frem i lyset til gavn for personer, der arbejder med dette område.

AFSNIT 2 – INTERVIEWS

METODE

Det overordnede argument for at vælge interviewformen er at få indsigt i de interviewedes livsverden:

”Jeg vil gerne vide, hvad du ved, på samme måde som du ved det. Jeg vil gerne forstå betydningen af dine oplevelser, være i dine sko, føle tingene, ligesom du føler dem, forklare tingene, ligesom du forklarer dem. Vil du være min lærer og hjælpe med at forstå”⁴⁵

Vi ønsker at få et mere nuanceret billede af de sundhedsprojekter, som er foregået på skolerne, end det litteraturstudiet kan give os. Derudover ønsker vi at skabe et billede af de vilkår, skolerne arbejder under i forbindelse med deres sundhedsprojekter. Interviewene skal give os en viden om og forståelse af de interviewedes oplevelser, motiver og handlinger, samt hvilken betydning disse faktorer har for de interviewede og de sundhedsprojekter, der gennemføres på skolerne.

Der blev på forhånd udarbejdet interviewguides. Interviewguiderne var centreret omkring temaer, som ønskedes belyst, og spørgsmålene var derfor relativt åbne. Dette begrundes med, at viden om sundhedsarbejdet på tekniske skoler og erhvervsskoler fortsat er relativt beskedent, og vi derfor var interesseret i ny viden og nye vinkler på emnet. De egentlige problemstillinger og udfordringer i forbindelse med sundhedsarbejde på tekniske skoler og erhvervsskoler var således relativt uklare, og det var netop dette, vi ønskede at få indblik i.

Interviewpersonerne blev udvalgt på baggrund af litteraturstudiet. Det vil i indledningen til de enkelte interviews fremgå, hvilke temaer vi ønskede belyst gennem interviewet.

Nogle interviews er gennemført som enkeltinterviews, mens andre er gennemført som gruppeinterviews. Dette vil fremgå af de enkelte interviews.

Alle interviews er optaget på diktafon. Interviewene er herefter omsat til sammenskrivninger af tematiserede indholdsområdet. Citater er brugt til at belyse særlige pointer i interviewene og til at underbygge forfatterens sammenskrivninger og fortolkninger.

Interviewene skal sammen med litteraturstudiet danne baggrund for opstillingen af anbefalinger til fremtidige indsatser på sundhedsområdet på erhvervsuddannelser.

INTERVIEW MED GUNVOR KRARUP VEDSTESSEN OG MADPETER JANNINGS, UNDERVISNINGSMINISTERIET

Undervisningsministeriet har i de seneste år haft fokus på og givet midler til indsatser vedrørende fastholdelse og øget gennemførelse af elever på erhvervsuddannelserne. Formålet med interviewet af

---

⁴⁵ Spradley, 1979

embedsmænd ansat i Undervisningsministeriet var at få større indblik i Undervisningsministeriets deltagelse i, erfaringer med og holdning til de sundhedstiltag, der i øjeblikket er på erhvervsskolerne samt at få indsigt i, hvor de er på vej hen i forhold til sundhedstiltag på erhvervsuddannelserne.

Interviewet skulle give svar på spørgsmål inden for disse hovedkategorier:

1. Hvilken rolle har Undervisningsministeriets for sundhedstiltag på erhvervsuddannelserne?
2. Hvad er Undervisningsministeriets forventninger til de sundhedstiltag, der i øjeblikket er i gang på erhvervsuddannelserne?
3. Hvad er Undervisningsministeriets opfattelse af, hvad skolerne kan/ikke kan?
4. Hvor er Undervisningsministeriet på vej hen i forhold til øget gennemførelse på erhvervsuddannelserne?
5. Hvilken vej ser undervisningsministeriet gerne dette udvikle sig?

1. UNDERVISNINGSMINISTERIETS ROLLE FOR SUNDHEDSTILTAG PÅ ERHVERVSUDDANNELSERNE

Undervisningsministeriet (UVM) spiller en væsentlig rolle for sundhedstiltagenes igangsættelse og forløb på erhvervsuddannelserne, idet de økonomisk støtter med midler, som enten kan ansøges i forbindelse med skolernes indgivelse af deres handlingsplan eller via puljen til Forsøgs- og udviklingsprojekter (FoU-projekter). Fællesnævneren for, hvorvidt UVM bevilliger midler til projekter/tiltag, er ifølge Gunvor Krarup Vedstesen (Chefkonsulent) og Mads-Peter Jannings (Fuldmægtig), at de skal bidrage til den politiske målsætning, 95 % målsætningen om øget fastholdelse og gennemførelse på erhvervsskolerne.⁴⁶

Som embedsmænd for Undervisningsministeriet er både chefkonsulentens og den fuldmægtiges rolle i forbindelse med sundhedstiltag på erhvervsskolerne primært at tage stilling til, om der er konsensus mellem udfordringerne på de enkelte skoler, deres målsætning og de beskrevne indsatser i enten skolernes handlingsplaner for øget gennemførelse eller i projektansøgningerne til Forsøgs- og Udviklingsmidler (FoU-midler). Ifølge den fuldmægtige er det i Undervisningsministeriets sagsbehandling af skolernes handlingsplaner, at der bliver set på den analyse, som skolerne har lavet på baggrund af egne udfordringer og vurderet, hvordan det hænger sammen med de initiativer, som de påtænker at sætte i gang - herunder i særdeleshed, hvis der er et indsatsområde, de gerne vil søge midler til.

Ifølge både chefkonsulenten og den fuldmægtige er UVM's rolle i forhold til erhvervsskolernes handlingsplaner for fastholdelse og øget gennemførelse ikke at bestemme eller afgøre, hvilke sundhedstiltag, skolerne kan tage initiativ til at igangsætte samt hvilke indsatsområder, de vil bruge til deres arbejde med øget gennemførelse. Skolerne må hvert år søge om midler til én ting, og de må have mellem to og syv indsatser i deres handlingsplan.

UVM ser det ikke som erhvervsskolernes eget ansvar at fremme sundheden blandt de unge på erhvervsskolerne. Chefkonsulenten udtaler:

---

⁴⁶ 95 procent målsætningen inden for erhvervsuddannelser (www.uvm.dk)

”Skolerne bør aldrig stå alene med relevante indsatsområder, og at de kan til enhver tid henvende sig for at diskutere nogle problematikker”.

Det er en del af UVM’s opgave at arbejde sammen med sektoren.

UVM har indskrevet et krav i projektansøgningerne til FoU-midlerne om, at skolerne skal gøre deres løbende evalueringer og opsamlinger tilgængelige på Danmarks undervisningsportal, EMU, hvor både UVM og andre skoler mv. kan orientere sig om de enkelte skolars projektarbejde. Ifølge chefkonsulenten er tanken, at det skal fungere som et *”praktikerforum”*. Ligesom konferencer med workshops og erfaringsudvekslinger er en årlig tilbagevendende begivenhed, så har UVM også initieret, at de erhvervsskoler, der har fået bevilling til FoU-projekter vedr. idræt, afholder eller deltager i netværksmøder for at holde sig orienteret og lade sig inspirere af hinanden. Disse møder omhandler sundhed i bred forstand - herunder kost- og idrætsinitiativer.

2. UNDERVISNINGSMINISTERIETS FORVENTNINGER TIL SUNDHEDSTILTAGENE PÅ ERHVERVSUDDANNELSERNE

Der er i øjeblikket mange idræts- og sundhedstiltag i gang på erhvervsskolerne enten som led i handlingsplanarbejdet eller hvad angår FoU-projekterne, og der afrapporteres efterhånden, som de afsluttes. Chefkonsulenten og den fuldmægtige er enige om, at de har en forventning om, at tiltagene giver de resultater, som projekthaverne har stillet UVM i udsigt i forbindelse med deres projektansøgninger. For handlingsplanarbejdet handler det primært om øget gennemførelse, og at initiativerne har rykket noget ved frafaldet. Hvad angår FoU-projekterne, så er det lidt mere *”risikovilligt kapital”*. Her er missionen mere todelt, idet det på den ene side handler om fastholdelse og gennemførelse, men på den anden side er der også et element af forsøg over det i forhold til, hvad der kan udvikle sig til god viden på skolerne og i sektoren bredt set. Den fuldmægtige påpeger, at det kan være en langvarig proces, og at det er vigtigt at huske på, at typisk igangsættes der kun initiativer for en mindre udvalgt gruppe af elever af gangen, som så derefter kan sprede sig, hvis projektet viser sig at være succesfuldt.

Ud fra afrapporteringerne af nogle få afsluttede projekter, som ministeriet har bevilliget midler til, så ser resultaterne ifølge chefkonsulenten og den fuldmægtige gode ud. Det drejer sig bl.a. om projektet *”Rum til drengene”* og projekterne på CPH West og Århus Tech. Den fuldmægtige begrundet bl.a. de gode resultater med at:

”Begge skoler arbejdede og arbejder stadigvæk hårdt på at få noget mere sund mad i kantinen; der var ikke nogle af eleverne, der faldt fra i løbet af projektperioden på de to skoler; og at begge skoler havde stor succes med at komme i medierne og få god omtale af projekterne og dermed også af skolerne”.

Selvom disse projekter har vist gode resultater, og der dermed synes at være et godt grundlag for sundhedsprojekter med fokus på kost, motion og trivsel, så vil hverken chefkonsulenten eller den fuldmægtige udlede generaliseringer eller samlede konklusioner om sundhedstiltagene endnu. Begge nævner, at bl.a. skolernes diversitet (størrelse, elevgrundlag, aldersvariation, uddannelsestype m.m.) og de mange forskelligartede projekter og tiltag netop vil gøre det vanskeligt at udlede generaliseringer i det hele taget.

3. UNDERVISNINGSMINISTERIETS OPFATTELSE AF, HVAD SKOLERNE KAN

Chefkonsulenten mener, det er skolerne, der er ”eksperterne” og bedst ved, hvad der er behov for og derved på eget initiativ bestemmer, hvad der skal søges midler til. UVM’s tilgang ifølge den fuldmægtige er:

”Det er ude på skolerne, det virker, det er ude på skolerne, de kender problemerne, og det er ude på skolerne, de dermed også kan definere løsningerne”.

Han udtrykker endvidere betydningen af skolernes forskellighed:

”Best practice i Struer være helt anderledes end for Københavns Tekniske Skole”

De er i UVM meget varsomme med at opdele skolerne i niveauer. Hver enkelt skole skal behandles individuelt.

Nogle af de faktorer, der ifølge begge er med til at bestemme, hvad de bedst tænkelige løsninger er på den enkelte skole, er bl.a. aldersspredningen og de mange forskellige skoleforløb, som eleverne er tilknyttede. På erhvervsuddannelserne går både helt unge elever, der er kommet direkte fra folkeskolen og voksne mænd og kvinder.

UVM’s holdning er, at der ikke er én type indsats på alle erhvervsskoler, der virker, og UVM har derfor ikke planer om at opbygge en database med de mest optimale projektfremgangsmåder. UVM står derimod til rådighed for en dialog med skolerne, når de henvender sig og vil i den forbindelse også gerne dele ud af de oplysninger og erfaringer, som de har kendskab til. Erhvervsskolerne skal hvert år selv forholde sig til om de indsatsområder, de har beskrevet i deres handlingsplaner for øget gennemførelse og evaluere på det, de har sat i gang, som deres eget dokument, der kan fremvises til bestyrelser eller andre, der ønsker at følge op på initiativerne. Skolernes handlingsplaner skal være tilgængelige på deres egne hjemmesider.

Ifølge evalueringsrapporten fra EVA⁴⁷ er det tilsyneladende svært for skolerne at afgøre, hvilke af indsatsområderne, der lige har den ønskede effekt i forhold til øget gennemførelse. Da kun få skoler har afrapporteret og afsluttet deres FoU-projekter og indsatserne i handlingsplaner for øget gennemførelse vedr. idræt, sundhed og motion, så er de i UVM først i gang med at finde ud af, hvad effekten af tiltagene er, men præcis hvilken samlet effekt de enkelte initiativer i handlingsplanerne har i forhold til at give øget gennemførelse, kan ifølge chefkonsulenten ikke afgøres. Hun påpeger, at det er et spørgsmål, der dukker op alle vegne fra journalister og andre, der er interesserede i at vide, hvad det er, der virker.

4. HVOR ER UNDERVISNINGSMINISTERIET PÅ VEJ HEN I FORHOLD TIL ØGET GENNEMFØRELSE PÅ ERHVERVSUDDANNELSERNE?

Med hensyn til de midler der fremover vil blive givet fra UVM til tiltag med sigte på øget fastholdelse og gennemførelse, så henviser chefkonsulenten til, at der på erhvervsskolerne er forhandlet en rammeaftale i forbindelse med finansloven, som kører frem til og med udgangen af 2012. I denne tidsperiode ligger handlingsplanmidler derfor nogenlunde fast. Dog sker der ifølge chefkonsulenten hvert år noget, som kan få indflydelse herpå, og hun refererer her til Genopretningspakken, som for nyligt medførte, at midler fra puljerne blev omprioriteret. Hvorvidt der fortsat bliver satset på indsatsområder som idræt og sundhed fremover i forhold til FoU-programmet, mener hun, at tiden må vise:

---

⁴⁷ Handlingsplaner for øget gennemførelse på erhvervsuddannelserne, 2009, Danmarks Evalueringsinstitut. Findes i resumé 16 her i rapporten

”Det afhænger både af, hvad sektoren melder ind, og hvad der politisk ønskes”.

I forhold til handlingsplanerne, så er det fortsat skolerne selv, der bestemmer, hvilke indsatsområder, de vil bruge til deres arbejde med øget gennemførelse.

Både chefkonsulenten og den fuldmægtige tror på, at selvom idræts- og sundhedstiltag har været i fokus for mange skoler på det seneste, vil der fortsat blive igangsat initiativer på skolerne med fokus på kost, idræt, sundhed, trivsel og selvværd. Begge mener umiddelbart, at der bliver flere og flere tiltag i overensstemmelse med den nuværende tendens, hvor antallet af sundhedstiltag ifølge chefkonsulenten er *”en eksponentielt voksende kurve”*. Den fuldmægtige tror også på, at der kommer flere og flere projekter og tiltag og forventer, at disse bliver ved med at være lige så differentierede i deres udformning som nu, hvor nogle har overvejende et kostfokus og andre et mere idrætsmæssigt sigte eller et helt andet fokus. Omkring sundhedstiltagenes fremtid er den fuldmægtige positivt indstillet:

”Jeg tror også på, at der er flere og flere institutioner, der får øjnene op for, at idræt, sundhed, trivsel i bred forstand, at det skal være en del af ikke bare skolernes fastholdelsesstrategi, men også af hele deres kvalitetsarbejde, og hvis det bliver tilfældet, så tror jeg, det langsomt kan blive en del af kulturen på skolerne”.

Han understreger dog, at kulturforandringer tager tid:

”Kulturforandringer er ikke noget, der sker over 2 eller 5 år. Det tager sikkert rigtig mange år”.

Idræts- og sundhedstiltag taber efter deres mening ikke umiddelbart sin nyhedsværdi, idet det både kan påvirke frafaldet, sundheden og trivlsen på skolerne, hvilket i sidste ende handler om, at flere elever gennemfører skoleforløbet og får sig en uddannelse. Ifølge den fuldmægtiges udsagn er det i høj grad op til skolerne om det sker, forstået på den måde, at det er på skolerne, de har mulighed for at påvirke frafaldet, sundheden og trivlsen. Han påpeger, at de resultater, der kommer nu her i løbet af de kommende år, måske kan vise, om det er et område, der er værd at satse endnu mere på, end der er blevet gjort.

5. HVILKEN VEJ SER UNDERVISNINGSMINISTERIET GERNE DETTE UDVIKLE SIG?

Den fuldmægtige fortæller om den seneste flerårs-aftale, hvor der blev afsat penge til dét de i UVM-regi, kalder *Kvalitetspatruljen*, som består af en gruppe af mennesker fra UVM, der har planlagt besøg på alle landets skoler i løbet af 3 år (til og med foråret 2012). På besøgene spørger de ind til den praksis, som skolerne udøver og indsamler viden om, hvad skolerne har gode/mindre gode erfaringer med. Alle disse indsamlede oplysninger bliver opsamlet på Kvalitetspatruljens sted på Undervisningsministeriets hjemmeside. Kvalitetspatruljens arbejde handler om at sprede den gode praksis mellem uddannelsesledere, direktører, skoler i det hele taget. Ud fra den fuldmægtiges udsagn, så er det et projekt som UVM nærer store forventninger til - også i forbindelse med fokus på idræt og sundhed på erhvervsuddannelserne. Derudover er det ifølge chefkonsulenten vidensspredning, der er i fokus for Kvalitetspatruljen, som netop er i dialog med skolerne og hjælper skolerne med at komme i dialog med hinanden. Hun mener, at det tager lang tid at ændre noget i praksis, og for mange skoler handler det muligvis også om, at de ikke ser de muligheder, de har. Her er tanken, at skolerne kommer til at *”spille på hele banen”* og derved udnytter de muligheder, der er inden for det lovmæssige.

KONKLUSION PÅ INTERVIEWET MED UNDERVISNINGSMINISTERIET

Undervisningsministeriet har i de seneste år haft fokus på fastholdelse og øget gennemførelse på erhvervsuddannelserne i forbindelse med den politiske målsætning, 95 % målsætningen om øget fastholdelse og gennemførelse på erhvervsskolerne. I den forbindelse kan erhvervsskolerne årligt søge om midler fra Undervisningsministeriet til sundhedstiltag enten gennem indgivelse af deres handlingsplaner eller via puljen til Forsøgs- og udviklingsprojekter. To embedsmænd ansat ved Undervisningsministeriet blev interviewet omkring ministeriets deltagelse i, erfaringer med og holdning til sundhedstiltagene. Da kun få sundhedstiltag var afsluttede, da interviewet fandt sted, ville interviewpersonerne ikke udlede generaliseringer eller samlede konklusioner om sundhedstiltagene endnu, men på baggrund af enkelte projekter synes der at være en tendens til gode resultater. Undervisningsministeriet forventer, at sundhedstiltag har udsigt til at blive indarbejdet mere og mere i skolernes kvalitetsarbejde og til sidst udvikler sig til en ny kultur på skolerne. MEN det er skolerne, der selv skal gøre arbejdet. Det afgørende skridt ligger hos skolerne selv, og UVM træder mere og mere i baggrunden, særligt med hensyn til bevilling af økonomiske midler, men også i forhold til at netværke, erfaringsudveksle og vidensdele. Undervisningsministeriet fungerer mere som en rådgivende instans. Det nye tiltag med Kvalitetspatruljen giver dog en vished om, at UVM fortsat er engageret i hele området omkring sundhedstiltag- og projekter på erhvervsuddannelserne, som umiddelbart synes at være et af flere vigtige led i fastholdelsesstrategien på skolerne.

INTERVIEW MED KJELD SECHER PEDERSEN, NATIONALT CENTER FOR ERHVERVS-PÆDAGOGIK

Nationalt Center for Erhvervspædagogik (NCE) arbejder med en bred vifte af FoU-projekter, som er med til at sikre kvalitet og aktualitet i erhvervsuddannelserne. FoU-projekterne bidrager til at udvikle ny praksis i erhvervsuddannelserne og tager udgangspunkt i konkrete behov for ændringer og forbedringer i skolernes hverdag.⁴⁸ Dét projekt, der tages afsæt i i forbindelse med interviewet har titlen ”Motion og sund kost på erhvervsskoler fremmer elevernes trivsel og læring”⁴⁹.

Kjeld Secher Pedersen⁵⁰ er udvalgt som nøgleperson til interviewet, da han som konsulent for NCE var projektleder for projektet, som involverede fire erhvervsskoler: Erhvervsskolen Nordsjælland, Bygge og Anlæg; Køge Handelsskole, HG; Roskilde Tekniske Skole, Bygge og Anlæg og Handelsskolen København Nord, Lyngby afd., HG. Kjeld Secher Pedersen var tilknyttet tre af de fire skoler, der var med i projektet. De deltagende skoler havde alle indskrevet sundheds- og idræt/motionsfremmende tiltag i deres handlingsplaner med henblik på at øge elevernes trivsel og fastholdelse i uddannelsesforløbet⁵¹

Ovenstående erfaring og indsigt er interessant at få udfoldet i denne kortlægning omkring sundhedstiltag i erhvervsuddannelserne, og derfor er dette interview blevet gennemført.

Interviewets målsætning var:

---

⁴⁸ NCE's hjemmeside (<http://www.phmetropol.dk/Forskning+og+udvikling/Videnmiljoer/NCE/Om+NCE>)

⁴⁹ FoU-projektbeskrivelse af ”Motion og sund kost på erhvervsskoler fremmer elevernes trivsel og læring” (Udviklingsprojekter – www.emu.dk). Der er udarbejdet resumé af projektet i denne rapport, resumé nr. 5

⁵⁰ Kjeld Secher Pedersen har tidligere arbejdet på Hillerød Tekniske Centralskole, hvor han bl.a. var fagkonsulent og underviste i idræt. Han blev ansat på NCE i 1996 (tidligere Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse, DEL). Kjeld Secher Pedersen er lektor og er uddannet i samfundsfag og idræt fra Københavns Universitet.

⁵¹ FoU-projektbeskrivelse af ”Motion og sund kost på erhvervsskoler fremmer elevernes trivsel og læring”, s. 7, (Udviklingsprojekter - www.emu.dk)

1. At få indsigt i NCE's rolle for sundhedstiltag på erhvervsuddannelserne
2. At opnå kendskab til Kjeld Secher Pedersens erfaringer med tilrettelæggelse og gennemførelse af sundhedstiltag på erhvervsuddannelserne
3. At opnå indsigt i eksisterende barrierer og muligheder for en forankring af sundhedsprojekterne
4. At få indsigt i hvordan viden formidles ud til de rette personer
5. At få anbefalinger om tilrettelæggelse og gennemførelse af fremtidige sundhedstiltag

1. NCE'S ROLLE FOR SUNDHEDSTILTAG PÅ ERHVERVSSKOLERNE

Der er få medarbejdere ansat i NCE til at varetage opgaver inden for området motion, kost, sundhed i bred forstand, og Kjeld Secher Pedersen er en af "ildsjælene" indenfor området på NCE på Frederiksberg. Han er projektleder på projektet "Motion og sund kost på erhvervsskoler fremmer elevernes trivsel og læring", der for alvor kom i gang i starten af 2010 og forventes afsluttet med bl.a. en projektbeskrivelse og et formidlingsseminar. Det overordnede formål med projektet var at skabe et sundt uddannelsesmiljø på de fire deltagende skoler, og samtidig øge elevernes læringspotentiale samt skabe en forøget elevtrivsel gennem inddragelse af bevægelsesaktiviteter, sund kost samt viden om motion og sund kosts gavnlige virkninger på indlæring og fysisk og psykisk velvære.⁵²

Betydningen af formidlingsseminar og konferencer afholdt af NCE

I sit virke som konsulent for NCE, har han været med til at planlægge og afholde flere konferencer omhandlende igangværende og afsluttede sundhedstiltag på erhvervsuddannelserne med henblik på at skabe et forum for inspiration, erfaringsudveksling og netværksdannelse blandt erhvervsskoler, gymnasier, produktionsskoler, efterskoler, kommunale skoler og andre interesserede personer. I foråret 2009 var NCE-konsulenten med til at afholde to formidlingsseminarer om sundhed og idræt.

Projektet "Motion og sund kost på erhvervsskoler fremmer elevernes trivsel og læring" bygger på de erfaringer og ønsker, som bl.a. blev formuleret af deltagere på seminariet og fra erfaringer fra et FoU-projekt med deltagelse af BEC Business og Århus Tech.⁵³ For NCE-konsulenten blev det ved disse seminarer for alvor tydeligt, at der var en del skoler, der allerede var godt i gang med sundhedstiltag. Han var med til at afholde en netværkskonference i forbindelse med sit eget projekt i efteråret 2010. Konferencen gav stort udbytte, fordi der kom mange interesserede parter, men der er meget arbejde i afholdelse af konferencer. Det er NCE-konsulentens opfattelse, at den "nye trend" fremover i højere grad vil være, at undervisningsministeriet tager initiativer til de arrangementer og projekter, de kan understøtte og giver gode ord med på vejen, men at det er meget lidt, de kan støtte økonomisk og deltage i selve arbejdet, hvilket kan give det at afholde konferencer svære kår. NCE har med i sine planer at lave en opsamling igen i det kommende efterår, og NCE-konsulenten gør opmærksom på, at der findes et tilsvarende netværk i Jylland.

NCE's nuværende arbejde i forhold til sundhedstiltag

⁵² FoU-projektbeskrivelse af "Motion og sund kost på erhvervsskoler fremmer elevernes trivsel og læring", s. 1, (Udviklingsprojekter - www.emu.dk)

⁵³ FoU-projektbeskrivelse af "Motion og sund kost på erhvervsskoler fremmer elevernes trivsel og læring", (Udviklingsprojekter - www.emu.dk)

Om NCE's nuværende arbejde med sundhedsområdet i relation til erhvervsuddannelserne fortæller NCE-konsulenten, at NCE idéudvikler forskellige indsatsområder. Efterfølgende er håbet, at skolerne viser interesse for dem:

"... vi skal ud og have solgt ideen til skoler".

Han mener, at fællesnævneren for, at nye tiltag kan vække skolernes interesse og "få solgt ideen" er, at projekterne skal skabe læring og trivsel blandt eleverne. Det mener han at have erfaret ud fra deres egne projekter hidtil:

"...vi prøver jo også at sælge det under, hvad vi synes, der er rigtigt, nemlig at det skaber læring og trivsel... det er mantraet".

En aktuell hindring for NCE's virken i gennemførelsen af fremtidige tiltag er ifølge NCE-konsulenten, at NCE ikke umiddelbart har midler til nye tiltag og derfor bruger egne markedsføringsmidler for at skabe markedet og gennemføre projekterne. NCE modtog midler fra FoU-puljen i 2009, men ikke i 2010, som de havde håbet på, da der kun var ganske få midler til rådighed og ikke umiddelbart nogle indsatsområder at søge på:

"Vi havde håbet, at der var kommet en ny idrætspulje.. men det var en engangsforsøgelse, så det er ikke meget at bygge videre på".

Ifølge NCE-konsulenten er dette et udtryk for, at området er for nedadgående, og at der ikke umiddelbart er politisk vilje, økonomisk set, til at fortsætte arbejdet med sundhedstiltagene på erhvervsskolerne. Han mener ikke, at projekterne har fået lov at vare længe nok, og han håber på, at sundhedstiltagene kommer til at køre nogle år endnu ved hjælp af skolernes egne drivkræfter og den interesse, der er i samfundet. Som én af ildsjælene på området, tror han på, at sundhedstiltagene har fremtiden for sig.

Set i et fremtidsperspektiv fortæller han, at NCE som en del af Metropol har mange ressourcer og henviser til, at der bliver uddannet professionsbachelorere i Ernæring og Sundhed, fysioterapeuter og ergoterapeuter, som giver muligheder for forskellige samarbejder fremover. Dette potentielle samarbejde ser NCE-konsulenten som en gunstig mulighed for at fremme sundhedstiltagene på erhvervsuddannelserne.

2. NCE-KONSULENTENS ERFARINGER MED TILRETTELÆGGELSE OG GENNEMFØRELSE AF SUNDHEDSTILTAG PÅ ERHVERVSUDDANNELSER

NCE-konsulenten fortæller, at der på skolerne er forskellige modeller for sundhedstiltagene. Nogle har valgt at igangsætte sundhedsaktiviteterne som tilvalg, mens det på andre skoler er placeret som del af grundforløbet, der typisk stækker sig over 20 uger. Det kan være i form af ugentlige idrætstimer eller obligatoriske timer, hvori der indgår motions- og bevægelsesaktiviteter, som eleverne ikke har mulighed for at fravælge.⁵⁴

Stemningen blandt ledelse og medarbejdere

NCE-konsulentens erfaringer med stemningen for sundhedstiltagene blandt skolens ledelse og medarbejdere er lidt blandet. På nogle skoler har der været god opbakning og begejstring fra ledelsens side. Han havde især en positiv oplevelse på én af skolerne, hvor lederen sågar selv deltog i projektet. På andre skoler har det i stedet været ildsjæle blandt medarbejderstaben, der har været mest aktive i projektet, eller som han udtrykker det "dem, der trækker læsset". I disse tilfælde har det været

---

⁵⁴ Beskrivelser af skolernes projekter kan findes på emu.dk, ligesom resumé nr. 8, 9, 12, 16 og 18 også omhandler dette.

NCE's opgave at få ledelsen involveret så meget som muligt. Ifølge NCE-konsulenten er der en tendens til, at ledelsen er mere positiv stemt overfor sundhedstiltagene, når der er projektmidler til rådighed:

”Så er kunsten at indgå et samarbejde med lederne og få dem til at bakke op omkring det... og det hjælper, når der er projektmidler...”

Når der ikke er projektmidler til stede, hvilket han pointerer, der generelt ikke er, bruger han argumenter som ”fastholdelsesperspektivet”, og at skolen bedre kan ”brande” sig som en sund skole overfor skolens ledelse:

”Hvis det fastholder bare et par elever, så er pengene stort set tjent hjem. Vi har også sagt, at det er et brand - det er en sund skole - det er sunde elever, man trives med det - der er godt undervisningsmiljø osv.”

Stemningen blandt eleverne

Flere elever er som udgangspunkt ikke positivt stemt overfor motion på skemaet, når de f.eks. starter et skoleforløb for at blive tømre. NCE-konsulenten fortæller, at når han møder denne holdning fra elevernes side, så forsøger han bl.a. at motivere eleverne ved at fortælle dem om fordelene ved at have en stærk fysik for at kunne passe på sig selv, når de skal ud og fungere i et fysisk krævende job. Det er NCE-konsulentens erfaring, at der som regel går lidt tid, inden eleverne helt slipper deres modstand, men at de efterhånden bliver rigtig glade for at være mere fysisk aktive.

Som en del af afrapporteringen har NCE-konsulenten udført elevinterview på de skoler, han har været tilknyttet i projektet og henviser bl.a. til disse i forhold til elevernes udsagn om aktiviteterne i projekterne:

”...Eleverne synes, det er godt... det er ikke sikkert, de elsker det lige i starten, men de bliver faktisk glade for det... ét af elevudsagnene er faktisk, at de synes, det bør være obligatorisk på alle grundforløb på erhvervsuddannelserne...”

Omkring dét at integrere fysisk aktivitet som en obligatorisk del af grundforløbene, mener NCE-konsulenten, at det ikke vil være muligt, da det ikke er valgt ud fra politisk side.

Sundhedstiltagenes fremtid efter projektets afslutning

Der bliver fulgt op på sundhedstiltagene på skolerne ved projektmøder, afrapportering og elevinterview. Alle skolerne har meldt tilbage, at de vil fortsætte aktiviteterne efter projektets fysiske tiltag afsluttede i januar 2011 - dog i lidt andre udformninger. NCE-konsulenten er meget tilfreds med skolernes eget initiativ til at køre videre på egen hånd og for deres egne midler og betragter det som et stort succeskriterie:

”...Og det er faktisk et kæmpe succeskriterie, der er blevet opfyldt, for det er noget af det sværeste at få projekterne til at køre videre, når midlerne stopper.. så de kører på egne midler nu... og det er meget tilfredsstillende”

I forhold til NCE projektet var der opstillet generelle succeskriterier, som skulle indgå i evalueringen af tiltagene på de deltagende skoler. Nogle af disse var ”øget fremmøde og trivsel i undervisningen” samt ”øget fastholdelse” af elever.⁵⁵ Om dette beretter han, at NCE ikke havde mulighed

---

⁵⁵ FoU-projektbeskrivelse af ”Motion og sund kost på erhvervsskoler fremmer elevernes trivsel og læring”, s. 5, (Udviklingsprojekter - www.emu.dk)

for direkte at måle, hvorvidt flere af de elever, der har været involveret i projektet, i højere grad blev fastholdt på uddannelsesforløbene. Til gengæld fik han et godt helhedsindtryk af den positive indflydelse, som sundhedstiltagene havde haft på eleverne, både igennem samtaler med involverede lærere og via elevinterviewene.

3. BARRIERER OG MULIGHEDER FOR FORANKRING AF SUNDHEDSTILTAG PÅ ERHVERVSUDDANNELSER

Økonomiske og mentale barrierer

Først og fremmest fremhæver NCE-konsulenten de begrænsede økonomiske midler som barriere. Han nævner, at det er en udfordring for det sundhedsfremmede arbejde, at midlerne til sundhedstiltag bliver mindre og mindre. Særligt når markedet med fast food, rygning, alkohol m.m. trækker gevaldigt i den anden retning. Han er dog optimistisk og nævner bl.a. alkoholkampagnen som et bud på, at det lykkes at gøre en sundhedsfremmende indsats:

"Alt tyder på efter mange års arbejde, at alkoholkampagnen er ved at lykkes, og at der er en tendens til, at de unge drikker mindre i dag".

NCE-konsulenten påpeger, at der ikke er nogen tvivl om, at denne kampagne har været omkostningsfuld og understreger hermed igen, at det sundhedsfremmende arbejde kræver nogle økonomiske ressourcer.

Derudover påpeger han de "mentale barrierer", som ifølge ham dækker over en eksisterende holdning på erhvervsskolerne om, at *"man ikke skal blande sig i elevernes liv"*. Han nævner ligeledes en barriere i form af lærerne, især på de tekniske skoler, som typisk er håndværkeruddannede, og som selv har været beskæftiget indenfor branchen. Denne gruppe har ifølge NCE-konsulenten typisk ikke den største sundhedsbegejstring. Og ifølge ham spiller lærerne netop en vigtig rolle som rollemodeller overfor de unge, når der skal igangsættes et sundhedstiltag. Af andre mentale barrierer for at integrere sundhedstiltag er, nævner han, også den udbredte mentalitet på særligt de tekniske skoler:

"Mange har dét, man kan kalde et Tarzan-syndrom, som er en slags, vi-kan-klare-alt-mentalitet..."

Som eksempel herpå nævner han et tømrerhold, han arbejdede med på én af skolerne, som var meget optaget af at kunne *"arbejde igennem"* på byggepladsen og derved holde en høj akkord. Ifølge NCE-konsulenten var eleverne ikke det mindste fokuserede på, at en forudsætning for dette er stærke kroppe og god udholdenhed.

Euforiserende stoffer som barriere

NCE-konsulenten nævner også en helt anden barriere i form af en udbredt tendens blandt de unge håndværkere på byggepladserne. Nemlig deres brug af euforiserende stoffer, som typisk hænger sammen med, at de unge i perioder arbejder ekstremt hårdt for at nå en akkord.

Mangel på idrætsfaciliteter er en barriere

Ifølge NCE-konsulenten er de traditionelle faciliteter til idrætsaktiviteter på skolerne ofte begrænsede, og manglen herpå giver problemer både i forhold til at udføre aktiviteterne, men også i forhold til omklædning, idet eleverne ofte ikke har mulighed for at bade, efter de har været aktive. Dette kan ifølge ham i sig selv være med til at skabe en modstand mod at deltage i aktiviteterne:

"... Man kan ikke bare gå ud og lave noget sjov og spille rundbold eller lave et lille orienteringsløb... fordi så står eleverne bagefter og er lidt svedige... og jeg kan godt forstå det, sådan som tin-

gene er i dag... piger på 17-18 år har jo ikke lyst til at komme stinkende ind til undervisningen i erhvervsøkonomi, fordi de har været ude”.

Ifølge NCE-konsulenten står de tekniske skoler som regel ressourcemæssigt stærkere end handelsskolerne, da de ofte har egne idræts- og omklædningsfaciliteter eller har adgang til det, hvilket mange handelsskoler ikke har. Han mener, at eleverne skal kunne gå ind og klæde om efter de fysiske anstrengelser, men betragter ikke facilitetsproblematikken som uløselig, da mange skoler finder en løsning. Som eksempel herpå nævner han én af handelsskolerne i projektet, hvor eleverne fik et kort til et fitnesscenter i en 3-måneders periode. Der blev arrangeret fællesaktiviteter i fitnesscentret i skoletiden, og kortet kunne de samtidig selv benytte i fritiden. NCE-konsulenten fortæller, at tiltaget var en succes blandt mange elever både undervejs og efterfølgende, og han henviser til, at også dette tiltag viste, at NCE projektets succeskriterie blev nået:

”...Det var der nogle, der var rigtig glade for... flere var forinden stoppet med at dyrke regelmæssig motion, men kom så ind i rutinen nu og havde tænkt sig at fortsætte... og det er jo sådan set et af målene også... ”.

For at komme omkring den eventuelle barriere med manglende faciliteter til igangsættelse af motionsaktiviteter på skolerne fremgik det i selve projektbeskrivelsen, at motion skulle forstås som et bredt begreb, som omfattede aktiviteter, der ikke nødvendigvis krævede idrætsanlæg. Skolerne skulle derfor ikke have deciderede idrætsfaciliteter til rådighed for at kunne være med i projektet, men blev opfordret til at arbejde sammen med lokale fitnesscentre, svømmehaller eller lokale idrætsklubber samt at anvende andre instanser som f.eks. naturen eller indrettede motionsrum.⁵⁶ NCE-konsulenten mener ikke, at det burde være en hindring for igangsættelse af sundhedstiltaget, hvis ikke skolerne umiddelbart har idrætsfaciliteter til rådighed:

” Vi har jo lagt en lidt bredere definition ind på motion, hvor vi siger, at man behøver ikke have deciderede idrætsfaciliteter, man kan jo også lave mange andre ting. Man kan bruge naturen, man kan bruge nogle indrettede motionsrum - det kan være spinningrum, som de har flere steder... eller vægttræningsrum”.

Han tænker også fysisk aktivitet ind i andre sammenhænge end i deciderede idrætsaktiviteter i løbet af selve grundforløbet. Han foreslår, at der opstilles remedier til brug uden for undervisningen som f.eks. træbomme på skolernes udendørsarealer, som *”de unge kan boltre sig i”* frem for, at der blot er bænke til rådighed udendørs, for som han udtrykker det *”de unge sidder nok ned i løbet af dagen”*. NCE-konsulenten giver også et eksempel på, at der på en skole var succes med at stille et bordtennisbord til rådighed for eleverne til brug i pauserne.

Nogle vigtige faktorer for forankringen af sundhedstiltagene

NCE-konsulenten mener, det er afgørende for forankringen af sundhedstiltagene, at aktiviteterne der igangsættes passer sammen med de unges interesser:

”Tiltagene skal spille sammen med de unges interesse for at få en uddannelse på området...det er vigtigt, at tiltagene kommer ind på en naturlig måde... ”.

---

⁵⁶ FoU-projektbeskrivelse af ”Motion og sund kost på erhvervsskoler fremmer elevernes trivsel og læring”, s. 3, (Udviklingsprojekter - www.emu.dk)

Han tror, der er gode muligheder for at gennemføre sundhedstiltag på erhvervsskolerne fremover, men mener også, det kræver hårdt arbejde, og at det er et langt og sejt træk. Han nævner her de andre nordiske lande som mulig inspirationskilde, idet de er mere fremme end DK på det punkt.

NCE-konsulentent mener også, det er afgørende at få god kontakt til nøgledeltagere for sundhedstiltaget fra starten for at tilrettelægge og gennemføre et succesrigt sundhedstiltag på erhvervsskolerne. I forhold til den del af sundhedstiltagene som har at gøre med at øge udvalget af sunde madvarer i skolernes kantiner, som også var et af projektets succeskriterier⁵⁷, så mener han, at der er visse hensyn, der skal tages, og en væsentlig én af dem er kantinens økonomi.

”Hvis kantinen nu er forpagtet i 5 år, så skal de jo også sørge for at kunne leve, selvom udbuddet i kantinen ændres...”

NCE-konsulentent nævner Roskilde Tekniske Skole som et eksempel på, at der har været succes med at få et større udvalg af sund mad i kantinen. Den sunde mad, der er blevet udbudt har været til fornuftige priser og har været til at blive mæt af. Han mener ikke, de unge vil betale mere end 20-25 kr. for en frokostret, og det kan f.eks. være i form af en salat med godt fyld og med brød til. Noget tydede også på, at eleverne efter projektførelsen fortsat var positive over for de nye sunde produkter i kantinen, da de fortsatte med at købe gulerødder til 2 kr. stykket, selvom de i projektperioden var gratis.

Han tilføjer til slut følgende til opskriften på forankring af sundhedstiltag på erhvervsskolerne:

”... Det kræver man brænder for det” ... ”gode forbundsfæller er nødvendige” ... og så skal der skabes netværk omkring tiltagene... en god frontfigur som Chris MacDonald til at kickstarte et projekt”

Som nogle særlige hensyn, metoder eller pædagogiske tilgange, som NCE-konsulentent har erfaret som særligt virkningsfulde, når et sundhedstiltag skal lanceres på en skole, nævner han dét at have en fornuftig tilgang og tænke tiltagene ind i hverdagen:

”Vi skal sørge for at arbejde med hverdagen... det skal tænkes ind i elevernes hverdag”

Som eksempel herpå henviser han til det tidligere nævnte tømrerhold, som skal sørge for at have en stærk krop for at løfte og for at kunne holde tempo. Han påpeger, at der er forskel på de tekniske skoler og handelsskoler, som han har haft med at gøre. På handelsskolen var der mere fokus på elevansvar i forhold til, hvordan bevægelse kunne tænkes mere ind i hverdagen - uden at der decideret var tale om at udføre en idrætsaktivitet. Her blev aktiviteterne kaldt ”leg og læring”.

Betydningen af de sundhedsfremmende projekter som mål for at øge elevgennemførelsen på erhvervsskolerne

NCE-konsulentent tror sundhedsfremmende projekter påvirker gennemførelsesprocenten, og at virkningen er relateret til større elevtrivsel og dermed større fastholdelse af eleverne. Samtidig betragter han også de sundhedsfremmende tiltag som mål i sig selv for at fremme sundhedstilstanden blandt de unge, idet han ser det både som et ønske og behov at fremme sundheden. Ifølge NCE-konsulentent er sundhedstilstanden på de tekniske skoler kritisk, og at det ville give nogle samfundsmæssige gevinster, hvis den kunne forbedres.

---

⁵⁷ FoU-projektbeskrivelse af ”Motion og sund kost på erhvervsskoler fremmer elevernes trivsel og læring”, s. 5, (Udviklingsprojekter - www.emu.dk)

KONKLUSION PÅ INTERVIEW MED NCE-KONSULENTEN

NCE-konsulenten har gode erfaringer at berette om sundhedstiltagene på erhvervsskolerne. Ifølge ham er eleverne meget begejstrede for sundhedstiltagene, som både har form af idrætsaktiviteter og tilbud om sunde madvarer i kantinen. Skolernes ledelser synes ligeledes at være begejstrede for udbyttet af sundhedstiltagene. Flere steder forsætter aktiviteterne efter projekternes udløb, om end i lidt andre udformninger, men med skolernes egne midler, hvilket ifølge ham er meget tilfredsstillende og anses for at være et stort succeskriterie for NCE's arbejde.

Til trods for de positive oplevelser og erfaringer med de sundhedsfremmende projekter på skolerne, så har NCE-konsulenten mødt flere barrierer i forbindelse med projektgennemførelsen. Af disse fremhæver han mangel på økonomiske ressourcer og ordentlige idrætsfaciliteter samt mere "mentale barrierer", som dækker over en eksisterende holdning på erhvervsskolerne om, at "*man ikke skal blande sig i elevernes liv*", og at flere lærere på erhvervsuddannelserne ikke selv nærer den største begejstring for sundhed og derfor ikke har interesse for eller kan indgå i de sundhedsfremmende tiltag. En forudsætning for at gennemføre sundhedstiltagene er ifølge NCE-konsulenten netop, at der er ildsjæle blandt medarbejderstaben.

NCE vil fortsat vil have fokus på det sundhedsfremmende arbejde på erhvervsuddannelserne, og nye tiltag kan vække skolernes interesse ud fra mantraet, at projekterne vil skabe læring og trivsel blandt eleverne. Til gennemførelse af fremtidige tiltag bruger NCE egne markedsføringsmidler.

NCE-konsulenten forventer og ser frem til, at der kommer mere samarbejde med Metropoluddannelserne såsom fysioterapeutuddannelsen og professionsbacheloruddannelsen i Ernæring og Sundhed, som han ser som en gunstig mulighed i forhold til det sundhedsfremmende arbejde på erhvervsuddannelserne.

INTERVIEW MED RESSOURCEPERSONER FRA TRE SKOLER – EN INDLEDNING

Udvælgelsen af disse tre skoler er foretaget ud fra en vurdering af indholdet samt organiseringen af de tre skolars sundhedsarbejde. Dette er faktorer, som er interessante at få belyst yderligere i kortlægningen af sundhedstiltag på erhvervsuddannelser samt i opstillingen af anbefalinger til det fremadrettede arbejde.

Interviewene skal give svar på spørgsmål inden for seks hovedkategorier:

1. Hvordan opereres der med sundhed på skolerne?
2. Hvad er holdningen til sundhedstiltag blandt skolens aktører?
3. Hvilke generelle erfaringer har skolerne gjort sig på baggrund af de gennemførte sundhedstiltag?
4. Hvilke samarbejdspartnere indgår i skolernes sundhedstiltag?
5. Hvordan skabes forankring af skolens sundhedstiltag?
6. Hvor kan skolerne søge inspiration, når de laver sundhedstiltag?

INTERVIEW MED PER JENSEN, UDDANNELSESLEDER, VEJLE HANDELSSKOLE

Vejle Handelsskole består af forskellige erhvervsuddannelser, et handelsgymnasium, 3 videregående uddannelser og et kursuscenter.

Skolen har ca. 2100 årselever og studerende og ca. 200 medarbejdere.⁵⁸

I interviewet deltog uddannelsesleder, Per Jensen.

1. HVORDAN OPERERES DER MED SUNDHED PÅ SKOLERNE?

Vejle Handelsskole har ingen *sundhedspolitik* eller *sundhedsdefinition*. De har dog diskuteret sundhed generelt i forbindelse med de tiltag, de har gjort på området.

Det er uddannelseslederens vurdering, at skolen med tiden vil opstille strategiske mål for skolens arbejde med sundhed. Dette kan tages som et udtryk for, at Vejle Handelsskole bevæger sig mod et mere målrettet arbejde med sundhed. Det er endvidere muligt, at denne proces vil facilitere en mere bevidst diskussion af skolens sundhedsbegreb og -politik.

Skolen har gjort tiltag inden for både kostområdet og bevægelsesområdet samt arbejdet med øvrige KRAM faktorer. Uddannelseslederen fremhæver endvidere, at sundhedstiltag kan være med til at fremme eleverne kulturelle og sociale kapital. Selvom skolen således ikke har defineret sundhed, opererer de inden for et bredt sundhedsbegreb.

Uddannelseslederen fortæller, at sundhedstiltagene på skolen gøres i et fastholdelsesperspektiv. Han fortæller dog samtidig, at der er fokus på mange andre lige så vigtige værdier i skolens sundhedstiltag, men også at disse værdier er tæt knyttet til fastholdelsesperspektivet. På den måde mener uddannelseslederen således, at sundhed ikke kun behøver at fungere som *mål* i sig selv men godt samtidig kan fungere som *middel* til at fastholde eleverne.

Som eksempel kobler uddannelseslederen elevernes selvtillid, selvværd og sociale kapital til det at kunne gennemføre en uddannelse. Uddannelseslederens forforståelse er således, at der eksisterer en sammenhæng mellem elevernes psykiske og sociale kapital og deres mulighed for at gennemføre en uddannelse.

Uddannelseslederen understreger, at tiltagene ikke kun bør hvile på et fastholdelsesperspektiv. Dette kan undgås ved at indføre sundhed i bekendtgørelsen for tekniske skoler, og det er han generelt en stor fortaler for. Han udtrykker, at en bekendtgørelse på sundhedsområdet vil sende et vigtig samfundsmæssigt signal om vigtigheden og værdien af sundhed på tekniske skoler, og at dette vil være med til at prioriterer de processer, der på sigt vil fremme en sundhedskultur på de tekniske skoler:

”Det bliver nemmere at få indført som en del af skolekulturen. Vi er nødt til at sætte nogle processer i gang, ikke kun fordi man synes, det er en fiks idé, men fordi det er noget, man som samfund mener er vigtigt og værdifuldt”.

Uddannelseslederen mener ikke, at økonomiske hensyn bør afholde ministerierne fra at indføre sundhed i bekendtgørelsen for tekniske skoler. Han mener således, at mange sundhedstiltag kan gøres uden at tilføre skolerne ekstra økonomiske tiltag. Dette modstrides dog af den vigtighed, uddannelseslederen tillægger renoveringen og ombygningen af skolens festsal, som må formodes at udgøre en væsentlig økonomisk udgift.

Uddannelseslederen vurderer, at lærernes viden om sundhed ligger på et niveau svarende til befolkningen i øvrigt. Skolen har ingen lærere med fagekspertise på sundhedsområdet, og skolen har ikke lavet sundhedstiltag for opkvalificering af underviserne på dette område.

---

⁵⁸ Oplysningerne er fundet på <http://www.vejlehs.dk/index.php?id=3>

Det er uddannelseslederen, der er ansvarlig for sundhedstiltagene på Vejle Handelsskole. Når der laves sundhedsaktiviteter uddelegeres ansvaret som regel til dem, som de ved, har lyst til at indgå i arbejdet. Det er uddannelseslederens opfattelse, at engagementet hos lærerne skabes gennem lærernes egen interesse for sundhedsområdet. Uddannelseslederen udtrykker, at en forudsætning for et engageret lærerteam er, at lærerteamet finder sundhedsområdet vigtigt. Dette kræver således, at lærerne har forstået og accepteret relevansen af sundhedstiltag for elevernes uddannelsesforløb.

3. HVILKE GENERELLE ERFARINGER HAR SKOLERNE GJORT SIG PÅ BAGGRUND AF DE GENNEMFØRTE SUNDHEDSTILTAG?

Skolens sundhedsarbejde har blandt andet været rettet mod etablering af en idrætsforening for elever fra byens tekniske skoler og erhvervsuddannelser. Skolen har gjort sig flere erfaringer hermed. For det første har skolen oplevet et manglende engagement fra de øvrige involverede skoler, som uddannelseslederen mener hviler på en manglende prioritering af projektet på disse skoler. Skolerne har således været ligeligt repræsenteret i styregruppen, hvorfor et manglende ejerskab for projektet, ikke umiddelbart kan forklare det manglende engagement fra de øvrige skoler. Idrætsforeningsprojektet er på baggrund heraf blevet forankret på Vejle Handelsskole snarere end at være blevet et tværgående projekt mellem de tekniske skoler og erhvervsuddannelser i byen.

For det andet har skolen oplevet et svigtende medlemstal i idrætsforeningen. Skolen har gjort flere tiltag for at tiltrække eleverne, uden dette er lykkedes. Problemet kan ifølge uddannelseslederen forklares ved, at idrætsaktiviteterne foregår udenfor undervisningstiden. Det er skolens erfaring, at aktiviteterne som minimum skal ligge i direkte forlængelse af undervisningen. Derudover er det skolelederens vurdering, at sundhedskulturen i dagligdagen må ændres, før der kan forventes større tilslutning til idrætsforeningen.

Som uddannelseslederen selv udtrykker, tager kulturændringer tid, og projekter som dette kræver derfor tid og udholdenhed at få til at lykkes.

Skolen har haft gode erfaringer med tiltag på kostområdet. Kantinen har de seneste år ændret udvalget af mad mod et mere sundt og varieret tilbud og har i den forbindelse blandt andet fået lavet en salatbar. Ændringerne er blevet vel modtaget blandt eleverne, og uddannelseslederen udtrykker, at kantinen i denne sammenhæng spiller en vigtig rolle for den sundhedskultur, de ønsker på skolen.

Skolen har ligeledes haft gode erfaringer med gratis morgenmad til eleverne om fredagen. Morgenmaden har øget fremmødeprocenten om fredagen, hvor mange elever ikke tidligere mødte op pga. torsdagsbyture:

”Det har gjort, at de rent faktisk kommer i skole om fredagen. Torsdag har jo været rigtig hård ved os for mange går i byen”.

Ud over den sociale effekt af morgenmaden mener uddannelseslederen, at morgenmaden kan være med til at give eleverne bedre morgenmadsvaner generelt. Samtidig har han svært ved at vurdere, hvorvidt skolens tiltag generelt har langtidseffekter, der rækker ud over skoleperioden.

Uddannelseslederen mener, at den største barriere for de unges sundhedstilstand er af kulturel karakter. Det handler således om, at sundhed er et relativt nyt indsatsområde på de tekniske skoler og erhvervsuddannelser, og at sundhed således ikke indgår som en naturlig del af hverdagen på disse skoler. Uddannelseslederen ønsker at påvirke denne kultur ved i fremtiden at indføre idrætsundervisning og få sundhedsperspektivet integreret i de almindelige timer i form af f.eks. aktive pauser:

”Det kan jo indgå tværfagligt eller som en del af metoden i undervisningen. Altså, det koster jo ikke”.

Uddannelseslederen mener ikke, at økonomi er en væsentlig barriere for sundhedstiltag på tekniske skoler og erhvervsskoler, da han mener, at mange tiltag kan gøres uden væsentlige økonomiske omkostninger. Dog vurderer han det af stor betydning, at der investeres i ombygning og renovering af skolens festsal, så den fremover i højere grad vil kunne fungere som multisal med mulighed for fysisk aktivitet. Dette paradoks må tolkes som at både små og store tiltag kan være med til at fremme en sundhedskultur, og det måske netop er de små tiltag, der er med til at skabe den nødvendige anerkendelse af sundhedsområdet og deraf efterfølgende accept af og støtte til større tiltag.

4. HVILKE SAMARBEJDSPARTNERE INDGÅR I SKOLERNES SUNDHEDSTILTAG?

Skolen har i flere tiltag valgt at involvere eksterne samarbejdspartnere. Dette skal muligvis ses i forlængelse af, at skolen har valgt ikke at opkvalificere eget personale på sundhedsområdet. Skolen har derfor brug for faglig ekspertise og rådgivning fra eksterne samarbejdspartnere:

”Det har været rigtig godt. Jeg synes de har bibragt den her faglighed som er helt vildt vigtig. Vi ved jo ingenting hernede”.

Skolen har haft et rigtig godt samarbejde med en idrætshøjskole. Idrætshøjskolen har deltaget i planlægningen af forskellige arrangementer og også stillet instruktører til rådighed. Skolen har desuden tilknyttet en ekstern samarbejdspartner, NCE, i forbindelse med evaluering af skolens sundhedsprojekt.

5. HVORDAN SKABES FORANKRING AF SKOLENS SUNDHEDSTILTAG

Skolen har ikke diskuteret, hvordan der kan arbejdes med forankring af deres sundhedstiltag på skolen. Uddannelseslederen mener, det er vigtigt at have opbakning så højt oppe i det ledelsesmæssige hierarki som muligt. Det er f. eks fra øverste ledelse, der er blevet givet godkendelse til ombygning og renovering af festsalen. Uddannelseslederen er af den overbevisning, at netop festsalen er vigtig for forankring af en sundhedskultur på skolen, da det er herfra mange af tiltagene fremover vil tage deres udspring.

Uddannelseslederen mener endvidere, det er afgørende, at de tiltag der iværksættes er med til at skabe sundhedskulturændringer blandt elever og personale, hvis tiltaget ønskes forankret.

Uddannelseslederen giver udtryk for, at gøres sundhed til kultur, vil det øge muligheden for forankring.

Endelig mener uddannelseslederen som tidligere nævnt, at lovgivning i form af bekendtgørelse kan være med til at skabe forankring af sundhedstiltag på de tekniske skoler og erhvervsuddannelser.

6. HVOR KAN SKOLERNE SØGE INSPIRATION, NÅR DE LAVER SUNDHEDSTILTAG?

Uddannelseslederen har fået stor inspiration fra en nylig afholdt konference.⁵⁹ Konferencen gav både mulighed for dialog mellem forskellige skoler og for dialog mellem skolerne og ministerierne. Der blev på konferencen endvidere indgået netværksgrupper. Det første møde i netværksgrupperne er planlagt, men endnu ikke afholdt, og udbyttet af disse netværksgrupper er derfor endnu uvist.

Uddannelseslederen var netop blevet opmærksom på inspirationsmaterialet på EMUs hjemmeside, men kendte derudover ikke til inspirationsider på internettet. Uddannelseslederen udtrykker dog interesse for opbygningen af en sådan inspirationsdatabase.

---

⁵⁹ FOU-konferencen 2011 i DGI-Huset, København. Undervisningsministeriet var vært.

INTERVIEW MED RENÉ FROST, ÅRHUS TECH

Århus Tech består af 25 erhvervsuddannelser, 3 tekniske gymnasier og 6 erhvervsakademiuddannelser. Hertil kommer en lang række forskellige efteruddannelseskurser.

Hvert år starter mere end 30.000 elever, studerende og kursister på Århus Tech. Skolen har 3800 årselever, studerende og kursister, og der er ansat ca. 650 medarbejdere.⁶⁰

I interviewet deltog idrætsprojektleder, René Frost.

1. HVORDAN OPERERES DER MED SUNDHED PÅ SKOLERNE?

Århus Tech har ingen fælles definition på sundhed på skolen. Idrætsprojektlederen mener endnu ikke, at skolen er nået så langt som til en sundhedsdefinition.

Idrætsprojektlederen mener, at lærernes viden om sundhed ligger under gennemsnittet for den øvrige befolkning. Han giver ligeledes udtryk for, at der på skolen er mange ældre lærere, og at disse ældre læreres holdning til idræt og sundhed er vanskelig at ændre.

Århus Tech arbejder ikke med en sundhedspolitik, men sundhed indgår i skolens fastholdelsespolitik i form af handleplaner.

Adspurgt om, hvorvidt idræt og sundhed skal indgå på skolen på anden vis end i et fastholdelsesperspektiv svarer idrætsprojektlederen, at han mener, idræt og sundhed skal være en del af skolen, men det tager tid af få ting igennem på ledelsesniveau, også selvom ledelsen ikke er afvisende overfor idræt og sundhed:

”Altså i min verden skal det være en del af skolen. Jeg vil ikke sige, at skolens ledelse er afvisende overfor det. De er bare en del af en tung organisation”.

Idrætsprojektlederen fortæller i forlængelse heraf, at det også overfor eleverne er fastholdelsesperspektivet, der er argumentet for at have idræt på Århus Tech:

”Altså overfor eleverne, ja. Altså der er selvfølgelig også andre ting, vi får ud over at fastholde, men i bund og grund så er det hele etableret pga., at vi skal fastholde flere elever”.

Idrætsprojektlederen er dog meget bevidst om, at idræt og sundhed også kan have mange andre effekter, og han tror derfor også på, at idræts- og sundhedstiltagene på skolen med tiden vil få andre mål end blot fastholdelse. F.eks. mener han, at sundhedstiltagene kan være med til at styrke eleverne socialt:

”Ja på det sociale, og vi vil selvfølgelig også gerne være med til at præge de unge i dag generelt. Opdrage dem til at leve lidt sundere. Så der vil vi også gerne være en del af samfundet og den rolle som opdrager”.

Idrætsprojektlederen mener, at idrættstiltagene på skolen er præget af, at de gøres i et fastholdelsesperspektiv.

Som eksempel nævner idrætsprojektlederen de aktiviteter, der vælges i idrætstimerne. Der stilles således krav til, at aktiviteterne giver eleverne sved på panden. Aktiviteterne er således i højere grad bestemt af de fysiologiske effekter, de kan afføde end af, hvad eleverne gerne vil lave:

”Vi har jo nogle i forhold til at spille fodbold og lave sådan nogle ting, som mange af eleverne gerne vil. Og det vil vi ikke. Vi vil gerne have, at de skal svede blandt andet. Dermed ikke sagt, at de ikke har nogle mere sociale idrætsgrene ind over som fodbold, men vi har meget fokus på, at hver elev ikke kan stå og gemmer sig, men at de er i bevægelse”.

⁶⁰ Oplysningerne er hentet fra <http://www.aarhustech.dk/?side=500>

Idrætstimernes fokus på de fysiologiske effekter begrundes af den sammenhæng, som skolen ser mellem idræt og sundhed og fastholdelse. Idrætsprojektlederen mener således, at træningen er med til at give eleverne mere energi, og at de derigennem får nemmere ved at gennemføre en uddannelse.

Idrætsprojektlederen erkender, at sundhedsbegrebet vil kunne angribes fra flere vinkler, hvis tiltagene ikke kun foregik i et fastholdelsesperspektiv.

Idrætsprojektlederen mener, at sundhed bør indgå i bekendtgørelsen for erhvervsuddannelser. Dette begrundes med, at det vil gøre deres hverdag nemmere. Idrætsprojektlederen henviser således til økonomien i projekterne og til muligheden for at gøre sanktioner, når eleverne ikke møder op til idrætstimerne:

”Jamen fordi det vil gøre vores hverdag så meget nemmere. Vi basker jo blandet andet med penge, taxameterordningerne, og så i forhold til fremmøde blandt eleverne. Vi kan jo ikke smide elever ud, fordi de ikke kommer til idræt, fordi det ikke er en del af bekendtgørelsen”.

2. HVAD ER HOLDNINGEN TIL SUNDHEDSTILTAG BLANDT SKOLENS AKTØRER?

Idrætsprojektlederen fortæller, de har flere lærere, der ikke mener, at idræt og sundhed har noget med deres arbejde at gøre. Han mener dog, at idrætstiltagene for lærerne er med til at ændre denne holdning:

”Jeg tror lige så stille, vi får flere og flere med, der bliver bevidste om, at sundhed er en del af hverdagen, og at det også er en del af det at arbejde på Århus Tech at bevæge sig”.

Han forklarer ligeledes, at det også overfor eleverne har en effekt, når lærerne er af denne holdning. Det bliver således også en større selvfølgelighed for eleverne at have idræt og sundhed, når ikke deres lærere stiller spørgsmålstegn herved.

Idrætsprojektlederens vurdering kan således tolkes som, at der blandt både lærere og elever er en udvikling på vej, der gør sundhedstiltagene til en integreret del af skolens kultur.

Idrætsprojektlederen fortæller, at ledelsen generelt er positiv over for sundhedstiltag på skolen og forklarer, at der fra den øverste ledelse fra starten har været fuld opbakning. Uddannelseslederne på de enkelte uddannelser har derimod haft og har fortsat et meget forskelligt syn på sundhedstiltagene, og idrætsprojektlederen mener, at billedet blandt uddannelseslederne således ligner det billede, der ses blandt lærerne, hvor nogle er meget positive, og andre er meget negative overfor sundhedstiltag på Århus Tech. Idrætsprojektlederen fortæller, at skolen er struktureret således, at det er uddannelseslederen på hver afdeling, der forvalter afdelingens økonomi og dermed også i sidste ende den enkelte afdeling selv, der skal betale for idrætten.

Også holdningen blandt elevernes *mestre/praktiksteder* varierer meget. Idrætsprojektlederen fortæller, at det især er på hovedforløbene, at de møder modstand fra mestrene i forbindelse med sundhedstiltag. Skolens største tiltag med idræt på skoleskemaet er imidlertid endnu ikke indført på hovedforløbene, men det er noget, som skolen på sigt arbejder med at få indført. Skolen har endnu ikke gjort noget for direkte at påvirke holdningen blandt mestre og praktiksteder. Idrætsprojektlederen fortæller dog, at de gennem de uddannelsesudvalg, de er repræsenteret i, stille og roligt forsøger at bearbejde dem, men at indsatsen er begrænset. Derudover er idrætsprojektlederen repræsenteret i et netværk i Østjylland, der er begyndt at gøre sig nogle tanker om, hvordan mestrene i hovedforløbene kan påvirkes.

3. HVILKE GENERELLE ERFARINGER HAR SKOLERNE GJORT SIG PÅ BAGGRUND AF DE GENNEMFØRTE SUNDHEDSTILTAG?

Århus Tech har haft flere forskellige tiltag for eleverne. Skolen har blandt andet i forlængelse af et pilotprojekt indført idrætsundervisning på alle grundforløbshold en gang om ugen. Dette drejer sig i øjeblikket om 29 klasser.

Idrætsundervisningen varetages af Århus Idrætsdaghøjskole, som stiller med instruktører.

Klasselæreren har også skemalagt disse timer, og det er således meningen, at han/hun er til stede til idrætsundervisningen. Klasselæreren er velkomme til at deltage aktivt i timerne, men idrætsprojektlederen fortæller, at kun få gør brug heraf. Klasselærernes opgave er således primært at kunne træde ind i tilfælde af ballade eller konflikter.

Idrætsprojektlederen fortæller, at det ikke er uproblematisk at få klasselærerne til at møde op til idrætsundervisningen på trods af, at timerne er skemalagte, og at de dermed får løn for timerne. Det er således ikke altid lærerne dukker op til idrætstimerne. Idrætsprojektlederen fortæller, at de ligeledes har lærere, der overfor eleverne giver udtryk for, at de synes, det er mærkeligt, de skal have idræt, og at det ikke har noget med deres uddannelse at gøre. Disse lærere finder således ingen motivation i at få lov at dyste med deres elever og agerer fysisk sammen med eleverne.

Idrætsprojektlederen siger således om elevernes engagement, hvorvidt deres klasselærer deltager og er engageret i idrætstimerne:

”Det betyder rigtig meget. De steder, hvor lærerne er engagerede og deltager i idrætten, der er der også et helt andet engagement hos eleverne”.

Idrætstiltagene for lærerne består i tilbud om idræt efter arbejdstid. Idrætsprojektlederen fortæller, at de har ca. 6-8 hold, som alle er fuldt bookede. Der er ca. 15 deltagere pr. hold, men der kan være lærere, der deltager på flere hold, og hvor mange lærere, der gør brug af dette tilbud, har projektlederen således ikke et overblik over.

Lærerne har desuden ligesom eleverne mulighed for at få lavet en sundhedsprofil, hvor kolesterol-tal, puls, blodtryk, blodsukker og kondital måles.

Ud over idrætstilbuddet og sundhedscafeen har skolen lavet et tidligere personalearrangement om til deltagelse i den årlige DHL stafet. DHL stafetten er verdens største motionsløb. Ca. 50 % af lærerne deltog i dette arrangement.

Idrætsprojektlederen mener, at de største barrierer for sundhedstiltag er økonomi, elevernes fremmøde til idrætsaktiviteterne, manglende faciliteter samt negativ holdning til idræt og sundhed hos nogle af lærerne på erhvervsuddannelser.

De største muligheder ligger ifølge idrætsprojektlederen i idrætsprojekter. Idrætsprojektlederen ser også muligheder i morgenmad til eleverne, men han fortæller, at det er en længere proces for det første at få eleverne til at spise morgenmad og for det andet at få dem til at spise sund morgenmad:

”Det er en svær proces. Det tager lang tid at opdrage eleverne. Men det er noget, jeg tror på sigt kan give noget. Det er svært bare at få dem til at spise morgenmad, men det er også svært at få dem til at spise den morgenmad, vi serverer for dem, som selvfølgelig er sund morgenmad”.

4. HVILKE SAMARBEJDSPARTNERE INDGÅR I SKOLERNES SUNDHEDSTILTAG?

Århus Tech samarbejder i som nævnt med Århus Idrætsdaghøjskole, som stiller både instruktører og faciliteter til rådighed. Århus Tech og Århus Idrætsdaghøjskole samarbejder desuden om at få skræddersyet idrætstilbuddet til de enkelte klasser. Derudover er Århus Tech også begyndt at samarbejde med en lokal idrætsklub om at varetage dele af idrætsundervisningen.

5. HVORDAN SKABES FORANKRING AF SKOLENS SUNDHEDSTILTAG?

Idrætsprojektlederen nævner flere faktorer som vigtige for forankring af sundhedstiltag på erhvervsuddannelser.

Som det første nævner han tid. For det andet nævner han rutine. Han uddyber dette med, at tiltag skal gøres så mange gange, at det bliver hverdag for eleverne.

Derudover nævnes også, at lærerne skal påvirkes til at have en positiv indstilling til de tiltag, der gøres:

”Hvis lærerne bliver mere positive over for bevægelse og idræt og kan se de gode ting i det, så bliver det også nemmere at forankre i organisationen”.

Som den sidste ting nævnes ledelsen. Selvom ledelsen som udgangspunkt har en positiv holdning til sundhedstiltagene på Århus Tech, mener idrætsprojektlederen, at det er vigtigt, ledelsen fortsat bearbejdes, så den positive holdning fastholdes.

6. HVOR KAN SKOLERNE SØGE INSPIRATION, NÅR DE LAVER SUNDHEDSTILTAG?

Ud over den inspiration Århus Tech får fra Århus Idrætsdaghøjskole og andre eksterne samarbejdspartnere lytter skolen også til, hvad andre skoler gør og får ideer herfra. Idrætsprojektlederen mener dog, at Århus Tech er længere på idræts- og sundhedsområdet end mange andre skoler. Idrætsprojektlederen deltager således til konferencer og i forskellige netværk på tværs af erhvervsskoler i hele landet og i Østjylland, hvor idrætsprojektlederen mener, der kan finde en høj grad af vidensdeling sted.

INTERVIEW MED SUNDHEDSTEAM, SILKEBORG TEKNISKE SKOLE

Silkeborg Tekniske Skole består af 6 brancheskoler; Auto- og Industriskolen, Hotel- og Restaurant-skolen (Silkeborg og Randers), Bygge- og Anlægsområdet, Malerskolen, Teknisk Gymnasium og Kursuscentret.

Skolen har ca. 850 årselever og – kursister og ca. 200 ansatte.⁶¹

I interviewet deltog sundhedsteamets lærere samt kvalitetschef, Niels Nygaard. Sundhedsteamet består af en lærer fra hver af afdelingerne på skolen samt af kantinelederen, kvalitetschefen og kvalitetskoordinatoren, som mødes en gang om måneden. Sundhedsteammodellen beskrives som en bottom-up model, dvs. tiltagene skal komme fra lærerne selv, hvorefter ledelsen bakker op om beslutningerne og om nødvendigt forsøger at skaffe finansiering.

1. HVORDAN OPERERES DER MED SUNDHED PÅ SKOLERNE?

Sundhedsteamet på Silkeborg Tekniske Skole har diskuteret begrebet sundhed, men har ingen fælles definition på sundhed. Både lærere og kvalitetschef er dog enige om, at de arbejder efter et bredt sundhedsbegreb med fokus på både trivsel, kost, motion og rygning. Dette afspejles også i de værddier, de forskellige lærere tillægger effekterne af sundhedstiltagene.

---

⁶¹ Oplysningerne er fundet på <http://www.silkets.dk/Default.aspx?ID=1929>

Kvalitetschefen mener, at sundhed på nogle områder er, og på andre områder i fremtiden skal være, en del af skolens værdigrundlag. Som eksempel nævnes kantinedriften, som allerede nu har et værdigrundlag, der bygger på tilgængeligheden af sund mad.

En lærer argumenterer for, at en egentlig sundhedsdefinition på skolen vil virke begrænsende for, hvilke tiltag der iværksættes på sundhedsområdet.

Kvalitetschefen fortæller yderligere, at skolen lige nu befinder sig i en eksperimenterende fase, hvad angår sundhedstiltag for at finde ud af, hvilke tiltag som kan bære og hvilke som ikke kan:

”Vi eksperimenterer på rigtig mange niveauer, for på et senere tidspunkt at finde ud af, hvad kan bære og hvad kan ikke bære, når man er erhvervsskole med den uddannelsesportefølje, vi har” (Kvalitetschef).

Han mener, at erfaringerne fra disse tiltag på et senere tidspunkt skal danne grundlag for en politik på sundhedsområdet og i forlængelse heraf dermed også en mere klar definition af sundhedsbegrebet. Kvalitetschefen mener, at en sådan sundhedspolitik i høj grad vil afhænge af de uddannelser, som skolen udbyder.

Kantinen er den afdeling på skolen, der er nået længst i denne proces, da der i denne afdeling allerede nu er nedfældet en skriftlig politik på madområdet, der gælder såvel skolens kantine som skolehjemmet.

Kvalitetschefen mener til dels, at sundhed allerede nu er en del af skolens strategi, og sundhed i fremtiden vil komme til at indgå i skolens strategi med et endnu større fokus.

Hvorvidt de nuværende elever forbinder Silkeborg Tekniske Skole med sundhed, er ifølge lærerne i høj grad klasseafhængigt, idet ikke alle klasser har lige meget fokus på sundhed.

Kvalitetschefen mener uden tvivl, at sundhed bør indgå i bekendtgørelsen for tekniske skoler og erhvervsuddannelser. Han oplever således i øjeblikket, at tiltag og gode ideer bremses af, at skolerne ikke er forpligtet til at gøre noget på sundhedsområdet, og at skolerne dermed heller ikke er forpligtet til at afsætte de nødvendige tidsmæssige og økonomiske ressourcer på området:

”Nogle gange får man klasket i hovedet, at det står ikke i bekendtgørelsen, selvom vi har de gode ideer. Nogle af de ting vi gør nu, dem gør vi på trods af en bekendtgørelse, og så er vi sårbare, for når det ikke står nogen steder, skal vi ikke bruge tid, ressourcer og penge, på det. Hvorimod hvis det stod meget overordnet, så kunne vi sige, jamen, det er en forpligtelse vi har” (Kvalitetschef).

Kvalitetschefen slår fast, at sundhedstiltag koster penge. Tiltagene bør finansieres af såvel skolerne selv som af offentlige tilskud. Kvalitetschefen er således meget opmærksom på, at holdningen blandt ledelsen også er med til at definere, hvordan sundhedsområdet prioriteres rent økonomisk på den enkelte skole. Det fremgår heraf, at økonomien til dels kan kanaliseres ved en omlægning af skolens egne midler, men at kvalitetschefen også mener, at ministerierne har et økonomisk ansvar.

En lærer mener, at mange sundhedstiltag også iværksættes inden for små økonomiske rammer, og skolerne herigennem må påvirke ministerierne til at indføre sundhed i bekendtgørelsen for tekniske skoler og erhvervsuddannelser.

De faglige udvalg er ifølge kvalitetschefen ligeledes en politisk instans, der skal påvirkes for i højere grad at få indført og forankret sundhedstiltag på de tekniske skoler og erhvervsskolerne:

”Hvis man som arbejdsgiver tænker sig rigtig godt om, så vil man jo også sige sundhed betyder rigtig rigtig meget også for de elever og lærlinge, man har i virksomheden, for det kan jo være knaldhårdt også fysisk at være i lære” (Kvalitetschef).

De faglige udvalg skal således også have en holdning, der siger, at tid og penge gives godt ud, når der iværksættes tiltag på sundhedsområdet. Dette synspunkt underbygges af, at flere lærere giver

udtryk for, de føler sig hæmmet af værkførere og mestre i indførelsen af nye sundhedstiltag på uddannelserne.

Tiltagene på Silkeborg Tekniske Skole planlægges typisk af lærerne i sundhedsteamet:

”Vi har diskuteret her, hvad vi får mest ud af; på ledelsesniveau at sige nu skal alle have idræt og sundhed eller at få nogen, som synes det her er en knaldgod ide i en lærergruppe til at forsøge at køre noget med eleverne, hvor man kan se, at det faktisk er rigtig rigtig godt også for fastholdelsen og andre så lade det gå den vej” (Kvalitetschef).

Argumentet herfor er blandt andet, at det skaber en større forankring af tiltag, hvis det er brancheskolerne selv, der definerer hvilke tiltag, der giver mening for dem og tilpasser tiltagene, så de er gennemførlige i deres afdelinger.

Der er stor forskel på, hvilke muligheder lærerne i sundhedsteamet har blik for, ligesom værdigrundlaget kan virke forskelligt lærerne imellem. Der er f.eks. stor forskel på, hvor stor en vigtighed den fysiske, den sociale og den psykiske sundhed tillægges blandt lærerne.

Sundhedsteammodellen kræver blandt andet derfor en vis styring fra ledelsen, hvis skolen vil sikre sig, at alle afdelinger med tiden arbejder efter samme politik og strategi. Det kan således f.eks. være nødvendigt i kortere eller længere perioder at udstikke forskellige satsningsområder eller lave temaår, efterhånden som skolen får blik for, hvor den vil hen, og hvad der halter bagefter i forhold til at nå hertil.

Det er tydeligt, at mange tiltag lige nu er afhængige af de lærere, der sidder i sundhedsteamet. Med et sundhedsteam bliver det afgørende at skabe ejerskab også hos de øvrige lærere, så sundhedsteamet ikke bliver en måde at fralægge sig ansvaret blandt skolens øvrige lærere.

Det er lærernes vurdering, at eleverne har en god viden om sundhed. De har imidlertid svært ved at relatere denne viden til sig selv og deres liv. Elevernes ved således godt, at det er usundt at ryge, men har svært ved at forholde sig til konsekvensen af rygning på egen krop. Denne bevidsthed skabes ifølge lærerne bedst ved at lade eleverne mærke på egen krop, hvad rygningen gør ved dem:

”Jeg synes, det er sjovt at tage dem med op og dyrke et eller andet, hvor de kan se, at efter 10 minutter, så kan de faktisk ikke være med længere, og så er det nogle gange, de begynder at overveje, det kunne også være man skulle smide de smøger. De gør det sandsynligvis ikke, men så er der plantet et eller andet” (lærer, Sundhedsteamet).

2. HVAD ER HOLDNINGEN TIL SUNDHEDSTILTAG BLANDT SKOLENS AKTØRER?

En lærer mener, at motivationen blandt lærere og elever er det afgørende element, når sundhedstiltag skal lykkes. Lærerne oplever en positiv holdning til sundhedstiltag blandt skolens elever. Lærerne oplever således, det generelt er nemt at motivere eleverne til at deltage i skolens sundhedstiltag. Dette kommer også til udtryk i den interesse der fornemmes blandt elever fra andre klasser, der ikke deltager i tiltagene.

Motivationen blandt eleverne er dog meget afhængig af, at lærerne formår at differentiere undervisningen. Eleverne har således en meget forskellig baggrund f.eks., hvad angår motionsvaner.

Det er en lærers vurdering, at mange af lærerne på skolen er positive over de tiltag, der iværksættes på sundhedsområdet. De føler sig imidlertid ikke kvalificeret til selv at deltage i tiltagene. Den modstand der fra nogle lærere opleves mod sundhedstiltag affødes af, at mange føler sig usikre på sundhedsbegrebet:

”Jeg hører i hvert fald, at folk egentlig er rimelige positive over for det, men skridtet er jo stadigvæk selv at skulle kaste sig ud i det. Det er der jo så mange, der ikke føler sig rustet til. Så jeg tror

egentlig, der er en villighed mange steder, men man kan stadig synes, at ens kvalifikationer ikke er til det. Så det er nok egentlig der, man stadig skal arbejde” (lærer, Sundhedsteamet).

Han mener derfor, at motivationen blandt skolens øvrige lærere skabes gennem en afmystificering af sundhedsbegrebet. Dette kan ske både direkte og indirekte. Direkte gennem kurser på området og indirekte ved, at lærerne deltager i sundhedsteamets tiltag og stille og roligt også inddrages i planlægningen og gennemførelsen af disse tiltag. Både ledelsen, lærerne i sundhedsteamet og de øvrige lærere på skolen har således et ansvar for, at motivationen bredes til hele personalet på skolen.

Skolen har gode erfaringer med både små kurser/inspirationsdage og med at lade skolens lærere deltage i sundhedsaktiviteterne for eleverne på skolen.

En anden lærer mener, at motivationen blandt lærerne også skabes af elevernes motivation for de sundhedstiltag, de deltager i. Han mener således, at eleverne udveksler erfaringer omkring de gode oplevelser, og at lærernes holdning til sundhedstiltag påvirkes heraf.

”Og det der også sker, hvis jeg f.eks. har min klasse med ud og dyrke et eller andet, de snakker også med de andre elever, der siger, det kunne vi også godt tænke os at prøve og kan påvirke lidt, så det kan sprede sig” (lærer, Sundhedsteamet).

Den generelle opfattelse blandt lærerne i sundhedsteamet og hos kvalitetschefen er, at mestre og værkførere er meget negative overfor, at der på skolerne bruges tid på sundhedstiltag, der ikke giver eleverne nogen synlige færdigheder eller viden inden for deres pågældende fagområde

”Mange mestre synes, det er spild af ressourcer, hvis deres elev skal gøre sådan nogle ting” (lærer, Sundhedsteamet).

”Jeg har egentlig tænkt på at begynde at løbe med dem en dag om ugen, men der er også lidt den der med, at jeg ved, at de værkførere, der er rundt omkring, de synes vi bruger for lidt tid allerede nu” (lærer, Sundhedsteamet).

Som en af lærerne beskriver, kan mange sundhedstiltag komme til at virke formålsløse og tidsrøvende, hvis ikke målet med tiltagene og tiltagenes kobling til fagområdet tydeliggøres for mestre og værkførere. Samme lærer fortæller, at man netop på denne baggrund i et samarbejde mellem de tekniske skoler i Østjylland, har igangsat udarbejdelsen af et branchekatalog, der opstiller anbefalinger til, hvordan de enkelte faggrupper kan profitere af målrettede sundhedstiltag.

En anden lærer mener endvidere, at en afdelingspolitik på sundhedsområdet vil gøre det nemmere at forsvare at bruge tid på sundhedstiltag i timerne.

Flere lærere er dog også enige om, der kan være en tendens til, at der tegnes et forkert billede af værkførere og mestres syn på sundhedstiltag. De mener, det kan være en konsekvens af, at der generelt er større fokus på de negative end på de positive historier omkring værkføreres og mestres holdninger til sundhedstiltag på skolerne, og at nogle værkførere og mestre ikke tør gå mod strømmen af negative holdninger:

”For der kan også være nogen, som kommer til at råbe rigtig højt, og så kan de ligesom komme til at repræsentere hele gruppen, så derfor var det måske også nogle gange en ide at få nogle af de andre historier frem” (lærer, Sundhedsteamet).

3. HVILKE GENERELLE ERFARINGER HAR SKOLERNE GJORT SIG PÅ BAGGRUND AF DE GENNEMFØRTE SUNDHEDSTILTAG?

Silkeborg Tekniske skole har de sidste ca. to år haft et sundhedsteam, der mødes en gang om måneden. Teamet opstod, da kvalitetschefen i forbindelse med et sundhedstiltag på skolen så fordelene i at kunne mødes på tværs af afdelingerne og drøfte sundhedstiltag generelt samt satsningsområder på

sundhedsområdet. Filosofien er, at sundhedsteamet skal skabe grobund for erfaringsudveksling samt sikre, at de sundhedstiltag, der iværksættes, tager udgangspunkt i de ønsker og muligheder, der er i deres afdelinger. Samtidig skaber kvalitetschefens repræsentation i teamet bindeled til ledelsesniveauet.

Sundhedsteamet er enige i, at det er en fordel at lade ideerne til sundhedstiltagene komme fra lærerne selv frem for at lade tiltag diktere fra ledelsen, der ikke har samme blik for de vilkår tiltagene må iværksættes under på de forskellige afdelinger.

Kvalitetschefen mener i allerhøjeste grad, at sundhedsteamet er med til at involvere både lærere, ledelse og også i nogle tilfælde eleverne i projekterne. Som eksempel på elevinddragelse nævner han etableringen af en udendørs aktivitetsbane, hvor eleverne via fokusgrupper blev inddraget i, hvad banen skulle bestå af, og hvordan den kunne etableres.

Der er stor forskel på, hvilke tiltag der iværksættes på de forskellige afdelinger. Tiltagene er ifølge lærerne meget afhængige af blandt andet afdelingens størrelse, skoleperiodens længde og af opbakningen fra værkførere og mestre. Afdelingens størrelse har blandt andet indflydelse på, hvor mange kollegaer der er at læne sig op af i tiltagene, ligesom afdelingens størrelse kan have indflydelse på, hvordan tiltagene organiseres. Den generelle holdning blandt lærerne er, at det er på de korte skoleperioder udfordringerne er størst i forhold til at få skabt tiltag, der kan gennemføres på kort tid, men fortsat har en effekt. Løsningen kan blandt andet bestå i at få sundhedstiltagene integreret i den eksisterende undervisning. Mange af de tiltag lærerne beskriver, er i modsætning hertil, tiltag, der ligger ud over den almindelige undervisning, og som derfor tager tid fra den faglige undervisning.

Skolen har haft stor succes med en gratis morgenmadsordning, der hver dag finder sted på flere af skolens afdelinger. Morgenmadsordningen har flere effekter, men lærerne finder det især vigtigt, at morgenmaden har en social effekt, og eleverne gennem morgenmadsordningen udvikler en ansvarlighed for deres medstuderende i forhold til blandt andet fremmøde. Det er således muligt, at morgenmadsordningen har en effekt ud over den sundhedsmæssige i forhold til fastholdelse af eleverne. En lærer beskriver, hvordan morgenmaden er et eksempel på, hvordan skolens sundhedstiltag bidrager til elevernes generelle dannelsesproces:

”Den ansvarlighed og selvstændighed. Alene det, at de bliver i stand til at modtage en fælles besked. Det er alle de bivirkninger, der egentlig følger med ved at lave aktiviteterne med dem” (lærer, Sundhedsteamet).

Skolen har elever fra hele landet, som bor på skolehjemmet tilknyttet skolen. En lærer mener, at der for denne gruppe elever mangler sundhedstiltag uden for skoletiden. Læreren udtrykker, at problemet ligger i, at eleverne har svært ved selv at tage initiativ. En anden lærer fortæller, at skolehjemmet i Odense og Vejle i den forbindelse har haft gode erfaringer med at oprette sundhedsambassadørgrupper på skolehjemmene, der står for at arrangere forskellige aktiviteter for de øvrige elever på skolen.

Lærerne og kvalitetschefen nævner flere barrierer mod gennemførelsen af sundhedstiltag. Lærerne nævner den barriere, der består i at opnå mestres accept af, at der på skolernes bruges tid på at arbejde med elevernes sundhed. Kvalitetschefen mener, at denne accept blandt andet nås gennem de faglige udvalg. Kvalitetschefen nævner desuden de økonomiske udfordringer ved gennemførelsen af tiltag. En lærer er dog delvist uenig heri, da han mener, at mange tiltag kan gennemføres inden for beskedne økonomiske rammer.

4. HVILKE SAMARBEJDSPARTNERE INDGÅR I SKOLERNES SUNDHEDSTILTAG?

Silkeborg Tekniske Skole har samarbejdet med DGI Midtjylland. Samarbejdet har primært bestået i konsulentbistand.

Derudover har skolen en række aftaler med foreninger og klubber. Skolen benytter således blandt andet byens ishockeyhal i formiddagstimerne til favorable priser, ligesom der også er indgået aftale med blandt andet bokseklubben og sportscenteret. Kontakten til både ishockeyhallen og bokseklubben er etableret gennem lærere, der er medlemmer i klubben.

5. HVORDAN SKABES FORANKRING AF SKOLENS SUNDHEDSTILTAG?

Kvalitetschefen mener, at forankring blandt andet skabes af sundhedsteammodellen. Argumentet herfor er blandt andet, at forankring skabes ved selv at lade branceskolerne definere, hvilke tiltag, der giver mening for dem og selv at lade dem tilpasse tiltagene, så de er gennemførlige i deres afdelinger:

”Den, hvor den kommer oppefra, hvor man siger, nu har vi fundet en pose penge, og så siger vi, alle skal gøre det og det. Næsten alle dem, jeg har hørt fra, der har lavet den model, de står tilbage med det samme problem, som de startede med, det er at nogle af de undervisere, der sidder, de synes ikke det giver nogen som helst mening, det, de arbejder med” (lærer, Sundhedsteamet).

Herudover mener lærerne, at forankring skabes gennem kollegaer og elever. Dette kan tolkes, som kulturen blandt lærere og elever ændres mod, at sundhed er en naturlig del af det at være lærer og elev på en teknisk skole eller en erhvervsskole:

”Det finder fodfæste ved, at vi påvirker vores kollegaer og hjælper dem og eleverne. Så eleverne også siger, at de ved godt, at når de kommer, så er der noget idræt, de skal være med i” (lærer, Sundhedsteamet).

6. HVOR KAN SKOLERNE SØGE INSPIRATION, NÅR DE LAVER SUNDHEDSTILTAG?

Lærerne inspireres af hinanden i sundhedsteamet. Derudover har flere lærere deltaget i en nylig afholdt konference⁶² og i et nylig afholdt netværksmøde⁶³, ligesom der også er en enkelt lærer, der deltager i et samarbejde på tværs af de tekniske skoler i Østjylland:

”Det giver altid noget, når man er en flok samlet, der egentlig gerne vil den vej der i samme sag. Vi kan i høj grad bruge hinandens tiltag. Helt ned i praksisniveau, hvor man hører om, hvad de gør” (lærer, Sundhedsteamet).

Lærerne benytter sig ikke af hjemmesider til inspiration eller nye ideer. Dette er dog muligvis afledt af, at sådanne sider ikke eksisterer eller ikke er tilstrækkeligt målrettede tekniske skoler og erhvervsuddannelser.

KONKLUSION PÅ INTERVIEWS MED VEJLE HANDELSSKOLE, ÅRHUS TECH OG SILKEBORG TEKNISKE SKOLE

---

⁶² FoU-konferencen 2011 og foregik i DGI-Huset, Kbh. med Undervisningsministeriet som vært

⁶³ KOSMOS har overtaget ledelsen af dette netværk. Yderligere oplysninger om netværkets virke kan derfor fås ved videncenterleder, Børge Koch.

1. HVORDAN OPERERES DER MED SUNDHED PÅ SKOLERNE?

Ingen af de tre skoler har en fælles sundhedsdefinition for skolen. Et fællestræk er, at skolerne arbejder generelt inden for et meget bredt sundhedsbegreb. Der ses således tiltag inden for både kostområdet, bevægelsesområdet, rygeområdet og trivselsområdet, ligesom de interviewede tillægger tiltagene meget forskelligartede værdier.

Der argumenteres for, at en sundhedsdefinition i en eksperimenterende fase kan virke begrænsende for iværksættelsen af tiltag. En fælles sundhedsdefinition kan dog også være med til at målrette sundhedsarbejdet og herigennem skabe en rød tråd mellem de tiltag, der iværksættes.

En klar profil på sundhedsområdet kan være med til at facilitere den kulturændring, skolerne finder vigtig for forankring af sundhedstiltag. Som skolerne selv udtrykker, skal sundhed gøres til en naturlig del af det at være elev eller lærer på en teknisk skole eller en erhvervsskole.

Alle tre skoler udtrykker ønske om at lade sundhed være en del af skolens samlede strategi.

Alle tre skoler har et fastholdelsesperspektiv på deres tiltag, men perspektivet prioriteres dog forskelligt på de tre skoler, hvilket afspejles i det fokus, skolerne ligger for deres sundhedstiltag. Eksempelvis vælges der på én skole primært aktiviteter, der giver fysiologiske effekter og øget kondition hos eleverne, mens der på en anden skole er mere vægt på sociale aktiviteter. Når sundhedstiltag iværksættes i et fastholdelsesperspektiv, bliver sundhed et middel til at opnå andre ting (her fastholdelse) frem for at være målet i sig selv. Dette afspejles naturligvis også i evalueringen af skolernes sundhedstiltag. Succes eller ikke succes kommer således til at dreje sig om, hvorvidt eleverne fastholdes, frem for om elevernes udvikler de nødvendige forudsætninger og kompetencer for et sundt liv på længere sigt. Dette fokus hænger naturligt sammen med, at der i bekendtgørelsen for erhvervsuddannelser er en forpligtelse til at udarbejde handleplaner for fastholdelse, mens der som alle tre nævner, ikke er forpligtelser i bekendtgørelsen omkring sundhed. Med andre ord går en naturlig vej til at arbejde med sundhed via fastholdelsesstrategier. Dette betyder dog ikke, at skolerne finder det acceptabelt, at bekendtgørelsen ikke har krav omkring sundhed. Alle tre skoler så gerne, at sundhed indgik i bekendtgørelsen for erhvervsuddannelser, idet de oplever, at deres tiltag begrænses eller forhindres af, at de ikke lovmæssigt er forpligtet på at arbejde med sundhed. Blandt andet nævnes økonomiske ressourcer, tidsmæssige ressourcer og muligheden for sanktioner. En skole nævner desuden, at lovgivning vil sende et vigtigt samfundsmæssigt signal om vigtigheden og værdien af arbejdet med sundhed.

Skolerne er forskelligt organiserede i forhold til det personmæssige ansvar for sundhedsarbejdet. På den ene skole er uddannelseslederen ansvarlig, på den anden skole er ansat en idrætsprojektleder, mens man på den tredje skole har nedsat et sundhedsteam bestående af lærere og en kvalitetschef. Alle tre modeller har en kvalitet; Med uddannelseslederen som omdrejningspunkt signaleres det, at ledelsen tager området seriøst. Med ansættelse af en idrætsprojektleder signalerer skolen en prioritering af sundhedsområdet, og det sikres, at de tidsmæssige ressourcer er afsat til at tiltagene planlægges, gennemføres og evalueres. Og endelig viser nedsættelsen af et decideret sundhedsteam, hvori der også er ledelse repræsenteret, at man ønsker, flere personer tager ansvar for området.

Det er vigtigt, at den/de ansvarlige har en vis kontaktflade til de lærere og elever, som skal involveres i tiltagene og ligeledes har en berøring med skolens øvrige hverdag. Dette kan være med til at sikre, at tiltagene giver mening for de involverede, og at tiltagene kan gennemføres i praksis.

Det er ligeledes vigtigt, at ledelsen tager ansvar i forhold til at styre retningen af sundhedsarbejdet. Efterhånden som skolerne får blik for, hvor de vil hen med sundhedsarbejdet og evt. får formuleret en sundhedspolitik, er det f.eks. en mulighed, at ledelsen, i kortere eller længere perioder, udstikker

forskellige satsningsområder, inden for hvilke sundhedstiltagene skal besluttes. Dette er med til at sikre, at skolen arbejder efter samme mål, og at skolen udvikler en fælles kultur på sundhedsområdet frem for, at indsatserne bliver fragmenterede, og sundhedskulturen udvikler sig forskellig fra afdeling til afdeling.

Gennemgående for skolerne er, at ingen af lærerne har faglig ekspertise på sundhedsområdet, og at skolerne har valgt at indhente denne ekspertise udefra i form af samarbejdsaftaler med højskoler og idrætsklubber. Samarbejdet består blandt andet i hjælp til planlægning af arrangementer og af instruktørbistand. Alle skolerne udtrykker stor tilfredshed med de eksterne samarbejdsaftaler. Ingen af skolerne har valgt at løse problemet med den manglende faglige ekspertise ved opkvalificering af egne lærere.

2. HVAD ER HOLDNINGEN TIL SUNDHEDSTILTAG BLANDT SKOLENS AKTØRER?

Skolens aktører er i dette tilfælde elever, lærere, ledelse samt mestre/værkførere.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at lærernes indstilling til sundhedstiltagene smitter af på elevernes holdning til sundhedstiltagene og omvendt. Det er således skolernes oplevelse, at en positiv holdning blandt eleverne skaber større velvillighed blandt lærerne, ligesom lærernes engagement omkring sundhedstiltag smitter af på elevernes motivation til at deltage.

Den modstand, der fra nogle lærere opleves mod sundhedstiltag, kan affødes af, at mange føler sig usikre på sundhedsbegrebet eller, at lærerne ikke ser idræt og sundhed som en del af deres ansvarsområde.

Ledelsen på de tre skoler er generelt positive overfor sundhedstiltag.

Der udtrykkes generelt, at der er en udfordring i forhold til mestre/værkførere omkring begrundelsen for sundhedstiltag i forbindelse med elevernes skoleophold. En skole forklarer modstanden med, at mange sundhedstiltag kan komme til at virke formålsløse og tidsrøvende, hvis ikke målet med tiltagene og tiltagenes kobling til fagområdet tydeliggøres for mestre og værkførere. Skal holdningen blandt mestre/værkførere ændres, er det derfor afgørende, at målet med og udbyttet af sundhedstiltagene synliggøres overfor mestrene/værkførerne. Sundhedstiltagene bør målrettes de enkelte brancher, og mestrene/værkførerne skal opleve, hvordan de som virksomhed kan profitere af sundhedstiltagene blandt eleverne.

3. HVILKE GENERELLE ERFARINGER HAR SKOLERNE GJORT SIG PÅ BAGGRUND AF DE GENNEMFØRTE SUNDHEDSTILTAG?

Tiltagene på skolerne er meget forskellige, og ligeledes er der stor forskel fra afdeling til afdeling på den enkelte skole. Den generelle holdning er, at det er på de korte skoleperioder, udfordringerne er størst i forhold til at få skabt tiltag, der kan gennemføres på kort tid, men fortsat har en effekt. Løsningen bør ifølge de interviewede bestå i at få sundhedstiltagene integreret i den eksisterende undervisning, så det bliver nærværende og relevant.

Alle tre skoler har arbejdet med morgenmadsordninger for eleverne. Især to af skolerne har meget positive erfaringer hermed, mens den tredje skole har oplevet større udfordringer i forhold til for det første, at få eleverne til overhovedet at spise morgenmad og for det andet, at få eleverne til at spise sund morgenmad. De positive erfaringer med morgenmadsordningerne går især på den sociale effekt af at samles omkring morgenmaden.

Skolerne oplever i øjeblikket flere barrierer for gennemførelsen af sundhedstiltag.

- Manglende krav om sundhed i bekendtgørelsen.

- Opnå mestres/værkførers accept af, der på skolerne bruges tid på at arbejde med elevernes sundhed.
- Accepten blandt lærerne.
- Manglende faciliteter.
- Manglende økonomiske ressourcer.
- Mangel på en egentlig sundhedskultur.

Da sundhed fortsat er et relativt nyt indsatsområde på de tekniske skoler og erhvervsuddannelser, indgår sundhed fortsat ikke som en naturlig del af hverdagen på disse skoler. Det er indtrykket, at såvel små som store tiltag kan være med til at skabe den nødvendige anerkendelse af sundhedsområdet og deraf efterfølgende accept af og støtte til større og mere ambitiøse sundhedstiltag på skolerne blandt både elever, lærere og ledelse.

4. HVILKE SAMARBEJDSPARTNERE INDGÅR I SKOLERNES SUNDHEDSTILTAG?

Skolerne samarbejder især med idrætshøjskoler og lokale idrætsforeninger. Idrætshøjskolerne og de lokale idrætsforeninger stiller således faciliteter, undervisere og faglig bistand til rådighed for skolerne. Skolerne oplever samarbejdet som meget positivt og ønsker derfor, at dette samarbejde fastholdes.

Det vurderes meget vigtigt, at evalueringsprocessen prioriteres, så de nødvendige erfaringer kan videreføres i arbejdet med sundhed, og sundhedstiltagene på baggrund heraf udvikles i den ønskede retning. Derfor bør man indgå samarbejde med eksterne aktører i forbindelse med evalueringen.

5. HVORDAN SKABES FORANKRING AF SKOLENS SUNDHEDSTILTAG?

Alle tre skoler udtrykker på forskellig vis, at forankring af sundhedstiltag sker gennem tiltag, der påvirker sundhedskulturen på skolen. Tiltag, der fører til sundhedskulturændringer er med til at øge sandsynligheden for forankring. Sundhedstiltagenes gentagende gennemførelse nævnes ligeledes, idet sundhed så bliver en del af hverdagen for lærere og elever, og arbejdet med sundhed opfattes som en rutine på skolen, som der ikke konstant stilles spørgsmålstegn ved fra læreres og elevers side.

Udover sundhedskulturændringer nævnes ledelsen som vigtig for forankring af skolens tiltag. Ledelsen har en vigtig funktion i forhold til at samle skolens tiltag under en fælles paraply, så sundhed bliver en del af skolen som helhed.

6. HVOR KAN SKOLERNE SØGE INSPIRATION, NÅR DE LAVER SUNDHEDSTILTAG?

Alle tre skoler har deltaget i en nyligt afholdt konference.⁶⁴ Konferencen gav både mulighed for dialog mellem forskellige skoler og for dialog mellem skolerne og ministerierne. Skolerne er alle meget positive overfor den form erfaringsudveksling med andre skoler og den form for dialog med ministerierne, der kan foregå på konferencer af denne type.

---

⁶⁴ FoU-konferencen 2011 og foregik i DGI-Huset, Kbh. med Undervisningsministeriet som vært

Alle tre skoler er ligeledes repræsenteret i et nyt netværk på tværs af tekniske skoler og erhvervsskoler i hele landet⁶⁵, ligesom to skoler er repræsenteret i et tilsvarende netværk i Østjylland. Skolerne kender ikke til inspirationssider på internettet ud over det fortsat begrænsede inspirationsmateriale, der kan findes på hjemmesiden, www.emu.dk. Skolerne er dog meget positive overfor ideen om en sådan internetportal, og der bør derfor arbejdes på oprettelse samt udbygning af en sådan internetside.

---

⁶⁵ KOSMOS har overtaget ledelsen af dette netværk. Yderligere oplysninger om netværkets virke kan derfor fås ved videncenterleder, Børge Koch.

AFSNIT 3 – LITTERATURSTUDIET

LITTERATURSTUDIET

Ved litteraturstudiet, og herunder undersøgelse af hjemmesider for erhvervsuddannelserne⁶⁶, er udelukkende publikationer og erfaringer fra Danmark medtaget. En væsentlig kilde i dette arbejde har været *Databasen udviklingsprojekter*⁶⁷. Udviklingsdatabasen dokumenterer resultater af udviklingsarbejder i *grundskolen, gymnasiale uddannelser, erhvervsrettede uddannelser* (SOSU, landbrug, byggeri m.fl.), *AMU og videregående uddannelser*, hvor vores fokus har været på *erhvervsrettede uddannelser*. Desuden har denne database en styrke i også at medtage igangværende projekter, hvor de fleste andre kilder udelukkende kan vise afsluttede projekter og en deraf følgende rapport eller lignende.

Vi har desuden søgt efter publikationer og erfaringer fra universiteter og fra nationale institutioner som Sundhedsstyrelsen og Fødevarestyrelsen, ligesom der er søgt publikationer og erfaringer fra faglige organisationer. Specifikt har vi søgt på publikationer og erfaringer omkring indsatser, der arbejder med en eller flere af elementerne sundhed, kost og motion, jf. projektansøgningens titel og tema.

I litteraturstudiet begrænsede vi til at søge materiale tilbage fra 2001, dvs. det der er igangsat og udarbejdet indenfor de sidste 10 år. Al materialet er dog nyere og heraf er flere endnu uafsluttede projekter.

Undersøgelsen af hjemmesider er foretaget ud fra undervisningsministeriets institutionsregister for institutioner med erhvervsrettede uddannelser.⁶⁸ I dette arbejde har vi besøgt en række hjemmesider, og hvor det har været muligt søgt via søgemulighederne på den enkelte hjemmeside på hhv. sundhed, bevægelse, motion og kost. Af hensyn til omfanget af materiale har det været nødvendigt at frasortere hjemmesider med en indgangsportal til bredere skarer af uddannelser, der ikke kun omfatter erhvervsuddannelser, men også ungdomsuddannelser som HTX, gymnasiet mv. idet disse uddannelser ikke er omfattet af nærværende undersøgelse. Disse uddannelser kan indgå i nogle af resuméerne, men da vil det være i projekter, hvor der foregår et samarbejde på tværs af uddannelser, herunder et samarbejde med erhvervsuddannelser. Ofte har det ikke været muligt at lave et egentlig resumé af researchen på hjemmesiderne, da der kan være tale om en kort beskrivelse af faciliteter, beskrivelse af en skoles fritidstilbud mv. Udover det vi har fundet på hjemmesiderne kan der være mere relevant materiale og interessante projekter at finde. Dette skyldes til dels, at hjemmesider til stadighed forandrer sig, der kommer hele tiden nye beskrivelser, noget nyt bliver lagt på forsiden, et nyt projekt startes op mv. Derudover er der på hver enkelt hjemmeside også mange undersider, og her vil vi i vores research ikke have fundet alle. Hjemmesideundersøgelsen skal derfor ses som et supplement til litteraturstudiet, der er med til at generere viden om, hvad der foregår indenfor sundhed på erhvervsuddannelserne. Når dette er sagt, er det væsentligt at påpege at netop søgning på hjemmesider kan give inspiration for andre omkring igangsættelsen af forskellige tiltag. Derfor er der i litteraturlisten et link til det omtalte institutionsregister for institutioner med erhvervsrettede uddannelser udarbejdet af Undervisningsministeriet, så man selv kan søge via dette register.

---

⁶⁶ Ved erhvervsuddannelser forstås en af de i alt 12 indgange med i alt 110 forskellige uddannelser. For yderligere oplysninger se afsnittet om erhvervsuddannelser.

⁶⁷ www.fou.emu.dk

⁶⁸ <http://www.service.uvm.dk/instreg/instreg2.nsf/erhvervsrettede?OpenView&Start=1&Count=1000&Expand=1#1>

UDARBEJDELSE AF RESUMÉER

Litteraturstudiet omfatter 20 publikationer/projektbeskrivelser/rapporter. Der er for hver af disse udarbejdet et kort resumé. Hvert resumé giver et let tilgængeligt overblik over den enkelte publikation/projektbeskrivelse/rapports/beskrivelses konklusioner og anbefalinger. Hvert resumé indeholder indledningsvis en faktaboks med oplysninger, som nedenstående. Ikke alle felter vil være til stede ved samtlige resuméer. Ved et igangværende projekt kan der f.eks. blot være en kort formålsbeskrivelse, og i dette tilfælde vil der ikke være en yderligere beskrivelse af projektet.

Herefter følger publikationens/projektbeskrivelsens/rapportens *centrale konklusioner* og *anbefalinger*. Flere af projekterne er igangværende, og disse vil naturligvis ikke have konklusioner og anbefalinger. Derudover er der stor forskel på længden og dermed indholdet i de enkelte publikationer, hvilket også afspejles i længden af disse resuméer. Således er der f. eks. et resumé, der har en kortfattet beskrivelse af en lang række fastholdelsesprojekter, men hvor der ikke er egentlige anbefalinger. Den store forskel i disse resuméer skyldes således den store forskellighed i de fundne publikationer/projektbeskrivelser/rapporter.

Resuméerne er i indholdsfortegnelsen systematiseret efter udgivelsesdato med de nyeste først. De første resuméer er endnu uafsluttede projekter og disse er placeret således, at det projekt der forventes at blive afsluttet længst ude i fremtiden er placeret først.

Den anvendte skabelon i de efterfølgende resuméer ser således ud:

Titel	
Udarbejdet af	Hvem har udarbejdet publikationen/projektbeskrivelsen/rapporten?
Deltagende skoler	Hvilke skoler er med i projektet, såfremt der er tale om et konkret projekt med deltagende skoler?
Projektperiode/udgivelsesår	Hvornår er publikationen/projektbeskrivelsen/rapporten udgivet? Såfremt projektet er uafsluttet angives projektperioden
Målgrupper	Hvem beskæftiger publikationen/projektbeskrivelsen/rapporten sig med – elever, lærere, ledere?
Formål Mål	Publikationens/projektbeskrivelsens/rapportens formål/mål beskrives kortfattet (i nogle tilfælde findes både formål og mål, i andre ikke).
Beskrivelse af projektet /rapporten	Her beskrives den indsats, det enkelte projekt har arbejdet med eller det emne den enkelte rapport har beskæftiget sig med.
Videngrundlag	Hvilke data er publikationen/projektbeskrivelsen/rapporten baseret på, og hvilken metode er anvendt? (eller hvilke data agter man at basere en kommende publikationen/rapport på.) I dette felt er der således i nogle resuméer udelukkende beskrevet, hvad man har til hensigt at publicere, hvis ikke det af projektbeskrivelsen fremgår, <i>hvordan</i> man har tænkt sig at gøre og på baggrund af hvilke data)
Mere information	Her nævnes en kontaktperson, hvis en sådan er angivet i publikationen/projektbeskrivelsen/rapporten. Her kan ligeledes være oplysninger om, hvordan der deles viden ud om projektets resultater og hvor evt. informationsmateriale er tilgængeligt.

OVERSIGT OVER RESUMÉER AF PROJEKTER/PROJEKTBESKRIVELSER/RAPPORTER

ENDNU UAFSLUTTEDE PROJEKTER/RAPPORTER:

Resumé 1: Idræt og sundhed for alle

Resumé 2: Klassens ansvarlighed for trivsel, sundhed og motivation.

Resumé 3: Sundhedsfremmende initiativer på de tekniske erhvervsuddannelser

Resumé 4: Idræt og sundhed i lokalmiljøet – et fastholdelsesprojekt

Resumé 5: Motion og sund kost på erhvervsskoler fremmer elevernes trivsel og læring

PROJEKTER/RAPPORTER AFSLUTTET I 2010

Resumé 6: Udvikling af elevers kompetence til at medtænke og praktisere miljø og sundhedsaspekter i fremtidens fag

Resumé 7: Læring i bevægelse

Resumé 8: Handlingsplaner om øget gennemførelse 2010 – oplysninger fra uvm. hjemmeside

Resumé 9: Skoler med indsatser omkring sundhed/idræt i handlingsplaner for øget gennemførelse i 2009/2010

Resumé 10: Beskrivelse af 4 sundhedsprojekter på erhvervsuddannelser

Resumé 11: Gennem leg og spil til trivsel og læring

PROJEKTER/RAPPORTER AFSLUTTET I 2009

Resumé 12: Skoler med indsatser omkring sundhed/idræt i handlingsplaner for øget gennemførelse i 2008/2009

Resumé 13: Styrkelse af natur, teknik og sundhed i erhvervsuddannelserne

Resumé 14: Idræt og sundhed - kost og motion på erhvervsskoler

Resumé 15: Hvordan skaber vi rum til drengene?

Resumé 16: Handlingsplaner for øget gennemførelse på erhvervsuddannelserne 2009 – analyse af handlingsplanerne

PROJEKTER/RAPPORTER AFSLUTTET I 2008

Resumé 17: 19 veje til bedre trivsel på ungdomsuddannelserne

Resumé 18: Handlingsplaner for øget gennemførelse på erhvervsuddannelser, analyse af første generation af handlingsplaner

PROJEKTER AFSLUTTET FØR 2008

Resumé 19: Sundhed og trivsel på tekniske skoler i København 2007

Resumé 20: Sundhed på ungdomsuddannelserne – et inspirationsmateriale, 2006

RESUMÉER AF DE ENKELTE INDSATSER

RESUMÉ 1 IDRÆT OG SUNDHED FOR ALLE

Titel: Idræt og sundhed for alle	
Udarbejdet af	Handelsskolen Silkeborg, Hans Justesen
Deltagende skoler/ parter	Silkeborg Tekniske Skole, Silkeborg Handelsskole, Social- og Sundhedsskolen i Silkeborg, Silkeborg Produktionshøjskole, DGI Midtjylland, Afdelingen for Sundhedsfremme og Forebyggelse i Silkeborg Kommune.
Projektperiode	Startet 1. januar 2010 – forventes afsluttet 31. december 2011
Målgrupper	Andre erhvervsskoler ud over handelsskolen i Silkeborg
Formål/mål	<p>At konkretisere og udbygge allerede igangværende samspil mellem byens erhvervsskoler omkring fastholdelse og reduceret frafald blandt eleverne på ungdomsuddannelserne.</p> <p>Gennem projektet ønsker de medvirkende erhvervsskoler at påvirke adfærd blandt elever og ansatte mod en sundere livsstil, der fremmer indlæringssevne, kvalificerer undervisningen og styrker erhvervsskolernes generelle renommé og status i lokalområdet.</p>
Videngrundlag	Projektet gennemføres i et forpligtende samspil mellem de ovenfor anførte deltagere
Mere information	Hans Justesen, Handelsskolen Silkeborg

RESUMÉ 2 KLASSENS ANSVARLIGHED FOR TRIVSEL SUNDHED OG MOTIVATION

Titel: Klassens ansvarlighed for trivsel sundhed og motivation	
Udarbejdet af	Køge Handelsskole i samarbejde med Nationalt Center for Erhvervsuddannelser.
Deltagende skoler	Køge Handelsskole
Projektperiode	Projektet forventes at være færdigt i oktober 2011. Det er uvist, hvor længe projektet har kørt.
Målgrupper	Eleverne på Køge Handelsskole. Det fremgår ikke specifikt, hvilke elever. Når projektet er slut, er det ambitionen, at det skal videregives til andre lærere, skoler og ledere
Formål/mål	Formålet er at give eleverne ansvar og indflydelse på at skabe trivsel og motivation i klassen. Dette skal resultere i en undervisning og et skolemiljø, der styrker trivsel, kost og motionsvaner og mindsker frafald.
Videngrundlag	Der tages udgangspunkt i konsulenternes brug af Corporate Social Responsibility (CSR), som metode til at opnå formålet med projektet. CSR begrebet bruges om virksomheders frivillige arbejde med at integrere sociale, etiske og miljømæssige hensyn i deres forretningsaktiviteter. CSR kan bedst oversættes til dansk som virksomheders samfundsmæssige engagement, hvor man arbejder med en tredobbelt bundlinje: Mennesker, miljø og økonomi

Mere information	Køge Handelsskole samt Jørgen Theibel Østergaard fra NCE
------------------	--

RESUMÉ 3: SUNDHEDSFREMMENDE INITIATIVER PÅ DE TEKNISKE ERHVERVSUDDANNELSER

Titel: Sundhedsfremmende initiativer på de tekniske erhvervsuddannelser	
Udarbejdet af	Niels Nygaard, Silkeborg Tekniske skole.
Deltagende skoler	Randers Tekniske Skole, Den Jyske Haandværkerskole, Djurslands Erhvervsskoler, Århus Tekniske Skole, Jordbrugets Uddannelsescenter, VIA UC's erhvervsuddannelser, TEK0, Silkeborg Tekniske Skole, Mercantec
Projektperiode	Projektet er endnu ikke afsluttet. Forventes afsluttet 31. oktober 2011
Målgrupper	Ledelse, medarbejdere og elever på Tekniske skoler i Østjylland (TSØ Skoler)
Formål	Det overordnede formål for projektet er at mindske ulighed i sundhed mellem elever på de tekniske erhvervsuddannelser og øvrige ungdomsuddannelser
Beskrivelse af projektet/rapporten	Projektet er et sundhedsfremmeprojekt, der skal give inspiration til, hvordan man som uddannelsesinstitution i skolesamarbejdet Tekniske Skoler Østjylland kan arbejde med sundhed som almindannende og gennem initiativer og aktiviteter påvirke adfærd blandt elever (og ansatte) i en sundere retning.
Videngrundlag	Rapporten kommer til at bygge på: Fase 1: Erfaringsindsamling i forhold til sundhedsfremmende initiativer (sundhedskompetencer) på ungdomsuddannelsesområdet, andre skoleformer (efterskoler, folkeskoler), i offentlige institutioner og på private virksomheder. (Det fremgår ikke specifikt hvordan denne erfaringsindsamling foregår, dog nævnes det, at der vil blive lavet fokusgruppeinterviews med elever der har været involveret i tiltagene). Fase 2: Er beskrivelse af et "katalog", der giver anvisninger og eksempler på sundhedsfremmende initiativer, og hvordan disse initiativer mest hensigtsmæssigt kan implementeres i grundforløbspakker. Desuden handler fasen om kompetenceudvikling af et antal kontaktlærere/lærere på de enkelte skoler, så aktiviteterne kan gennemføres. Derudover udarbejdes forslag til, hvordan sundhed kan indgå i en samlet strategi for den enkelte institution. Fase 3: Er en afprøvning af grundforløbspakker med sundhedsfremmende initiativer og en erfaringsopsamling i forhold til elevernes tilfredshed med og udbytte af disse forløb, herunder en vurdering af, om forløbene har haft en gunstig indvirkning på elevernes sundhed, trivsel og dermed også på fastholdelse af elever i uddannelse. Afprøvning og erfaringsopsamling foregår på forskellige grundforløbsindgange på alle TSØ-skoler. I forbindelse med evaluering og erfaringsopsamling overvejes det at inddrage studerende fra VIA UC – Ernæring og Sundhed.
Mere information	Produkt og formidling: Der udarbejdes en afrapportering i forhold til aktiviteterne i projektets tre

	<p>faser. Hovedproduktet bliver et idékatalog med forslag til implementering af sundhedsfremmende aktiviteter på erhvervsuddannelsernes forskellige grundforløbsindgange.</p> <p>Der er foretaget interviews med gruppen bag initiativet. Dette interview indgår som en del af nærværende rapport. Se under afsnittet omkring interviews.</p>
--	---

RESUMÉ 4: IDRÆT OG SUNDHED I LOKALOMRÅDET – ET FASTHOLDELSESPROJEKT

Titel: Idræt og sundhed i lokalområdet – et fastholdelsesprojekt	
Udarbejdet af	Vejle Handelsskole (forankring)
Deltagende skoler	Vejle handelsskole, Syddansk Erhvervsskole, Produktionsskolen Datariet, VUC Vejle, Vejle Idrætshøjskole
Projektperiode	Start oktober 2009 – forventes afsluttet juni 2011
Målgrupper	Primært elever fra Vejle Handelsskoles ungdomsuddannelser samt de øvrige involverede uddannelsesinstitutioner i Vejle by.
Formål	<p>At skabe en samarbejdsmodel på tværs af uddannelsesområder i lokalområdet i Vejle, som skal medvirke til at styrke idræt og sundhed i ungdomsuddannelserne.</p> <p>Opbygningen af denne ”aktivitetspalet” skal danne grobund for i sammenhæng med projektets gennemførelse at etablere en tværgående idrætsforening for unge under uddannelse i Vejle.</p> <p>Projektets gennemførelse skal sikre en vedvarende indsats for et sundt uddannelsesmiljø på de involverede skoler.</p> <p>Målet er i et samarbejde mellem projektets involverede parter at udvikle en model, som sikrer, at unge mennesker under uddannelse tilbydes idrætsaktiviteter samt sundhedsoplysende aktiviteter.</p> <p>Indsatsen skal inspirere andre skoler til at gøre det samme.</p>
Videngrundlag	Det fremgår ikke, hvordan man har tænkt sig at skabe disse tværgående bånd, der sikrer et tværgående samarbejde.
Mere information	Vejle Handelsskole Uddannelsesleder Per Jensen pej@vejlehs.dk , tlf.: 72 16 26 82

RESUMÉ 5: MOTION OG SUND KOST PÅ ERHVERVSSKOLER FREMMER ELEVERNES TRIVSEL OG LÆRING

Titel: Motion og sund kost på erhvervsskoler fremmer elevernes trivsel og læring	
Udarbejdet af	Professionshøjskolen Metropol, Nationalt Center for Erhvervspædagogik
Deltagende skoler	<ul style="list-style-type: none"> - Erhvervsskolen Nordsjælland, Bygge og anlæg - Køge Handelsskole, HG - Roskilde Tekniske Skole, Bygge og anlæg - Handelsskolen København Nord, Lyngby afd., HG

Projektperiode/ Udgivelsesår	Start januar/februar 2010, forventes afsluttet april 2011
Målgrupper	Primært elever, lærere og ledere på erhvervsskoler. Sekundært elever og lærere på øvrige ungdomsuddannelser.
Formål/mål	<p>At skabe et sundt uddannelsesmiljø på de deltagende skoler, herunder at øge elevernes læringspotentiale samt skabe en forøget elevtrivsel gennem inddragelse af bevægelsesaktiviteter, sund kost samt viden om motion og sund kosts gavnlige virkninger på indlæring og fysisk og psykisk velvære.</p> <p>Det er endvidere formålet at opbygge en platform for det fortsatte arbejde med motion og sund kost på erhvervsskolerne gennem etableringen af sundhedsråd og formuleringen af en række skolepolitikker på sundheds- og motionsområdet.</p>
Beskrivelse af projektet/rapporten	
Videngrundlag	<p>Der foreligger følgende plan for udfærdigelsen af rapporten samt hvilke tiltag man agter at udføre efter endt projektperiode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • En projektrapport, som redegør for de enkelte skolers aktiviteter, erfaringer og forslag til forbedringer. • Et idékatalog over aktiviteter samt forslag til gennemførelsespraksis • En sundheds- og motionskaravane som drager rundt på erhvervsskoler og andre ungdomsuddannelser på Sjælland for at vise, hvad der kan gøres for sundhed og trivsel på undervisningsinstitutionerne • Pressedækning: Sundhedskaravane skal omtales i de lokale medier inden besøg, således at der skabes interesse og branding af indsatsområdet og den lokale erhvervsskole. • At holde et formidlingsseminar hvor projektets deltagere redegør for de indvundne resultater og erfaringer. Der inviteres bredt ud til potentielle målgrupper
Mere information	Kjeld Secher, Nationalt Center for Erhvervspædagogik (NCE), projektleder. I projektet deltager fire erhvervsskoler fra Sjælland, og det er hensigten, at skolerne vil præsentere deres resultater for de øvrige projektskolers elever samt en række udvalgte erhvervsskoler.

RESUMÉ 6 UDVIKLING AF ELEVERS KOMPETENCE TIL AT MEDTÆNKE OG PRAKTISERE MILJØ- OG SUNDHEDSASPEKTER I FREMTIDENS FAG

Titel: Udvikling af elevers kompetence til at medtænke og praktisere miljø- og sundhedsaspekter i fremtidens fag	
Udarbejdet af	Professionshøjskolen Metropol, Nationalt Center for Erhvervspædagogik (NCE)
Deltagende skoler	Mad til mennesker på Silkeborg Tekniske skole SOSU i Århus Transport og Logistik på Odense Tekniske skole.

Udgivelsesår	Januar 2010
Målgrupper	Primært lærere ved de erhvervsfaglige uddannelser. Sekundært oplærere i virksomhederne, faglige udvalg og andre, der bidrager til at fastlægge indhold, metoder og struktur i uddannelserne.
Formål/mål	<p>At udvikle elevernes læringsaktiviteter i erhvervsuddannelser igennem en nytænkning af det faglige grundlag og de faglige aktiviteter, så de også rummer sundheds- og miljøaspekter.</p> <p>At udvikle og kvalificere lærernes praksis i arbejdet med integration af den miljø- og sundhedsmæssige dimension i undervisningen.</p> <p>At udvikle eksempler på og begrundelser for god undervisningspraksis i forhold til ovenstående.</p>
Beskrivelse af projektet/rapporten	<p>Resultatet af projektet skulle være et elektronisk baseret undervisningsmateriale i form af et opslagsværk for elever og en ligeledes elektronisk baseret fagdidaktisk model for lærere. Begge elementer skal understøtte, at miljø og sundhed bliver en integreret del af de praksisnære faglige læringsaktiviteter på hovedforløbet.</p> <p>Undervisningsmaterialet skal kvalificere elevernes faglige forståelse og udøvelse, og lærerne skal i et supplerende materiale kunne hente inspiration, viden om og anvisninger på, hvordan miljø- og sundhedsproblemstillinger konkret kan integreres i undervisningen på de respektive perioder i hovedforløbet, såvel skoleperioder som praktik.</p>
Videngrundlag	Konsulenterne fra NCE har via interviews og observation på de tre skoler har udarbejdet rapporten.
Mere information	Konsulenter fra NCE: Lektor Jens Ager Hansen Lektor Jens Andersson

CENTRALE KONKLUSIONER

Gennem projektet blev det for konsulenterne fra NCE klart, at et IT-baseret opslagsværk omkring miljø og sundhed ikke ville blive brugt. Derfor blev fokus ændret fra at lave et sådant opslagsværk til i stedet at udvikle materiale, der henvender sig til læreren.

Rapporten beskriver:

- Konkret materiale, som læreren kan anvende i planlægning og tilrettelæggelse af sin undervisning, så miljø- og sundhedsdimensionerne i det faglige felt forstærkes
- Eksempler på materiale, der kan anvendes af eleverne – og redegørelse for hvordan, det kan gøres
- Didaktiske begrundelser for de forskellige materialer

Materialet klæder læreren på i forhold til at planlægge og tilrettelægge det faglige arbejde, så miljø- og sundhedsaspektet træder tydeligere frem for eleverne, og der er i den forbindelse mange eksempler, opgaver m.m., der direkte kan lægges frem for eleverne eller indgå i deres læringsaktiviteter.

ANBEFALINGER

Der er et selvstændigt afsnit til hvert område (Mad til mennesker, SOSU, Transport) og materialet er meget forskelligt og viser netop, at sundhed er forskelligt alt efter, hvad man beskæftiger sig med, og dette skal der i høj grad tages hensyn til i formidlingen i de enkelte erhvervsuddannelser.

Der kan ikke gives en samlet konklusion/anbefaling på projektet, der sammenfatter forslagene eller sætter forslagene på samme formel. Dertil er de tre uddannelser for forskellige. Det gælder både det genstandsfelt, der arbejdes i og til dels de elevgrupper eller typer, der søger uddannelserne:

- På transportuddannelsen er omdrejningspunktet service i betydningen at flytte gods fra a til b. Eleverne er ofte meget praksisorienterede, og mange ønsker et chaufførarbejde, fordi de her oplever den ”frihed” ikke at være afhængige af andre.
- På kokkeuddannelsen sigtes der imod fremstilling af et håndgribeligt produkt, hvor et måltid som regel er kernen. Eleverne er også her praksisorienterede. Deres arbejde er mere baseret på teamwork i køkkenet – ofte en nødvendighed.
- På SOSU-uddannelsen er kernen relationer – først og fremmest mellem hjælper og borger. Elevgruppen her har et større indslag af personer, ofte piger, med en anden etnisk baggrund end dansk.

Et princip går igen i rapporten: At sundhed og miljø i højere grad blev udledt af det faglige arbejde og ikke påført det. Det betyder, at det skal være et mål, at eleverne ikke oplever disse emner som ”ekstra eller uvedkommende pensum”, men som en del af kernefagligheden. Den erkendelse når eleverne ikke alene ved, at læreren påstår, det hænger sådan sammen. Rapporten søger netop at vise, hvordan læreren, ved selv at gentænke sit fag og fremlægge det på andre måder, lærer eleverne at se disse sammenhænge.

I projektformuleringen stod, at man skulle fremstille en opslagsbog til eleverne. Men kontakten med de tre uddannelsesområder belyste det faktum, at eleverne ikke er så ”selvkørende”, at de af egen drift vil bruge en opslagsbog. De agerer ikke som studerende – men netop som elever. Derfor er rapportens forslag endt som et miks af lærerhenvendte uddybninger, råd, ideer med videre og diverse diagrammer, modeller, som kan bruges af læreren sammen med eleverne.

Rapporten ser fine muligheder i, at de praksisrettede dele som beskrevet bliver en del af en it-plattform – fx på EMU’s hjemmeside.

RESUMÉ 7 LÆRING I BEVÆGELSE

Titel: Læring i bevægelse	
Udarbejdet af	Projektleder Maj-Britt Degn Christensen m. fl. i samarbejde med de deltagende skoler
Deltagende skoler	Social- og Sundhedsskolen Skive, Thisted, Viborg (STV) og Århus Social og Sundhedsskole
Udgivelsesår	2010
Målgrupper	Projektets målgruppe er todelt: Konkrete aktiviteter i pilotprojektet: Gruppe af elever, der er kendetegnet ved ringe fysisk aktivitet. Erfaringer fra pilotprojektet til at videregive til andre:

	Uddannelsesinstitutioner og uddannelsesmedarbejdere, som ikke nødvendigvis umiddelbart har forudsætninger for at forstå fysiologiske og motoriske sammenhænge eller har kendskab til den samfundsmæssige udvikling indenfor dette område.
Formål	Formålet med projektet var at udvikle, afprøve og implementere undervisningsmetoder, som bygger på en væsentlig inddragelse af fysisk aktivitet for eleverne med henblik på at understøtte sammenhænge mellem elevens opbygning af egen sundhed og tilegnelsen af teoretisk viden og forståelse af sundhedsfremme og sygdomsforebyggelse.
Beskrivelse af projektet/rapporten	<p>Gennemførelsen af projektet foregik ved, at de to involverede skoler, arbejdede med hver deres fokusområde:</p> <p>STV: Fokus på den del af projektet, der havde som mål at udvikle en form eller model til at styrke den didaktiske integrering/udvikling af ”Læring i bevægelse” (inspirations- og uddannelsesforløb over 4 dage for alle undervisere og eleverne har kropslig læring i konkrete fag og forløb i hjælper- og assistentuddannelserne).</p> <p>SOSU Århus: Fokus på den del af projektet, der handler om, hvordan skolernes overordnede rammer og skolemiljøets fysiske udformning kan understøtte projektets målsætning.</p> <p>I vilkårlig rækkefølge er der i stikord beskrevet, hvilke dele projektet indeholdt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ansættelse af elevsundhedskoordinator • Profil for og aftale med forpagter om skolens kantinemad • Produktion af og opsætning af fotostater med motiver af elever i bevægelse • Synlige invitationer til fælles skoledeltagelse i diverse motionsløb • Skolen har deltaget i de første sportsturneringer med skolehold. • Forskellige aktiviteter og tilbud, alt fra Nintendo Wii, fodboldbord, motionsrum til gratis morgenmad til indgangsårseleverne.
Videngrundlag	
Mere information	<p>Kontaktpersoner:</p> <p>Maj-Britt.Degn.Christensen@skolekom.dk /21 16 63 34</p> <p>sskancv@sosuaarhus.dk /25 16 38 21</p>

CENTRALE KONKLUSIONER

Skolerne oplever, at projektets formål er indfriet, men samtidig står det klart, at projektet i sig selv langt fra identificerer alle svar på udfordringen.

Efter projektperioden tog projektgruppen kontakt til en række elever og undervisere. Her et sam-
mendrag af disse samtaler:

Denne manglende interesse tilskrives to forhold, der afspejler forskellige sider af ejerskab.

- 1) Ejerskab og korte skoleperioder: Max 15 sammenhængende uger på skolen til at udvikle et ejerskab til skolen og dens indretning.
- 2) Ejerskab og personligt ansvar: Eleverne havde svært ved at se værdi i fysisk udfoldelse/bevægelse, tværtimod fremkalder det modstand, fordi de ikke kan lide bevægelsesmæssige udfordringer.
Eleverne har umiddelbart modstand mod at blive gjort ansvarlige for egne uddannelsesforhold.

STV:

Projektet har bidraget til opnåelse af en stadig udvikling og nuancering af muligheder i faget ”aktivt velvære” fx inddragelse af flere oplevelsesmæssige aktiviteter, da erfaringen viser at den oplevelsesmæssige vinkel er en god tilgang til elevens forhold til mere sundhedsfremmende aktiviteter.

Det har været en vigtig pointe at starte med at arbejde med underviserens kropsforståelse og bevægelseserfaring før inddragelse af eleverne. Ved at give underviserne en større kropsforståelse har det gjort den enkelte underviser i stand til at mærke på egen krop, hvilken indflydelse de forskellige tilgange til fysiske aktiviteter (sundhed, præstation og oplevelse) har på lysten og motivationen til at lære.

Det der giver mening hos eleverne er arbejdet med deres lyst til læring.

SOSU Århus:

Aktiviteterne bliver brugt, men hyppigheden står og falder med let adgang til de rekvisitter, der skal anvendes, fx bold til fodboldspillet eller konsol til Nintendo Wii. Går eleverne i gang fra morgenstunden, så spilles der stort set uafbrudt. Flere og flere bruger fitnesslokalet udenfor motionstimerne.

Når først der er tilmeldt hold til stævner, kommer der også flere til træning.

Der opleves et stort behov for, at der tages initiativ til en række bevægelses- og motions stævner som fx skoleturneringer og idrætsstævner som man kender det fra folkeskolen og gymnasierne. Eleverne på erhvervsuddannelser har brug for lignende tiltag, hvor de kan mødes i sjove aktiviteter på tværs af uddannelser, så de forskellige kulturer, der findes på uddannelserne mødes.

ANBEFALINGER:

Både STV og SOSU Århus oplever, at frafaldsprocenten falder. Det kan ikke med sikkerhed siges, at det er elevernes fysiske kompetencer, der spiller ind i forhold til dette. Det er imidlertid uomgængeligt, at stort set alle elever oplever en positiv udvikling i deres sundhedsprofil i løbet af uddannelsen. Som følge deraf kan både de fysiske og psykiske udfordringer være lettere at håndtere.

Derfor er den klare anbefaling fortsat at arbejde med elevernes egen fysiske aktivitet som en del af uddannelsen.

RESUMÉ 8 HANDLINGSPLANER OM ØGET GENNEMFØRELSE 2010 – OPLYSNINGER FRA UNDERVISNINGSMINISTERIETS HJEMMESIDE

Titel: Handlingsplaner om øget gennemførelse 2010 – oplysninger fra undervisningsministeriets hjemmeside	
Udarbejdet af	Undervisningsministeriet
Udgivelsesår	2010
Målgrupper	Erhvervsskolerne
Formål	At vise overordnet hvad handlingsplanerne for øget gennemførelse på erhvervsuddannelserne i 2010 indeholder.
Videngrundlag	Gennemgang af erhvervsskolernes handlingsplaner. (Handlingsplanerne blev første gang indsendt til Undervisningsministeriet d. 1. april 2008. Handlingsplanerne indeholder en strategi og et årligt mål for, hvor meget den enkelte skole vil nedbringe frafaldet. Det er erhvervsskolernes bestyrelser, som har ansvaret for handlingsplanerne.)
Mere information/formidling	www.uvm.dk Formidling: Undervisningsministeriet afholder løbende konferencer og seminarer om indsatsen for øget gennemførelse. Mandag den 4. oktober 2010 blev den årlige konference afholdt. Konferencen var for ledere og medarbejdere på erhvervsskoler, der til dagligt arbejder med problemstillingen om øget gennemførelse. Formålet var at få udbredt og drøftet skolernes arbejde med metoder og initiativer til at øge gennemførelsen. Centralt for dette arbejde er, hvordan man arbejder med indsatssteori i praksis. På programmet var blandt andet diskussioner i en række inspirationsgrupper og oplæg fra Danmarks Evalueringsinstitut og Undervisningsministeriet. Læs programmet og se oplæg fra konferencen (www.uvm.dk). Den 30. november 2009 afholdt ministeriet konferencen "Handlingsplaner for øget gennemførelse - virker det?". Læs program og oplæg fra konferencen.

CENTRALE KONKLUSIONER

Skolernes udarbejdelse af handlingsplaner for øget gennemførelse er lovfæstet som en del af opfølgningen på "Aftale om udmøntning af globaliseringspuljen".

Handlingsplaner for 2010 viser, at skolerne er blevet mere målrettede i de indsatser, der igangsættes for at få flere elever til at gennemføre en erhvervsuddannelse sammenlignet med handlingsplanerne for 2009.

Handlingsplanerne er derfor blevet et af de vigtigste redskaber i erhvervsskolernes bidrag til opfyldelse af regeringens målsætning om, at mindst 95 procent af alle unge gennemfører en ungdomsuddannelse i 2015.

Emnerne for Handlingsplanerne i 2010

Skolerne lægger handlingsplanerne på deres egne hjemmesider og afrapporterer en gang om året til Undervisningsministeriet. Generelt viser handlingsplanerne, at skolerne prioriterer følgende redskaber eller initiativer til at nedbringe frafaldet:

Redskaber	Andel af skoler
Mentorordning/kontaktlærer	60 procent
Undervisningsudvikling	50 procent
Sociale indsatser	45 procent
Opkvalificering af lærere	25 procent
Elevkompetencevurdering	25 procent
Indsatser rettet mod etniske elever	20 procent
Analyse af frafaldsmønstre	20 procent
Indsats for stærke elever	15 procent
Sundhed/idræt	15 procent*
Indsats for forældreinddragelse	10 procent

*Der er usikkerhed om, hvorvidt det er 10 eller 15 procent, da der både står fremført 10 procent og 15 procent på hjemmesiden, da denne research blev gennemført.

Der er afsat godt 50 millioner kroner i perioden 2010-2012 til arbejdet med handlingsplanerne. Planerne indgår i reformen af erhvervsuddannelserne og er indført med virkning fra den 1. januar 2008.

Næste afrapportering af handlingsplaner for øget gennemførelse

1. marts 2011 har skolerne afrapporteret resultaterne for 2010 og fastsætter mål og strategier for, hvordan frafaldet i 2011 kan nedbringes. EVA's rapport omkring handlingsplanerne for 2010 udkommer i efteråret 2011. (i nærværende rapport omkring kortlægning af sundhedstiltag på erhvervsuddannelserne er EVA's rapport fra hhv. 2008 og 2009 med som en del af kortlægningen, som findes i hhv. resumé 16 og resumé 18.)

ANBEFALINGER:

Handlingsplanerne har ikke deciderede anbefalinger. Såfremt der som en del af en handlingsplan er udarbejdet materiale, herunder skriftligt materiale, er det her anbefalingerne gives.

RESUMÉ 9 SKOLER MED INDSATSER OMKRING SUNDHED/IDRÆT I HANDLINGSPLANER FOR ØGET GENNEMFØRELSE I 2009/2010

Titel: Skoler med indsatser omkring sundhed/idræt i handlingsplaner for øget gennemførelse i 2009/2010	
Udarbejdet af	Undervisningsministeriet
Deltagende skoler	Bornholms Sundheds og Sygeplejeskole Erhvervsuddannelser for Nordvestjylland (EUC Nordvest) Handelsskolen København Nord Handelsskolen Sjælland Syd Kold College (Dalum Uddannelsescenter) Køge Handelsskole Silkeborg Tekniske skole Skive Handelsskole

	Skive Tekniske skole Teknisk Erhvervsskole Center, Hvidovre (TEC Hvidovre) Tietgenskolen Uddannelsescenter Holstebro
Udgivelsesår	2010
Målgrupper	Da der er tale om en oversigtsrapport, fremgår det af den enkelte projektbeskrivelse, hvem der er målgruppen.
Formål/mål	At vise hvilke skoler der har specifikke tiltag omkring idræt og sundhed i forhold til handlingsplaner for øget gennemførelse Handlingsplanerne er udarbejdet af de enkelte skoler. Der er forskel på målene, og hvad der dermed måles på, samt hvordan i de enkelte tiltag. Det fremgår af teksten i ”projektbeskrivelser” under den enkelte skole i det følgende.
Videngrundlag	Rapporten bygger på de beskrivelser de enkelte skoler har udarbejdet omkring handlingsplaner
Mere information	Kontakt den enkelte skole og det specifikke projekt som er beskrevet herunder

Projektbeskrivelser

Der er tale om en oversigtsrapport, der behandler i alt 11 skoler, der som en del af deres handlingsplan for øget gennemførelse har idræt/sundhedstiltag. Derfor er nedenstående snarere en beskrivelse af hvert enkelt tiltag end konklusioner. Hvor det har været muligt, beskrives *indsats (projektets titel), problemstilling, målgruppe, indhold, mål, effekt, evaluering og varighed*. Imidlertid er det meget forskelligt hvilke oplysninger, der er angivet i hvert enkelt tiltag. Nogle er grundigt beskrevet, andre har blot en eller nogle få overskrifter til et eller to af ovenstående overskrifter. Hver skole beskrives for sig.

BORNHOLMS SUNDHEDS- OG SYGEPLEJESKOLE

Indsats: Sund morgenmad til eleverne

Problemstilling: Underviserne oplever, at mange elever er ukoncentrerede og trætte. Det påvirker selvfølgelig deres indsats – og forøger på sigt risikoen for frafald

Indhold: Elever i grundlæggende uddannelser tilbydes hver morgen gratis basismorgenmad. Morgenmaden består af havregryn, mælk, rugbrød, ost og marmelade (så vidt muligt økologiske/bornholmske råvarer). Maden stilles frem i skolens caféområde og er til rådighed fra kl. 7.45 til kl. 8.15 (første lektion begynder kl. 8.15). Der vil være personale til stede (servicemedarbejdere/undervisere) i tidsrummet – således at der også er mulighed for kontakt/snak.

Det anslås, at ca. 20 % af eleverne på teoriforløb vil benytte sig af tilbuddet.

Formålet er at sikre at eleverne indtager et sundt og næringsrigt morgenmåltid så koncentrationsevnen og indlæringsevnen stiger. På sigt forventes det, at ordningen vil have en positiv indflydelse på frafaldet.

EUC NORDVEST

Indsats: Tildeling af ekstra ressourcer, herunder morgenmad og motion

Målgruppe: Grundforløbspakken er rettet mod de svageste elever på HG og teknisk skole.

Effekt: Indsatsen skønnes at bidrage til den øgede gennemførelse.

HANDELSSKOLEN KØBENHAVN NORD

Indsats: Motion og bedre socialt samvær

Hypotesen er, at dårlige sociale kompetencer også skyldes en dårlig sundhedsmæssig tilstand både fysisk og psykisk, da eleverne således ikke har overskud til at indgå i sociale relationer.

En stor del af eleverne har brug for mere motion for at øge deres indlæring. Især drenge viser interesse for at deltage i motionsprojekter. Sport er en god social aktivitet.

Målgruppe: Drenge, både danske og etniske, i aldersgruppen 18-20 år. Pigerne vil også blive tilbudt at deltage og ikke blive udelukket.

Indhold: Der vil være idræt i intro-ugerne samt ved en fælles idrætsdag for alle HG afdelinger. Derudover vil der være tilbud om dels frivillig idræt i løbet af ugen og på nogle af afdelingerne, mulighed for at vælge idræt som valgfag. Skolen stiller i den forbindelse tøj til rådighed og betaler for elever og læreres deltagelse.

Socialt samvær omkring idrætsaktiviteter er et centralt begreb i tiltaget for at udvikle den sociale kompetence.

På kostområdet arbejdes der på, at der dagligt bliver mulighed for at købe et ernæringsrigtigt måltid i kantinen, samt at der bliver lavet en kostvejledning, som vil kunne gennemgås i klasserne, og som vil ligge frit tilgængeligt i kantinen. Kantinens sortiment skal gennemgås og sorteres efter ernæringsmæssigt indhold. Derudover etableres fri havregrynsordning om morgenen, så elever kan få sig et morgenmåltid, der giver energi til dagen.

Målet: At nedbringe frafaldet til 8,5 % og helst blandt drengene, da frafaldet der er størst.

Evalueringsmetode: Ved at evaluere deltagelsen i idrætsaktiviteter, vurderes det, at man kan udpege hvilke grupper af elever, der især har deltaget, samt om de stadigvæk er på skolen eller har fået en elevplads.

Træningen af de psykosociale kompetencer følges op ved at evaluere hvilke af de frafaldstruede elever, der stadigvæk er på skolen, samt hvorfor de eventuelt er faldet fra.

HANDELSSKOLEN SJÆLLAND SYD

Indsats: Det fysiske miljø

Man ønsker at styrke det fysiske skolemiljø med udgangspunkt i gode erfaringer omkring multibanen.

Da elevgruppen aldersmæssigt er meget bred, er der vidt forskellige behov og forventninger, som det fysiske skolemiljø skal tilgodese: den yngre målgruppe ønsker fællesskab om musik og mere fysisk prægede aktiviteter, hvor den lidt ældre del mere efterspørger roligere omgivelser, hvor der kan samtales og slappes af uden forstyrrelser.

Målgruppe: Aktiviteten er målrettet samtlige elever på uddannelsen.

Indhold: Etablering af en række mindre områder i skolens aula i Næstved og fællesarealet for HG-uddannelserne i Vordingborg, som begge steder fungerer som 'torv' og opholdssted for alle elever. Det skal være målet, at begge grupper skal opleve et miljø, målrettet deres specifikke behov, som beskrevet ovenfor.

For at opnå den størst mulige effekt med tiltaget skal elever involveres i den konkrete udmøntning af indsatsen.

Målet med indsatsen og indsatsområdets virkning:

En styrkelse af det fysiske skolemiljø, hvor mulighed for at etablere og styrke relationer tilvejebringes via fysiske rammer, som møder elevernes behov i større udstrækning. Disse relationer vil styrke tilknytning til primært andre elever, men også til skolen og skolens lærere. Resultatet af denne indsats vil derfor styrke fastholdelse af elever på uddannelsen generelt.

Evaluering skal ske via den årlige elevtrivselsmåling og ved de årlige skolemiljø-dage.

KOLD COLLEGE (DALUM UDDANNELSESCENTER)

Indsats: Sund skole

Problemstillingen: Det er efterhånden veldokumenteret, at trivsel og læring spiller sammen - og påvirker hinanden gensidigt, og sundhedsfaktorer som f.eks. kost og motion samt socialt fællesskab har stor indflydelse på trivslen. Det er også et faktum, at erhvervsskolerne har et imageproblem, bl.a. fordi eleverne identificerer sig mere med deres fag end med skolen. Endelig oplever skolens undervisere ofte, at elever har svært ved at koncentrere sig om undervisningen, fordi de f.eks. ikke har fået morgenmad eller fordi, de ikke rører sig nok. De ser også, at eleverne fylder sig med usunde sager, og at motion ikke er højt prioriteret.

Målgrupper: Målgruppen for denne indsats er alle elever på skolen – men med særligt fokus på skolens grundforløbs elever.

Indhold: Man ønsker her at styrke elevernes tilhørsforhold til skolen – bl.a. via tiltag, der styrker elevernes oplevelse af helhed og sammenhæng i uddannelsen. Fælles bevægelsesaktiviteter og flere traditioner bl.a. motionsarrangementer skal styrke dette. Skal der etableres en sådan kultur, er det vigtigt med konstante påvirkninger.

Således ønsker man i projektet at indrette små 'motions-zoner' rundt på skolen, hvor eleverne har mulighed for at røre sig, når de har tid og lyst. En motionszone kan f.eks. være et bordtennisbord, et Nintendo-Wii-spil, en motionscykel eller et fitness-redskab – og det kan foregå både indenfor og i det fri, men det skal være nemt at komme til og skal kunne bruges uden omklædning.

Man ønsker også at sætte fokus på elevernes kost og vil derfor tilbyde morgenmad til elever, der ikke har spist hjemmefra. Ligeledes ønsker man at sætte fokus på udbuddet af de sunde produkter i skolens kantine.

Der vil blive udbudt et fælles idrætsvalgfag på hele skolen, hvor elever fra flere uddannelser kan mødes til fx boldspil, løb, gymnastik eller lignende. Ligeledes skal der arrangeres turneringer og idrætsdage på tværs af skolens uddannelser.

At skabe en kultur præget af tankesættet om en sund skole kommer ikke af sig selv. Skolen vil derfor afsætte ressourcer til at lade ildsjæle stå i spidsen for dette samt gennemføre kompetenceudvikling for de medarbejdere, der har lyst til at bidrage til at skabe en sund skole for eleverne.

Målet: Målet er at skabe en bedre trivsel blandt alle skolens elever og samtidig skabe en øget oplevelse af fællesskab blandt elever, hvilket vil betyde fastholdelse af flere elever på grundforløbet.

Varighed: I 2010 etableres 10 'motionszoner' på skolen. Der udbydes idræt som valgfag, og der gennemføres mindst et fælles idrætsarrangement.

KØGE HANDELSSKOLE

Indsats: etablering af multibane med høj grad af elevinvolvering

Formål: At forbedre den almene fysiske tilstand hos eleverne og øge elevernes motivation for bevidstheden om deres sundhedstilstand, herunder betydningen af denne for indlæringsevnen og dermed øge sandsynligheden for fastholdelse og gennemførelse af uddannelse.

At skabe et bedre image for skolen.

At øge den enkelte elevs selvværd og selvbevidsthed gennem redskabet ”fysisk udfoldelse”.

At danne positive og nære relationer elever og ansatte imellem i en aktiv og uformel læringsramme.

Evaluering: Tiltaget følges gennem elev-trivsels-undersøgelser, dette sker såvel ved individuelle interviews, fokusgruppe interviews samt gennem spørgeskema.

SILKEBORG TEKNISKE SKOLE

Indsats: Udbud af praktisk orienterede grundforløbspakker med fokus på ”håndværk”, klassefællesskab, sundhed og trivsel.

Målgruppe: Elever på grundforløb, der har behov for en meget praktisk tilgang til læring og/eller behov for eller lyst til at få ændret livsstilsvaner.

Mål: Det overordnede mål med indsatsen er at fremme trivsel/samvær, samarbejde og sundhed (kost og motion) for derigennem at øge elevernes motivation for uddannelse. Indsatsen henvender sig typisk til elever med lav motivation ved uddannelsesstart og lavt selvværd. Forløbene tænkes gennemført med ca. 150 elever.

Indhold: Grundforløbspakker, der indeholder:

Meget praktisk ”virksomhedsnært” arbejde

Initiativer af social karakter, der fremmer det sociale fællesskab i ”klassen”

Arbejde med konflikthåndtering

Undervisning opbygget omkring teamaktiviteter

Fokus på kost, rygning, alkohol og motion (obligatorisk i forbindelse med kontaktlærersamtaler)

Morgenmadsordning

Kostvejledning

Teambuilding forløb ved opstart

Sundhedstjek ved start og løbende gennem grundforløbet

Konditionsfremmende initiativer

Samarbejde med Sundhedshuset (Silkeborg Kommune) og DGI-Midtjylland

Målet: Medvirke til en livsstilsændring og forbedring af sundhedstilstanden.

Fremme trivsel og team-spirit.

Succeskriterier:

Nedbringe frafald på grundforløb i 2010 til 17 % og i 2011 til 16 %

Opnå høj score på ”trivsel” ved afsluttende evaluering

Generel konditionsforbedring for holdet

En udarbejdet kostplan for de elever, der vurderes at have behov for kostomlægning.

Varighed: Januar 2010 – Juli 2011.

SKIVE HANDELSSKOLE/SKIVE TEKNISKE SKOLE

Indsats: Ordentlig morgenmad og let motion – en god starter for grundforløbselever. (titel: Frisk start på læringen)

Målgruppe: Indgangene, Mad til Mennesker og Bil, Fly og Andre transportmidler (hvor problemet er mest markant)

Problemstilling: Mange elever har problemer med selvværd, grundet forskellige årsager. I afdelingerne vurderes det, at det for en stor del skyldes forkert kost, som starter med manglende morgenmad, for mange rygepauser, for mange der er overvægtige osv.

Mange elever mangler motion i deres hverdag på en erhvervsskole. Her vil afdelingerne lave forskellige muligheder for, at eleverne kan røre sig.

Både på Skive Handelsskole og Skive Tekniske Skole er der gjort meget for, at både medarbejdere og elever får tilbudt en sund og billig kost med et godt fundament af grønt.

Begge skoler har indført frugtordninger for medarbejdere, og begge skoler har kun lidt sygefravær og god medarbejdertrivsel, ifølge de periodisk foretagne evalueringer.

På trods af at medarbejderne har fået mere fokus på en sund livsstil, og deres kantiner har forsøgt at udbyde sund og varieret kost med bl.a. international inspiration, viser det sig gang på gang, at den sunde mad bliver tilovers og 'junk food' er det, der bliver solgt, til stor frustration for de medarbejdere, der fremstiller maden.

Med projektet ønskes indøvet sunde mad- og motionsvaner for en hel årgang elever tilsammen med at få indsigt i, hvordan der i den daglige undervisning kan inddrages denne bevidsthed i driften uden at skulle reducere på de faglige ambitioner. Forhåbentlig som et indspark til at øge disse, gennem bedre og hurtigere indlæring som følge af bedre fysisk og mental rustning hos eleverne og uden nødvendigheden af den særlige økonomiske indsprøjtning, som i første omgang er nødvendig.

Indhold: Ungdomsuddannelserne (UU) i Skive har et forbilledligt samarbejde med hinanden; UU og kommunen om indsatsen mod frafald. Gennem udveksling af erfaringer, fælles projekter, unge-mentor indsats og sidst fælles psykolog og elevkoordinator indsats, er det lykkedes at reducere frafaldet og skabe bedre trivsel for den enkelte elev, der inddrages i indsatsen.

Denne indsats retter sig mod den enkelte elev der spottes at have 'Ondt i livet', eller i sociale forhold eller i den faglige læring.

Der udarbejdes en projektkontrakt med fokus på, at man i fællesskab indøver gode sunde livsvaner med henblik på at forbedre sin indlæringsevne.

På begge skoler er alle medarbejdere involveret i den forstand, at alle medarbejdere er informeret om indsatsen og har været på kursus for at kunne bidrage til at kunne observere mistrivsel og lade observationer gå videre til kontaktlærer eller mentor.

Der er en række tiltag i gang:

Fælles indtagelse af sund morgenmad

Forpligtelse for eleverne til at deltage i let motion 2-3 gange om ugen.

Eleverne forpligtes til at føre kostdagbog for hele ugen.

Aftenarrangementer hvor en populær sportsmand/-kvinde fortæller om kosten som forudsætning for fysisk og mental toppræstation.

Fællesarrangement med evaluering af fysisk og mental tilstand som følge af indsatsen (vejning, trivsel, justering af strategi).

Selvhjælpsgrupper med coaching

Formålet er gennem indøvelse over tid at få gjort en sund livsstil til en del af elevernes naturlige læringsstil.

Det vurderes, at skolerne gennem dette projekt kan yde en særlig indsats, og derved øge den enkelte elevs personlighed, selvværd, selvtillid og attitude. Det er afdelingernes forventning, at dette projekt kan føre til elever, der er mere motiverede for at modtage og være med i undervisningen, og at frafaldet derigennem reduceres, trivsel øges, og der derved lægges grundlag for at få dygtigere elever. Det forventes ligeledes, at dette fokus på en frisk start i forløbet spredes til såvel skolernes medarbejdere som andre elever.

TEC HVIDOVRE – TEKNISK ERHVERVSSKOLE CENTER

Indsats: sund morgenmad og idræt

Projektet er et fastholdelsesprojekt, som har til formål at skabe relationer mellem elev og uddannelsesinstitution gennem fokus på sund mad og idræt. I praksis indebærer dette; at alle grundforløbs-elever og lærere på TEC Hvidovre dagligt får gratis fuldkornsmorgenmad⁶⁹ som en del af undervisningen, at der for elever og ansatte gennem året bliver afholdt en foredragsrække indenfor temaet sundhed, samt at der er etableret en række idrætsfaciliteter.

I Gladsaxe vil der i det kommende år blive afholdt aktive skoledage, hvor der bliver sat fokus på fysisk aktivitet samt sund kost i samarbejde med kantinen.

TIETGENSKOLEN

Indsats: Udvikling og igangsættelse af en mindre boglig og mere praksisnær merkantil erhvervsuddannelse (grund- og hovedforløb) for de ”måske uddannelsesparate” unge.

Problemstilling:

Tietgenskolen arbejder med at fastholde de bogligt svage elever, eller elever som er skoletrætte. Undersøgelser⁷⁰ viser, at den største årsag til frafald på erhvervsuddannelserne er ”manglende uddannelsesparathed”.

I Tietgenskolens egen undersøgelse⁷¹ fra skoleåret 2008-09 viste det sig, at 54 % af de frafaldne elever 6 måneder efter ophør fortsat ikke var i uddannelse. Disse unge var måske ikke uddannelsesparate.

Disse unge lever ofte usundt og deres tilværelse er præget af kaos og uorden med et stort antal mislykkede uddannelsesforløb i bagagen. Her tilbydes et sammenhængende forløb, som tager afsæt i deres individuelle styrkeområder, som bygger deres selvværd op, og som skaber en oase af struktur og regelmæssighed i deres ellers kaotiske liv. Gennem obligatoriske timer i idræt, fysisk aktivitet og sund levevis sættes fokus på samarbejde, ansvar og indlæring.

Det frivillige foreningsliv inddrages med de kompetencer, der opnås ved et engagement her.

Målgruppe: Gruppen af elever, som ved visitations- og optagelsessamtaler eller ved screening i grundskolen er i risikozonen for ikke at kunne gennemføre hverken grund- eller hovedforløb på almindelige vilkår. Årsagerne er mange; uklare mål, ringe faglige forudsætninger, ringe personlige og sociale kompetencer, adfærdsrelaterede diagnoser parret med almindeligt kaos i deres liv.

Vi estimerer, at antallet af elever i denne målgruppe i 2010-2011 vil være omkring 150.

Indhold: Udbygning af ”fleks-klasserne” (de klasser, som har brug for noget ekstra hjælp og ekstra tid til at gennemføre en erhvervsuddannelse - det være sig enten fagligt eller socialt eller begge dele). Gennem coaching og brug af VFU og gennem praksisnær undervisning. Derudover etableres et ”socialt-ansvarligt” arbejdsgiverkorps, som giver en hjælpende hånd til netop denne gruppe elever. Disse elever vil få tilknyttet en fuldtidsmentor, som vil følge dem tæt i uddannelsen og i praktikforløbene.

I denne gruppe af ”måske uddannelsesparate” elever er der for mange, der falder fra med endnu lavere selvværd og flere frafald til følge. Ved fra starten at screene disse elever og tilbyde dem det

---

⁶⁹ Se nærmere beskrivelse i resumé nr. 10

⁷⁰ Tietgenskolens egen undersøgelse ”Hvad blev der af de elever, som faldt fra på Tietgen HG i skoleåret 2008-9?” og ”Perspektiver på frafald og gennemførelse på EUD” lavet af IFKA-konsortiet.

⁷¹ Tietgenskolens egen undersøgelse ”Hvad blev der af de elever, som faldt fra på Tietgen HG i skoleåret 2008-9?”

særlige forløb, skal det gøres attraktivt at gennemføre en erhvervsuddannelse med andet indhold, uden de først skal opleve nederlaget ved et frafald fra ordinært forløb.

Samarbejdet med UU og Odense Skolevæsen udbygges.

Målet: Målet er at 80 % af deltagerne på det særlige forløb gennemfører en erhvervsuddannelse. 80 % gennemførelse for denne type af elever er et meget ambitiøst mål. Vi vil måle gennemførelsen med brug af allerede anvendte måleværktøjer. Derudover vil vi løbende følge op på elevers trivsel og udvikling, ligesom den årlige elevtrivselsundersøgelse også vil omfatte disse elever.

Varighed: 2010 – 2012.

UDDANNELSESCENTER HOLSTEBRO

Indsats: Sundhed og socialisering som vej til gennemførelse

Problemstillingen: På skolens erhvervsuddannelsesområde peges der på, at det sociale miljø på skolen kan styrkes. Blandt andet efterspørges der flere fælles samlinger og sociale initiativer. Desuden oplever både undervisere og vejledere, at det for en gruppe af unge er vanskeligt at deltage og blive del af fællesskabet som følge af sociale problemer og manglende opbakning fra deres omgivelser. Det kan være vanskeligt at etablere et socialt rum for disse elever, som sædvanligvis er tilknyttet forskellige og individuelle uddannelsesforløb, og for nogle resulterer dette i frafald.

Målgruppe: Målgruppen er samtlige elever på grundforløbet inden for Transport og Logistik (TL) samt Dyr, Planter og Natur (DPN). I disse indgange skyldes en del af det store frafald netop personlige forhold, manglende uddannelsesparathed og fortrudt uddannelsesvalg. Målgruppen omfatter 90 elever på grundforløbet på TL og 130 elever på grundforløbet på DPN i perioden 2010/11.

Indhold: Der tilbydes eleverne et fælles sundt morgenmåltid med henblik på at sikre en god start på undervisningsdagen. Morgenmåltidet anvendes til skabelse af et socialt rum omkring eleverne og kan samtidig virke som anledning til at forberede disse på dagens aktiviteter.

Udover den ordinære undervisning på grundforløbet lægges der aktiviteter ind omkring fysiske lege og sport, der kan bidrage til at styrke de sociale relationer mellem eleverne og samtidig udvikle en positiv forståelse af værdien af samarbejde, socialt samvær og fysisk velvære.

Dertil kommer indsats i relation til elevernes holdningsdannelse i forhold til et sundt og socialt arbejdsliv. Til det vil skolen gøre brug af gæstelærere, coaches m.fl. der kan give særlige input.

Målet: Med særligt fokus på de sociale relationer og med de planlagte sundhedsinitiativer forventer skolen at kunne imødekomme behovet for styrkelse af elevernes generelle personlige og sociale trivsel, idet vi ser det som en af de væsentlige forudsætninger for gennemførelse af uddannelsen.

Det forventes, at skolen med denne indsats kan nedbringe frafaldet inden for kategorierne:

”personlige forhold”, ”manglende uddannelsesparathed” og ”fortrudt uddannelsesvalg”

Måltal for frafald blandt denne gruppe af elever 2010/11: 18 %

Varighed: Projektet strækker sig over 1 år med start august 2010, idet der i denne periode forventes gennemført et samlet tiltag for samtlige grundforløbs elever i de to indgange.

ANBEFALINGER

Da de fleste af ovenstående initiativer er projekter i 2010 (nogle går tilbage i 2009) og i nogle tilfælde projekter, der også strækker sig ind i 2011 og 2012, er der i denne oversigtsrapport ikke anbefalinger, da der ikke er lavet endelige afrapporteringer af, om målene for projekterne er nået, om samlet indsats mv.

RESUMÉ 10 BESKRIVELSE AF FIRE SUNDHEDSPROJEKTER PÅ ERHVERVSUDDANNELSER

Titel: Beskrivelse af fire Sundhedsprojekter på erhvervsuddannelser	
Udarbejdet af	Videnscenter om fastholdelse og frafald (VOFF)
Deltagende skoler	TEC Hvidovre Aarhus Tech BEC Business Ballerup Erhvervsskolen Nordsjælland
Udgivelsesår	2010
Målgrupper	Ledelse og personale på ungdomsuddannelser, samarbejdspartnere til VOFF m.m.
Formål/mål	<p>At skitsere udvalgte sundhedsprojekter for at inspirere til, hvordan ungdomsuddannelser kan gennemføre sundhedsfremmende fastholdelsesprojekter, hvordan de kan finansiere lignende projekter, og hvordan de lader en sundhedsfremmende strategi blive en permanent del af skolens fastholdelsesstrategi.</p> <p>Samtidig giver disse projekter også et bud på, hvordan et fastholdelsesprojekt overgår fra projektstadiet til driftsstadiet, hvilket er en relevant problemstilling, idet et centralt spørgsmål i evalueringen af fastholdelsesprojekter er, hvordan de gode perspektiver fra projekterne bedst kan integreres i den daglige drift, således der både bliver udviklet nye og bedre fastholdelsesmetoder samtidig med, at ”Best Practice” bliver benyttet.</p> <p>Projekterne under temaet: <i>Sund kost og Motion</i> sætter fokus på elevens trivsel og søger at øge denne, således at eleven bliver modtagelig overfor faglig læring. Brugen af sund kost og motion iværksætter flere forskellige fastholdelsesstrategier og kan derved skabe en helhed i skolens metoder til at forhindre frafald. Ved at øge fastholdelsen igennem sund mad og motion sættes der fokus på både den enkelte elevs trivsel, det sociale miljø og derved kulturen på skolen, yderligere øges elevernes evne til at modtage undervisning, de får et forbedret selvværd som følge af en sundere livsstil samtidig med at fravær mindskes og mødedisciplin forbedres. Der er således adskillige grunde til at sætte fokus på sund kost og motion, hvis man ønsker at øge fastholdelsen af unge på ungdomsuddannelserne.</p>
Beskrivelse af projekterne	<p>Århus Tech</p> <p>Århus Tech har været med i tre store fastholdelsesprojekter med fokus på sund mad og motion i løbet af 2009. Projekt 1: Samarbejdede med Erhvervsskolen Nordsjælland om afrapportering og fælles mål, men selvstændige projekter ud over dette i projektet: <i>Hvordan skaber vi rum til drengene – udvikling af undervisningsmiljøet med sport, kost og fysisk udfoldelse</i>. Projektdeltagere var et hold automekanikere. Projektet bestod i fælles sund morgenmad, fri frugt og vand i løbet af dagen. Yderligere var der mulighed for styrketræning to gange om ugen i skoletiden. Projektet 2: fra mad til mennesker. Projektdeltagerne</p>

var uddannelseshold med fokus på mad: kokke, køkkenassistenter o. lign. Projektet bestod i sport, morgenmad og mentaltræning. Projekt 3: 300/400 elever blev tilbudt idræt en gang om ugen på klasseplan: holdsport.

Projektperiode: 2009

Erhvervsskolen Nordsjælland

Projektet var en del af et større projekt, hvor de samarbejdede med Århus Tech om afrapportering og havde fælles mål: *Hvordan skaber vi rum til drengene – udvikling af undervisningsmiljøet med sport, kost og fysisk udfoldelse.* Projektdeltagerne var 13 meget frafaldstruede drenge, som blev udtaget til forløbet. Drengenes situation på skolen var så problematisk, at de reelt fik valget mellem at deltage eller blive udmeldt. Gruppen bestod både af drenge, der var vant til fysisk udfoldelse og drenge, der ikke normalt var fysisk aktive. De udvalgte drenge blev sammensat i deres egen klasse, hvor der blev tilknyttet en fast kontaktperson med socialpædagogisk baggrund. Gruppen fik et specielt skema, hvor styrketræning tre gange om ugen i lokalt træningscenter var en del af skoledagen. Eleverne blev inddelt i par og skulle sammensætte et træningsprogram. Yderligere blev der i forbindelse med træningen tilbudt en sund frokost. I starten af projektet bestod den socialpædagogiske kontaktpersons arbejde i at sørge for at alle mødte op, men hurtigt overtog drengene i gruppen den funktion, idet man svigtede sine kammerater og makker, hvis man ikke mødte op. Derefter fik kontaktpersonens opgave en mere socialpædagogisk karakter. **Projektperiode:** 2009, cirka 1/2 år.

TEC Hvidovre

TEC Hvidovre ville sætte fokus på sundhed, idet 50 % af eleverne næsten aldrig spiste morgenmad før projektets start, 20 % spiste morgenmad en gang imellem. Sund kost og motion blev et tema for skolen. Den gratis morgenmad kom i stand som følge af et samarbejde med Fuldkornspartnerskabet. Morgenmaden blev således sponsoreret af forskellige partnere i Fuldkornspartnerskabet, og projektet blev indledt med opbakning fra fuldkornsambassadørerne. Projektdeltagerne var alle TEC Hvidovres grundforløbselever samt Fuldkornspartnerskabet og dets partnere. Projektet bestod i at tilbyde eleverne (ca. 300) gratis fuldkornsmorgenmad hver morgen samt etablere motionsfaciliteter: boldbaner, klatrevæg, motionsrum, bordtennis (inde og ude). Der blev leveret mere end 1.2 ton til projektstart, som dækkede morgenmad i hele 2009. TEC Hvidovre bruger 40.000 kr. om måneden på tilbehør til morgenmad, som ikke sponsoreres af fuldkornspartnerne.

Projektperiode: August 2009 – december 2010

BEC Business Ballerup

BEC Business Ballerup havde en stor andel af unge mennesker med store selvværdsproblemer og deraf følgende manglende fokus i uddannelsesvalg samt koncentration i undervisningen. Projektet sætter fokus på de allermest

	<p>svage elever på skolen. Målet med projektet var at efterprøve om fysisk udfoldelse og kostbevidsthed ville have en positiv effekt på elevernes selvværd og selvbevidsthed for derigennem at øge deres målrettethed i forhold til færdiggørelse af deres uddannelse. Projektdeltagerne var 16 udvalgte og frafaldstruede HG elever på BEC Business Ballerup. Eleverne meldte sig frivilligt og kom fra forskellige klasser. Skolen brugte tid på at sikre sig, at eleverne var fra den ønskede målgruppe: frafaldstruede med lavt selvværd, overvægt, søvnproblemer osv. Dette blev sikret igennem individuelle samtaler om elevens problemer, og om eleven var interesseret i at deltage i projektet. Projektet bestod i: Fælles morgenmad, fælles frokostspisning samt mulighed for motion i skoletiden i et fitnesscenter. Coaching ved Chris MacDonald.</p> <p>Projektperiode: August til december 2009</p> <p>Udførsel af effektmålinger i de fire projekter Eleverne fik gentagne gange målt blodtryk, puls, vægt, fedtprocent og BMI; udførsel af konditests og sundhedstests før og efter projektstart. Der blev foretaget fokusgruppeinterviews med elever og lærer; der blev ligeledes gennemført interviews med eleverne samt spørgeskemaundersøgelse til kortlægning af elevernes vaner før og efter projektstart.</p> <p>Finansiering Projekterne var støttet af udviklingsmidler fra Undervisningsministeriet i 2009. For de projekter, der havde tiltag i 2010, var disse egenfinansierede. En undtagelse er projektet på TEC Hvidovre, hvor Fuldkornspartnerne sponserede morgenmadsprodukter.</p>
Videngrundlag	<p>En beskrivelse af formål, resultater, erfaringer og fremtidsperspektiver for 6 udvalgte sundhedsprojekter danner datagrundlaget for skitseringen. Projekternes udformning, finansiering og fokusgruppe er ingenlunde ens, men resultaterne af projekterne fokuserer alle på den forbedrede sociale effekt, elevernes øgede selvværd og sundhedstilstand samt en forbedret fraværs- og frafaldsprocent. Resultaterne er kun endelig for to projekter (Århus Tech og Erhvervsskolen Nordsjælland), da de resterende projekter ikke var afsluttet, da beskrivelsen blev lavet.</p>
Mere information	<p>Kontaktpersoner for hvert af sundhedsprojekterne. Århus Tech: René Frost rf@ats.dk; Erhvervsskolen Nordsjælland: Tina Steinbrenner, 4829 0000; TEC Hvidovre: Johnny Olsen, 38 17 70 00, tec@tec.dk; BEC Business, Ballerup: Jan Brochdorf: jbh@cphwest.dk</p>
Afgrænsning	<p>I nærværende resumé er Rosborg Gymnasium og HF & Kalundborg Gymnasium og HF ikke medtaget, da de falder uden for projektets undersøgelsesområde (erhvervsuddannelser). Dvs. resuméet er baseret på de fire sundhedsprojekter.</p>

CENTRALE KONKLUSIONER

Efter afsluttede projektforsløb var eleverne mindre trætte, havde fået mere energi og havde fået et større selvværd. Langt flere eleverne blev fastholdt i deres uddannelse, fraværet faldt og mødedisciplinen var forbedret. På det kropslige plan havde eleverne forbedret sig. Dog viste resultaterne for det ene projekt, at en gang idræt om ugen var for lidt til at kunne skabe en fysiologisk ændring samt en ændring i elevernes trivsel. Deltagerne blev bevidste om at for at opnå tilfredsstillende resultater, krævede det en indsats, både når det gjaldt træningsresultater og skoleresultater. Deltagerne blev motiveret til at yde en indsats. Der var ingen synlige faglige resultater, men underviserne i et af projekterne kunne se tendenser på et fagligt løft. Flere eleverne udtrykte selv stor tilfredshed med projektet.

Projekternes fremtid

Projekternes succes har medført (på det tidspunkt beskrivelsen af sundhedsprojekterne blev udarbejdet), at to af skolerne har indført sundhedsfremmende tilbud enten i form af obligatorisk idræt to gange om ugen for alle grundforløbshold på over 30 uger (Århus Tech) eller i form af en aftale med den lokale Fitness DK om fri fitness til alle hold på idrætslinjen (Erhvervsskolen Nordsjælland). En tredje skole ønskede at få sundhed og motion indarbejdet i skolens tilbud, men det var fortsat på idéplan (BEC Business Ballerup). Fremtidsplaner for TEC Hvidovre var ikke angivet i beskrivelsen.

Sluttelige kommentarer

Det er vigtigt at have for øje, at projekterne er meget forskellige i udformning, og derfor bør sammenkrivningen af resultaterne ikke læses som generelt gældende tendenser.

RESUMÉ 11 GENNEM LEG OG SPIL TIL TRIVSEL OG LÆRING

Titel: Gennem leg og spil til trivsel og læring	
Udarbejdet af	Roskilde Handelsskole, Lars Jensen fra Roskilde Handelsskole
Deltagende skole	Roskilde Handelsskole
Udgivelsesår	2010
Målgrupper	Eleverne i de deltagende klasser Ledelse og personale på andre erhvervsskoler
Formål/mål	At forbedre fastholdelsen af eleverne og styrke deres læring gennem forøget trivsel, fysisk velvære og fællesskabsfølelse. Projektets 5 mål: <ul style="list-style-type: none"> - Styrket socialt sammenhold i klasserne - Større fysisk velvære for den enkelte elev - Øget trivsel og motivation - Bedre læring - Ingen frafald i forsøgsklasserne i det halve år forsøget forløber
Videngrundlag	Projektet er gennemført ens i to klasser med forskellige elevforudsætninger, en almindelig klasse og en flex-klasse (de svage elever).

	<p>Projektet er udført i samarbejde med Gerlev Legepark, som har bidraget med instruktører.</p> <p>Projektet er blevet dokumenteret af løbende lærerrapporter (de to lærere har været observatører i deres klasser) baseret på egne og instruktørers refleksioner, to spørgeskemaundersøgelser á henholdsvis 23 og 30 spørgsmål, og på baggrund af svarene i disse, individuelle og gruppeinterview. Samlet er 8 elever blevet interviewet.</p> <p>De 23 spørgsmål fra det første spørgeskema går igen i anden omgang, for at måle hvorvidt eleverne har flyttet sig. Undersøgelsen var ikke anonym.</p> <p>To gange i forløbet er alle nøglepersoner tilknyttet projektet, dvs. ledelsen fra henholdsvis handelsskolen og Gerlev Legepark, lærerne, tre instruktører samt rapportens forfatter samlet for at evaluere og korrigere forløbet.</p>
Mere information	Lars Jensen, Roskilde Handelsskole

CENTRALE KONKLUSIONER

Projektet gav mange og blandede resultater. Det er tydeligt, at faget leg og læring ikke skal udbydes som et fag med 4 lektioner om ugen.

Projektet er ikke endt ud med en samlet konklusion, men har givet indsigt i, hvilke lege der har været en succes, og som blev godt modtaget af eleverne, og hvilke lege, der styrker de ønskede kompetencer.

Resultatet er to lærere der råder over en værktøjskasse, som de kan bruge og viderebringe i forskellige sammenhænge.

ANBEFALINGER

Forestillingen på baggrund af projektet er, at værktøjskassen kan bruges til et introforløb, som "icebreaker" mv. og at smålege kan integreres i idræts- og sundhedsundervisningen.

RESUMÉ 12 SKOLER MED INDSATSER OMKRING SUNDHED/IDRÆT I HANDLINGSPLANER FOR ØGET GENNEMFØRELSE I 2008/2009

Titel: Skoler med indsatser omkring sundhed/idræt i handlingsplaner for øget gennemførelse i 2008/2009	
Udarbejdet af	Undervisningsministeriet
Deltagende skoler	Århus Tekniske Skole Hansenberg Center for Erhverv og Uddannelse (CEU), Kolding Social- og Sundhedsskolen Syd Handelsskolen Sjælland Syd (HSSYD) Køge Handelsskole Kalø Økologiske Landbrugsskole

	AMU Nordjylland Bornholms Sundheds- og Sygeplejeskole Den Jydske Haandværkerskole Handelsskolen København Nord Roskilde Handelsskole Silkeborg Tekniske skole SOSU Nykøbing Falster TEC Tietgenskolen Professionshøjskolen VIA Mercantec Social- og sundhedsskolen Herning
Udgivelsesår	2009
Målgrupper	Da der er tale om en oversigtsrapport, fremgår det af den enkelte projektbeskrivelse, hvem der er målgruppen.
Formål/mål	At vise hvilke skoler der har specifikke tiltag omkring idræt og sundhed i forhold til handlingsplaner for øget gennemførelse Handlingsplanerne er udarbejdet af de enkelte skoler. Der er forskel på målene, og hvad der dermed måles på samt hvordan i de enkelte tiltag. Det fremgår af teksten i ”projektbeskrivelser” under den enkelte skole herunder.
Videngrundlag	Rapporten bygger på de beskrivelser de enkelte skoler har udarbejdet omkring handlingsplaner
Mere information	Kontakt den enkelte skole og det specifikke projekt som er beskrevet herunder

CENTRALE KONKLUSIONER

Der er tale om en oversigtsrapport, der behandler i alt 18 skoler, der som en del af deres handlingsplan for øget gennemførelse har idræt/sundhedstiltag. Derfor er nedenstående snarere en beskrivelse af hvert enkelt tiltag end konklusioner. Hvor det har været muligt, beskrives *indsats (projektets titel), problemstilling, målgruppe, indhold, mål, effekt, evaluering og varighed*. Imidlertid er det meget forskelligt hvilke oplysninger, der er angivet i hvert enkelt tiltag, hvor nogle tiltag har en grundig beskrivelse, mens andre blot har en enkelt eller to af ovenstående overskrifter med, hvor der medfølger en ganske kort beskrivelse. Hver skole beskrives for sig

ÅRHUS TEKNISKE SKOLE

Indsats: *Sund livsstil som middel til øget fastholdelse, selvværd og samvær*

Problemstilling: For stort frafald

Målgruppe: Elever på tekniske skoler

Indhold: 200 elever som deltager i aktiviteter som styrker sund livsstil (motion og idræt indlagt i undervisningen, morgenmad, rygestop, kurser, motionsvejledning, kostvejledning mm.)

Mål: Øge fastholdelsen på erhvervsuddannelser. Forventet resultat: 90 % af de 200 elever som deltager i projektet i 08/09 fuldfører deres uddannelse. Dermed forventes denne indsats at nedbringe det samlede afbrud på grundforløb med 1,5 %.

HANSENBERG CEU KOLDING

Indsats: flere aktiviteter – bedre relationer

Ved at iværksætte forskellige aktiviteter forventes det at kunne skabe interesse og dermed dannelse af relationer, som munder ud i fastholdelse.

Problemstilling: Elever på ungdomsuddannelserne er for de flestes vedkommende i en alder, hvor opbygning af en selvstændig identitet, både personligt og socialt, samt den fysiske løsrielse fra familien er væsentlige udfordringer i hverdagen. Derfor vil nogle elevers overskud og overblik til at vælge og gennemføre en ungdomsuddannelse med et godt resultat være utilstrækkelig.

Målgruppe: Elever på erhvervsskoler

Indhold: Fokus på kost og motion.

Hvordan kan skolens opbakning og øgede fokus på træning, ernæring, mentalt fokus og restitution/søvn hjælpe eleverne med ovennævnte simultane udfordringer og dermed ”booste” deres energiniveau med henblik på fastholdelse, bedre indlæring, præstationsniveau samt generel trivsel for eleverne.

Hvordan en helhedsorienteret indsats, hvor der er kongruens i alle led: Ledere, lærere, bistro-personale, aktiviteter mv. understøtter effekten ved indsatsen for den enkelte

Hvordan der sikres vedvarende effekt for eleverne

Hvordan stærke relationer kan medvirke til øget gennemførelse

SOCIAL OG SUNDHEDSSKOLEN SYD

Indsats: øget elevgennemførelse gennem en sundhedsfaglig profil

Mål: Målet er, at Social- og Sundhedsskolen bliver en skole, der emmer af sundhed og trivsel. En skole hvor både lærere og elever får øget sundhedsfaglig trivsel. Som gerne skal brede sig som ringe i vandet – på Social- og Sundhedsskolen og blive en del af elevers og læreres fagidentitet. En livsstil som smitter af i praksis fra elev/færdiguddannet til borger/brugere og evt. øvrige personaler i praksis.

Målet er også få opbygget et gennemgående sundhedssyn, der afspejler sig i tanke og handling i både lærer- og elevgrupper og hos hele det øvrige personale på Social- og Sundhedsskolen Syd.

Indhold: Tre delprojekter:

A: Ansvar for egen sundhed:

Hvordan reagerer de unge, når man giver dem mulighed for reflekteret at arbejde med egen sundhed?

B: En kortlægning af skolens sundhedsfremme initiativer og indsatser:

C: Social- og Sundhedsskolen Syd – En sundere skole og en øget elevgennemførelse:

At iværksætte, afprøve, koordinere og målrettede sundhedsfremmende initiativer med afsæt i skolens styringsgrundlag og kompetencemål i undervisningsplanen.

At kvalificere den sundhedsfremmende del af undervisningen på niveau med øvrige fag

At udarbejde sundhedsprofiler på alle elever

At evaluere og implementere tiltagene i praksis i 2010 på alle Social- og Sundhedshjælperhold, i 2011 på alle grundforløbs hold og i 2012 på alle social- og sundhedsassistentholdene.

Målgruppe: A: Pilotprojekt: Et Social- og Sundhedshjælper hold, september 2009

C: Alle lærere, elever og hele det øvrige personale

Evaluering: Sundhedsprofiler på alle elever, herunder langsigtede sundhedsmål, der skal være handlingsrettede og evaluerbare.

HANDELSSKOLEN SJÆLLAND SYD

Indsats: Idræt og skolemiljø

Problemstilling: Det sidste års erfaringer på HSSYD har tydeligt vist, at gennemførelse af sportsaktiviteter i høj grad har en positiv indvirkning på skolemiljøet, elevernes engagement i skolen og uddannelsen og derved også har et fastholdelseelement.

Derudover er der på skolen en del elever – specielt drenge – som i pauser i løbet af dagen har behov for fysisk aktivitet for at holde koncentrationen i undervisningen. Disse drenge er de samme, som ofte er de mest urolige i undervisningen.

Målgruppe: Frafaldstruede drenge på HSSYD i Næstved – anslået udgør denne målgruppe ca. 25 elever

Indhold: Etablering af multibane, der skal kunne indrettes til basket, fodbold og hockey.

Gennemførelse af sportsevents, arrangeret og gennemført af eleverne og som samtidig læringsmæssigt skal have en sammenhæng med den daglige undervisning, fx budgetteres, markedsføres osv.

Forskellige projekter omkring idræt, sund livsstil, kost mm., hvor der inddrages gæstelærere og foredragsholdere.

Effekt: Under forudsætning af finansieringen via eksterne midler forventes dette indsatsområde at kunne fastholde yderligere 5 elever i 2009 og yderligere 5 elever i 2010.

KØGE HANDELSSKOLE

Indsats - Sundhedseksperimentarium

Problemstilling: Konstateringen er, at en del elever kommer for sent om morgenen, en del elever sidder og ”hænger” med trætte øjne det meste af formiddagen. Nogle har vigende koncentrationsevne i løbet af dagen, og en del elever er lettere overvægtige.

Målgruppe: Elever der kommer for sent eller som ”hænger” er typisk elever, der ikke får søvn, nogle kombineret med dårlige kost- og motionsvaner.

Elevgruppen fordeler sig jævnt på HG1, HG2 og HG voksen samt på danske og tosprogede elever.

Indhold: Sundhedseksperimentarium, hvor eleverne får testet blodtryk, får lavet peek flow, finder smertegrænser og laver forskellige eksperimenter.

Der vil være tilknyttet vejledning til hver test, hvor alle elever skal igennem 15-20 minutters samtaler om deres sundhed. Vejledningen vil blive gennemført af uddannede sundhedsplejersker.

Dette skal medvirke til, at hver elev får en oplevelse af egen sundhed og derigennem få mulighed for at forbedre sin sundhed. Dernæst vil der være en opfølgende sundhedssamtale.

Fokus på at støtte elever i at bruge deres erfaringer og deres handlekraft på noget, de selv finder værdifuldt og sundt. Ønsket er at lade de unge komme på banen med deres værdier og ønsker i forhold til et sundt liv i en sund skole i en sund by.

Eleverne coaches således i søvnens og kostens betydning sammenholdt med, hvad motion betyder for elevernes egne kroppe og sjæles sundhed

KALØ ØKOLOGISKE LANDBRUGSSKOLE

Indsats: *kostdelen, et middel til fastholdelse og rekruttering*

Problemstilling: Pædagogiske opgave, at få den gode stemning til måltiderne.

Indsats: Iværksat initiativer til at øge trygheden og engagementet til måltiderne samt vejlede eleverne i, hvorfor man skal spise sundt og varieret.

AMU NORDJYLLAND

Indsats: *Sundheds- og idrætsprojekt*

Problemstilling: Mange elever har ikke har sunde spisevaner og motionerer ikke.

Eleverne bliver hurtigt trætte og umotiverede, med det resultat at deres evne til at modtage læring reduceres væsentligt.

Indhold: Sund frokost i kantinen.

Et planlagt forløb, hvor målet er at; fremme sundhed og læringsparathed; at skabe ”plads” og skabe et miljø, der imødekommer ungdomskulturen.

BORNHOLMS SUNDHEDS- OG SYGEPLEJESKOLE

Indsats: *fysiske aktiviteter*

Problemstilling: Stort antal elever, der er i dårlig form og/eller overvægtige. Samtidig udfordrer det kommende arbejde i omsorgssektoren bevægeapparatet. Mange elever mener fejlagtigt, at arbejdet som elev i praktikken er motion nok.

Målgruppe: Alle elever ved Bornholms Sundheds- og Sygeplejeskole

Indhold: Der tilrettelægges fysisk aktivitet med professionel instruktør på alt lige fra traditionel gymnastik, fysisk træning, boldspil, svømning, dans mv. samt deltagelse i holdarrangementer.

Effekt: Forventningen er, at eleverne oplever, at motion øger deres overskud og indlæringssevne og håbet er, at eleverne vil opleve glæden ved at bevæge sig.

DEN JYDSKE HAANDVÆRKERSKOLE

Indsats: *Fra kostskole og Campus til Learning Center*

Problemstilling: Manglende støtte til den enkelte elev i dagligdagen

Målgruppe: Eleverne på skolen.

Indhold: At hjælpe eleverne til at se mulighederne i 24-timersskolen, hvor der er rig mulighed og støtte til at søge læring 24-timer i døgnet.

Der vil være følgende til rådighed:

Åbne lokaler og værksteder

Lektiehjælp

Formaliseret program hvor ældre elever hjælper yngre, herunder ung-mentor uddannelse

Et forøget udbud af fritids- og sportsaktiviteter.

Effekt: Mindske frafald i gruppen svagt fagligt funderede elever og/eller umodne elever samt forøge synergien mellem stærke og svage elever.

HANDELSSKOLEN KØBENHAVN NORD

Indsats: *Pædagogiske tiltag i forhold til mindre grupper af elever*

Problemstilling: I grundforløbet ses ofte elever, som samles i små specifikke problemgrupper med problemfelter, som ikke kommer ind under de øvrige indsatsområder.

Målgruppe: Urolige elever, elever med behov for særlig støtte fagligt, elever der har behov for at gennemføre på kortere tid, elever der har behov for organiseret fysisk udfoldelse, elever der har behov for rigtig ernæring/motion (som socialt samvær som start på dagen).

Indhold: Organiserede fysiske aktiviteter to gange om ugen via mulighederne i nærområdet. derudover forsøg med klassens time med morgenmad, alternativt socialt samvær og frugt om eftermiddagen.

ROSKILDE HANDELSSKOLE

Indsats: fastholdelse af elever gennem et godt socialt miljø

Indhold: Deltager i turneringer med andre skoler indenfor håndbold og fodbold samt interne arrangementer og turneringer indenfor andre sportsgrene.

SILKEBORG TEKNISKE SKOLE

Indsats: Initiativer af social karakter, der fremmer det sociale fællesskab i "klassen"

Problemstilling: Det er skolens opfattelse, at en del af de elever der falder fra uddannelsen, har et "dårligt liv" set i forhold til kost, motion og livsstil. Deres spisevaner eller mangel på samme gør, at de er ukoncentrerede og har svært ved rent fysisk at klare de arbejdsopgaver, der er indenfor branchen.

Indhold: Fokus på kost, rygning, alkohol og motion (obligatorisk i forbindelse med kontaktlærer-samtaler).

Forsøg med morgenmadsordning

Forsøg med kostplanlægning

Konditionsfremmende initiativer

SOSU NYKØBING FALSTER

Indsatsområde: Sundhedscafe som led i social- og sundhedshjælper-/social og sundhedsassistent-uddannelserne

Problemstilling: Formålet er at bevidstgøre om sundhedsfremme og forebyggelse for eleverne og til deres professionelle virke i fremtiden.

Indhold: Sundhedscafe en gang om måneden, 3 lektioner hvor der tages udgangspunkt i KRAM, vejledning i sundhedscafe med udgangspunkt i den anerkendende samtale, selvbestemmelsesretten og empowerment tankegang.

TEC

Indsats: Livsstilsprojekt – sundhed og velvære med fokus på idræt, velvære, sundhed og ernæring

Indhold: Sociale arrangementer og indretning af fitnessrum

Effekt: Fastholdelse af elever, da opfattelsen er, at sundhed, motion og velvære kan være medvirkende til, at visse elever kan få bedre uddannelsesvilkår.

Hertil kommer, at livsstilsprojektet kan forbedre det sociale miljø og gøre elevernes tilhørsforhold til skolen større.

TIETGENSKOLEN

Indsats: *Undervisningsforløb med vægt på styrkelse af elevernes personlige og sociale kompetencer gennem selvudviklende og oplevelsesorienteret motion.*

Målgruppe: Alle elever

Indhold: Samarbejdsøvelser og Fysisk aktivitet.

Effekt: Fastholdelse af elever

PROFESSIONSHØJSKOLEN VIA

Indsats: *Sund skole/skolemiljø*

Problemstilling: Unge, der er uoplagte, har misbrug, sover for lidt og spiser usundt. Dette går i høj grad ud over deres indlæring. Ligeledes opleves der, at de unge bevæger sig for lidt, så der er behov for at tænke bevægelse ind i undervisningen. Endelig er der en gruppe elever, som har lavt selvværd og ikke synes, de har et godt liv.

Målgruppe: Eleverne

Indhold: Gratis morgenmad i en 3 mdr. periode i efteråret 2008 samt alternative måder at kunne tilbyde elever morgenmad, sund snack eller andet.

Læringsaktiviteter omkring sund mad og motion i undervisningen.

MERCANTEC

Indsats: *Tilbud om idræt som et valgfrit indhold i grundforløbet*

Problemstilling: Årsagen til en del elevers frafald er personlige problemer, dårlig trivsel og lavt selvværd. Erfaringer fra tidligere gennemførte forløb på andre skoler viser, at der kan være en sammenhæng mellem kost, motion, trivsel og indlæring.

Skolen skal uddanne eleverne til at blive dygtige fagfolk, men skolen har også et ansvar for at lære dem at leve et hensigtsmæssigt liv – også i forhold til deres erhverv.

Efter folkeskolen, hvor idræt er en del af undervisningen, stopper mange elever med at dyrke regelmæssig motion. Hvis erhvervsskolerne kan inspirere eleverne til at implementere motion i deres hverdag, vil det være en stor succes.

Målgruppe: Elever på grundforløbet for erhvervsuddannelserne.

Problemstillingen omkring kost og sundhed opleves som værende særligt tydeligt i indgangene: Mad til mennesker, Merkantil samt Strøm, styring og it, hvorfor initiativet om sundhed og trivsel retter sig primært mod disse grupper.

Indhold: Tilbud om idræt som et valgfrit indhold i grundforløbet

Undervisningen skal være tredelt og bestå af idræt, kost og walk-and-talk.

Herudover indledes grundforløbet med tre idrætsdage for alle skolens grundforløbselever med det formål at lære hinanden at kende gennem motion og velvære.

SOCIAL- OG SUNDHEDSSKOLEN HERNING

Indsats: *Sociale fællesskaber*

Problemstilling: Skolen oplever et stigende antal elever på alle forløb med vanskeligheder i forhold til grundlæggende kompetencer som f.eks. at komme op om morgenen, føle ansvar både for sig selv og for fællesskabet i undervisningen og at have troen på, at det er muligt at uddanne sig.

Dette giver sig udslag i, at flere elever forholder sig opgivende til et uddannelses- og arbejdsliv, og de har derfor en øget risiko for at falde fra i uddannelsen.

Målgruppe: Alle elever

Indhold: Tilbud om fysisk aktivitet i skolens bevægelsessal ca. to gange ugentligt, i elevernes studietime – hvilket skolen vil udvide til ”sund mad” og ”rygestop” tilbud.

Der tages kontakt til et konsulentfirma for at etablere et endnu mere omfattende tiltag vedrørende fysisk aktivitet.

RESUMÉ 13 STYRKELSE AF NATUR, TEKNIK OG SUNDHED I ERHVERVSUDDANNELSERNE

Titel: Styrkelse af natur, teknik og sundhed i erhvervsuddannelserne	
Udarbejdet af	Uddannelsescenteret i Roskilde, slagteriskolen m.fl. (se beskrivelse af projektet)
Deltagende skoler	Uddannelsescenteret i Roskilde – Slagteriskolen Selandia – Center for Erhvervsrettet Uddannelse i Slagelse Randers Social- og Sundhedsskole Nordjyllands Landbrugsskole i Nibe
Udgivelsesår	2009
Målgrupper	Eleverne på de fire skoler Undervisere på erhvervsuddannelser som inspiration til arbejdet med sundhed i undervisningen
Formål/mål	At medvirke til en øget fokusering på problemstillinger, der kan henføres til natur, teknik og sundhed i forskellige erhvervsuddannelser. Hensigten med projektet er, at naturfag i højere grad integreres i elevernes tænkemåde. Dette tilstræbes via en kombination af praksis og teori. Eleverne skal endvidere gennemgå en holdningsbearbejdning i forhold til deres syn på egen sundhed og evt. rolle i energi- og klimarettede spørgsmål. Deres opmærksomhed omkring betydningen af egen sundhed og livsstil i forhold til arbejdsglæde og formålet arbejdsindsats skal styrkes. Desuden skal emnerne stå i relation til udøvelsen af de enkelte elevers profession.
Beskrivelse af projektet	Hver skole har udviklet og afprøvet undervisningsforløb med fokus på både den enkelte elev og på dennes fremtidige profession. Tre ud af fire skoler har valgt at arbejde med sundhedsmæssige tilgange. I rapporten findes der bilag på de fire deltagende skolars aktiviteter, hvoraf det fremgår, hvilke temaer de har arbejdet med og på hvilken måde. Disse er af meget forskelligartet karakter både mht. fremstilling og indhold.
Videngrundlag	
Mere information	De deltagende skoler

CENTRALE KONKLUSIONER

Der er tydeligvis sat tanker i gang hos den største del af eleverne. I form af tilført viden er der sået et frø, der er parat til at vokse. Det er blevet nemmere at italesætte sundhed både overfor borgere/klienter, kolleger og ikke mindst i privatlivet.

Det at bruge sig selv i praksis og få sammenhæng til teorien og at formulere tingene med egne ord, gør eleverne bedre rustet til at tale med kommende borgere/klienter om sundhed. Endvidere gør praktiske øvelser naturfaglige emner mere relevant og interessant for eleverne. Dermed bliver naturfag nemmere at håndtere.

Evaluering

Der har været engagement og interesse for problemstillingerne i hele projektgruppen. Der er blevet produceret brugbare undervisningsforløb på alle skoler. Interessen har været størst på sundhedsområdet, men natur og teknik er indgået i alle fire skolers delprojekter. En styrkelse af sammenhængen mellem natur, teknik og sundhed er hermed opnået.

Blandt andre undervisere mangler interessen ikke, men det er svært at få ny viden og nye metoder integreret i praksis. Dette kræver en videre indsats med fokus på kolleger.

Eleverne tager generelt positivt imod de nye tiltag indenfor sundhed og naturfag. Motion i undervisningen giver mere undervisningsparate elever. En lærestyret undervisning er nødvendig for at starte de nye opgaver op.

RESUMÉ 14 IDRÆT OG SUNDHED – KOST OG MOTION PÅ ERHVERVSSKOLER

Titel: Idræt og Sundhed – kost og motion på erhvervsskoler	
Udarbejdet af	CPH WEST Ballerup og Århus Tekniske Skole
Deltagende skoler	CPH WEST Ballerup, Århus Tekniske Skole
Udgivelsesår	2009
Målgrupper	Lærere og ledelse på andre erhvervsskoler
Formål/mål	<p>CPH WEST Ballerup At de unge der til dagligt kæmper med selvværdsproblemer og mangel på målrettethed i forhold til at afslutte deres uddannelse – indgår i en proces, hvor de arbejder med dem selv gennem fysisk træning og kropsbevidsthed. Dette skal være med til at øge selvværd/selvbevidsthed og dermed øge muligheden for at afslutte deres uddannelse på i alt 4 år.</p> <p>Århus Tekniske Skole At belyse, hvordan inddragelse af fysisk og mental aktivitet, fokus på bedre kostvaner og en mere bevægelig hverdag kunne udvikle undervisningsmiljøet, så det understøttede elevernes motivation, læringsudbytte og fastholdelse. I det perspektiv, skulle der undersøges:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hvordan man kan fremme sunde kostvaner hos eleverne, og hvordan sunde kostvaner indvirker på elevernes energi, motivation og udbytte. - Hvordan en større vægt på sportslige aktiviteter – fysisk og mental udfoldelse – indvirker på elevernes motivation og indlæringssevne. - Hvordan man skaber et undervisningsmiljø, som giver sundere elever. - Hvordan man sikrer en vedvarende indsats for et sundt uddannelses-

	miljø.																											
Beskrivelse af projektet	<p>CPH WEST</p> <p>Projektet arbejdede med de elever som har stor sandsynlighed for at falde fra i uddannelsessystemet og ud i mange omvalg – det specielle ved dette projekt er om det er økonomisk rationelt at udarbejde madordning og lave idræt på skoleskemaet.</p> <p>Alle elever i projektet er udvalgt efter oplæg i klasserne med efterfølgende samtale med kontaktlærere, fastholdelseskoordinator og studievejleder. Der var mulighed for selv at melde sig.</p> <p>Idrætsaktiviteterne er foregået i et fitness center tæt på skolen.</p> <p>Århus Tekniske Skole</p> <p>Projektet arbejdede med elever på ”Fra mad til mennesker” grundforløb. Holdet blev sammensat på baggrund af dem, der vurderedes at have brug for 40 uger for at kunne gennemføre grundforløbet. Elever med 40 ugers grundforløb er kendetegnende ved enten at have faglige, sociale eller læse/skrive problemer eller er umodne og uafklarede omkring deres uddannelsesvalg.</p> <p>Sideløbende var der også en 40 ugers klasse, som ikke havde idræt.</p> <p>Idrætsaktiviteterne er foregået i et fitnesscenter tæt på skolen samt hos Idrætsdaghøjskolen, Århus (IDAA)</p>																											
Mere information	<p>CPH WEST Ballerup og Århus Tekniske skole</p> <p>Projektleder: Jan Brochdorf</p> <p>Adresse: Baltorpvej 20A 2750 Ballerup</p> <p>Telefon: 29 21 22 28</p> <p>E-mail: jbh@cphwest.dk</p> <p>Der er etableret et netværk på tværs af alle erhvervsskoler i Danmark, hvor skolerne kan dele deres erfaringer, og få nye input til idræt og sundhed på deres respektive skoler. Nedenstående liste er Idrætsnetværk Øst.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Navn</th> <th>Mail</th> <th>Ansættelsessted</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Anna Dahlquist</td> <td>ad@voff.dk</td> <td>Videncenter om fastholdelse og frafald</td> </tr> <tr> <td>Bodil Jensen</td> <td>bodilj52@gmail.com</td> <td>Folkesundhed, Kbh. Kommune</td> </tr> <tr> <td>Camilla Sandholdt</td> <td>sskacsj@sosuaarhus.dk</td> <td>Social og Sundhedsskolen i Århus</td> </tr> <tr> <td>Claus Trasbo</td> <td>ctr@sde.dk</td> <td>Syddansk Erhvervsskole Odense-Vejle</td> </tr> <tr> <td>Ejnar Kristan Andersen</td> <td>ejnar.andersen@uvm.dk</td> <td>Undervisningsministeriet</td> </tr> <tr> <td>Hans Severinsen</td> <td>hs@adm.khs.dk</td> <td>Køge Handelsskole</td> </tr> <tr> <td>Jette Dragtved</td> <td>jd@knord.dk</td> <td>Handelsskolen København Nord</td> </tr> <tr> <td>Jørgen Theibel Øster-</td> <td>jtos@phmetropol.dk</td> <td>Metropol, Nationalt cen-</td> </tr> </tbody> </table>	Navn	Mail	Ansættelsessted	Anna Dahlquist	ad@voff.dk	Videncenter om fastholdelse og frafald	Bodil Jensen	bodilj52@gmail.com	Folkesundhed, Kbh. Kommune	Camilla Sandholdt	sskacsj@sosuaarhus.dk	Social og Sundhedsskolen i Århus	Claus Trasbo	ctr@sde.dk	Syddansk Erhvervsskole Odense-Vejle	Ejnar Kristan Andersen	ejnar.andersen@uvm.dk	Undervisningsministeriet	Hans Severinsen	hs@adm.khs.dk	Køge Handelsskole	Jette Dragtved	jd@knord.dk	Handelsskolen København Nord	Jørgen Theibel Øster-	jtos@phmetropol.dk	Metropol, Nationalt cen-
Navn	Mail	Ansættelsessted																										
Anna Dahlquist	ad@voff.dk	Videncenter om fastholdelse og frafald																										
Bodil Jensen	bodilj52@gmail.com	Folkesundhed, Kbh. Kommune																										
Camilla Sandholdt	sskacsj@sosuaarhus.dk	Social og Sundhedsskolen i Århus																										
Claus Trasbo	ctr@sde.dk	Syddansk Erhvervsskole Odense-Vejle																										
Ejnar Kristan Andersen	ejnar.andersen@uvm.dk	Undervisningsministeriet																										
Hans Severinsen	hs@adm.khs.dk	Køge Handelsskole																										
Jette Dragtved	jd@knord.dk	Handelsskolen København Nord																										
Jørgen Theibel Øster-	jtos@phmetropol.dk	Metropol, Nationalt cen-																										

	gaard		ter for Erhvervspædagogik
	Kim Dupont	kd@cphwest.dk	CPH West, Ballerup
	Kom Holst	kih@rts.dk	Roskilde Tekniske Skole
	Kjeld Secher	kse@delud.dk	Metropol, Nationalt center for Erhvervspædagogik
	Kristine Racina	krac1@uvm.dk	Undervisningsministeriet
	Lena Pind	lepi@celf.dk	CELF
	Mads Peter Jannings	mpj@uvm.dk	Undervisningsministeriet
	Maria Rosenvold	marp@knord.dk	Handelsskolen København Nord
	Maria Fabritius	fs@voff.dk	Videncenter om fastholdelse og frafald
	Michael Christensen	mbc@tec.dk	Københavns Tekniske Skole, Valby
	Morten Rasmussen	mr@adm.khs.dk	Køge Handelsskole
	Ole Krautwald	okr@esaars.dk	Erhvervsskolerne Aars
	Pia Paustian	ppa@ucsyd.dk	University College Syd
	René Frost	rf@aarhustech.dk	Århus Tech
	Susanne Stilling	sti@rhs.dk	Roskilde Handelsskole
	Sven jeppesen	svn.jeppesen@uni-c.dk	Uni- c
	Thomas Kristensen	tsk@esh.dk	Erhvervsskolen Nordsjælland
	Tove Vestergaard	tv1@fvst.dk	Fødevarerstyrelsen
	Ulla Pedersen	upe@ucsyd.dk	University College Syd
	Vivi Barbro	vba@ucholstebro.dk	Uddannelsescenter Holstebro

CENTRALE KONKLUSIONER

CPH WEST

- Alle deltagere i projektet gik ved afslutningen af denne rapport stadig på grundforløbet og virkede motiverede for at blive færdige med deres grundforløb.
- Eleverne var meget følsomme overfor pres, hvilket dræned dem for energi.
- 50 % af de elever der har deltaget har tillagt sig nye vaner i forhold til kost og motion, som de har bragt med hjem til deres familier.
- Ud af de 8 elever der skulle tabe sig på grund af overvægt har eleverne tilsammen tabt 19,9 kg alle har forbedret deres kondital.
- Ud af 3 elever der var undervægtige har de taget tilsammen 7,3 kg på
- 5 elever har ikke deltaget på tilfredsstillende vis i fitnesscenteret og har derfor ikke mødt op til en afsluttende test grundet sygdom og /eller andet.
- Alle elever der efterfølgende er blevet interviewet har udtalt, at de kunne mærke forskel i deres energiniveau i skoletiden og derfor følte sig mere friske i de sidste lektioner
- Ca. 50 % af eleverne der deltog, har opnået en forbedring af deres kondital.
- De undervisere der har eleverne har mærket forskel i forhold til aktivitetsniveauet i timerne
- Der er blevet givet grønt lys til at få etableret et træningslokale på skolen, hvor der kan dyrkes boksetræning i skoletiden

- Der er ønske om øget samarbejde med kantinen om sund mad

De vigtigste erfaringer

At stort set alle eleverne udtaler, at de kunne mærke forskel på deres tilstedeværelse i undervisningen. Nogle af deltagerne har skabt nye relationer og åbnet mere op for klassekammeraterne.

Projektet fungerede ikke for elever med personlige problemer

At eleverne har ført det de har lært med hjem til deres private liv.

Århus Tekniske Skole

- Ved projektets afslutning havde der ikke været frafald i klassen.
- Klassen havde beskedende forbedringer i kondital, fedtprocent
- Antallet af elever der spiser 300 g grønt/frugt om dagen er steget med 19 % point.
- Antallet af elever der drikker sodavand, saft eller juice mere end fem gange om ugen er faldet med 27 % point
- Klassens lærere registrerede mere energi hos eleverne til at gennemføre timerne. Eleverne gav selv udtryk for at de havde fået mere energi til at følge med i timerne, til at koncentrere sig, til at passe deres fritidsjob samt fået mere energi til familie og venner.
- Morgenmaden var en succes. Det blev en god begyndelse på dagen, at klassen begyndte hver morgen med morgenmad. Maden blev spist i klassen mens dagens beskeder blev givet.
- Det blev en rigtig god begyndelse for klassen, at de straks efter klassen var sammensat blev sendt på teambuilding dage. Klassen blev til et team
- Flere havde svært ved at holde disciplinen i forhold til at ”træne igennem” eller holde sig fra usunde madvarer og drikke. De havde et stort behov for en indpisker eller én til at følge dem i hverdagen.
- Chris MacDonald var et godt input til klassen
- Sundhedscaféen blev en stor succes og fik mange besøgende hver eneste gang den besøgte skolen. Mange elever fik målt deres sundhedstilstand og mange brugte caféen til at måle effekten af at ændre deres livsstil til en mere sund

De vigtigste erfaringer

Lærerne observerede, at eleverne opnåede mere energi i dagligdagen. Eleverne havde nemmere ved at gennemføre en undervisningsdag på 7-8 lektioner.

ANBEFALINGER

Eleverne skal have idræt minimum to gange om ugen og idræt, hvor man opnår en høj intensitet. Det er vigtigt, hvis man skal opnå bedre kondition – en bedre fysik.

Idrætten skal differentieres efter målgruppen. Og selve den valgte idrætsaktivitet skal differentieres, så både ”de gode idrætsudøvere” eller ”de svage idrætsudøvere” får noget ud af idrætten. Det er meget vigtigt, at ingen får en dårlig oplevelse i forbindelse med idrætten.

Det er vigtigt, at idræt ikke bare bliver et fag på uddannelsen, som skal overstås. Der skal være en mening med idrætten og den skal eleverne kende. Idrætten må ikke blive en ”nu spiller vi fodbold for at få tiden til at gå” uden engagement fra lærerne og skolen.

Find en ekstern idrætssamarbejdspartner. De fleste skoler har ikke faciliteter eller instruktører til at gennemføre et idrætsforløb. Derfor kan det anbefales, at skolen finder en partner, som har mulighed for at facilitere indenfor idræt. Idrætsforeninger, idrætshøjskoler har tit faciliteter i dagtimerne til at køre et idrætsforløb og har stor interesse i at deltage i sådanne forløb.

Gratis, sund morgenmad. Mange af eleverne spiser ikke morgenmad overhovedet, eller de spiser en meget usund morgenmad, som for eksempel hvidt brød, kager og chokolademælk. De er ikke bevidste om vigtigheden af at spise en sund morgenmad for at kunne gennemføre en dagligdag, hvor man blandt andet skal sidde på en skolebænk op til 6-7 timer om dagen.

Sportstøj til eleverne. Tøjet giver eleverne en fællesskabsfølelse samt en følelse af at høre til en gruppe. De ser tøjet som en belønning. Endelig giver det ikke mulighed for at slippe for at dyrke idræt på grund af, at man ikke har noget sportstøj.

Det er vigtigt, at det er ildsjæle, der er tilknyttet projektet, da eleverne hele tiden skal holdes til illden og motiveres til at yde og deltage.

Det er vigtigt at tage hensyn til, at du kan have med elever at gøre, som er meget skrøbelige. Disse elever føler sig hurtigt meget pressede.

RESUMÉ 15 HVORDAN SKABER VI RUM TIL DRENGENE?

Titel: Hvordan skaber vi rum til drengene?	
Udarbejdet af	Århus Tekniske Skole m.fl. (se videngrundlag)
Deltagende skoler	Århus Tekniske Skole Den flerfaglige Professionshøjskole i Region Hovedstaden Erhvervsskolen Nordsjælland
Udgivelsesår	2009/2010
Målgrupper	Det konkrete projekt: Elevgrundlaget: En grundforløbsklasse på automekanikeruddannelsen (30 uger), en uddannelse som med meget få undtagelser udelukkende består af drenge i alderen 17-25. Uddannelsen har en stor frafaldsprocent. Andre erhvervsskoler
Formål/mål	At skabe rum til drengene på en uddannelse og sænke frafaldet. At skabe rum til drengene betyder i dette tilfælde, at arbejde med tiltag der appellerer til drenge og til netop den valgte gruppe drenge på automekanikeruddannelsen,
Beskrivelse af projektet	Indhold: Træning 2 gange om ugen á 2 lektioner (boksning) Styrketræning i fitnesscenter

	<p>Gratis sund morgenmad Sundhedsprofiler Tøj til deltagerne</p> <p>Eleverne udfyldte ved 1. og 3. sundhedsmåling et spørgeskema og havde en personlig samtale med en sundhedsmedarbejder. Både ved samtale og i skemaet har eleverne givet udtryk for ønsker for f.eks. at forbedre den fysiske form.</p>
Videngrundlag	<p>Projektet havde en varighed på 3 mdr. Evalueringen er baseret på fokusgruppeinterview.</p>
Mere information	<p>De deltagende skoler</p> <p>Der er desuden lavet en række kortfilm om projektet: Se filmene fra Århus Tech Se filmene fra Erhvervsskolen Nordsjælland Se den afsluttende film med erfaringer fra de to projektskoler</p> <p>Projektets mange aspekter bliver fortalt af de undervisere, trænere og vejledere, der medvirkede i projektet.</p>

CENTRALE KONKLUSIONER

- Klassen mistede kun én elev under hele projektforløbet på 3 måneder, hvilket var en succes i forhold til den tidligere frafaldsprocent på 40 %.
- Klassen blev mere sammentømret og de svage elever fik via boksetræningen succesoplevelser
- Der arbejdedes i grupper, hvilket mærkedes positivt i gruppedannelsen i timerne. Der blev lettere dannet grupper.
- Klassen havde færre skolelektioner grundet idrætten, men klassen var alligevel på samme faglige niveau, som de øvrige klasser
- Fysiologisk forbedrede eleverne deres kondital med 11 %, én helt op til 34,1 %
- 95,4 % af eleverne opfylder deres ønsker vedr. bedre fysisk form, bedre kondital samt øget muskelmasse.
- En stor del af eleverne udtrykte ved 3. måling, at de har fået mere energi og bedre kan koncentrere sig i skolen
- Antallet af elever der spiste frugt og grønt gik fra 62 % ved projektstarten til 100 % ved projektets afslutning.
- Antallet der drak sodavand, juice, kakao o. lign. faldt fra 17 % til 7 % ved projektets afslutning.
- Antallet af elever der spiste det der svarer til 1 håndfuld slik eller 1 stk. kage hver dag faldt fra 33 % til 14 % ved projektets afslutning
- Ved skolens elevtilfredshedsundersøgelse var 60 % af alle elever på automekanikeruddannelsen enig eller delvist enig i, at idræts- og sundhedstiltagene på Århus Tekniske Skole har stor betydning for skolens image.

- Hele idrætsklassen var enig eller delvis enig i, at de ugentlige idrætsaktiviteter i skoletiden har betydning for om de gennemførte uddannelsen. En tredjedel var helt enig i dette udsagn
- 60 % af alle elever på automekanikeruddannelsen ville vælge idræt minimum 1 gang om ugen, hvis de selv kunne vælge.
- 40 % ville vælge idræt dagligt eller flere gange om ugen.
- Deltagelsen var obligatorisk men voldte ikke problemer.

ANBEFALINGER

På baggrund af ovenstående konklusioner er anbefalingerne at:

- Der tænkes mere bevægelse ind i hverdagen
- Større fokus på kost, herunder gratis morgenmad og en sundere kantine
- Uddannelsesinstitutionerne påtager sig rollen at opdrage de unge til at leve sundt.

RESUMÉ 16 HANDLINGSPLANER FOR ØGET GENNEMFØRELSE PÅ ERHVERVSUDDANNELSERNE 2009 - ANALYSE AF HANDLINGSPLANERNE

Titel: Handlingsplaner for øget gennemførelse på erhvervsuddannelserne 2009 - analyse af handlingsplanerne	
Udarbejdet af	EVA – Danmarks Evalueringsinstitut på vegne af Undervisningsministeriet
Udgivelsesår	2009
Målgrupper	Erhvervsskolerne
Formål	At udarbejde en overordnet kortlægning af hvad handlingsplanerne viser om skolernes resultater for nedbringelse af frafald i forhold til sidste års målsætninger, om skolernes tilgang til frafaldsudfordringer og om skolernes valg af indsatsområder. Der lægges vægt på at afdække eventuelle mønstre mellem forskellige skoleformer. At analysere de indsatsområder skolerne har beskrevet i handlingsplanerne, og skolernes foreløbige erfaringer med indsatsen på forskellige indsatsområder, herunder en analyse af skolernes arbejde under indsatsområdet ”Skolemiljø” som det fremgår af handlingsplanerne.
Beskrivelse af rapporten	I rapporten fremlægges resultaterne af en undersøgelse af erhvervsskolernes handlingsplaner for øget gennemførelse 2009. Undersøgelsen er rekvireret af Undervisningsministeriet i forbindelse med den samlede evaluering af initiativer i den politiske aftale om udmøntning af globaliseringspuljen og opfølgning på velfærdsaftalen som blev indgået i 2006. Handlingsplaner for øget gennemførelse er et af flere initiativer i aftalen på området for erhvervsuddannelser.
Videngrundlag	Undersøgelsens datagrundlag består af skolernes handlingsplaner for øget gennemførelse 2009. Undervisningsministeriet har i alt modtaget 103 handlingsplaner fra institutioner, der udbyder erhvervsuddannelser, som indgår i analysen.
Mere information	Katrine Strange, Bo Söderberg, EVA

CENTRALE KONKLUSIONER

Samlet viser undersøgelsen, at der er sket en positiv udvikling i skolernes arbejde med indsatsen for at mindske frafaldet. Analysen viser samtidig, at skolerne generelt har vanskeligt ved at dokumentere de enkelte indsatsområders effekt på frafaldstallene. Handlingsplanerne indeholder dog gode eksempler på kritiske refleksioner over udfordringer og indsatser i forbindelse med frafald, og der er eksempler på skoler, der fremhæver, at tiltagene samlet set har skærpet fokus på og øget bevidstheden om frafald på skolen.

Skolernes målopfyldelse og udfordringer

Skolerne opstillede i deres handlingsplaner fra 2008 en målsætning for deres frafaldsudvikling som de i handlingsplanerne fra 2009 følger op på. Af skolernes opgørelser af frafaldstal fremgår det, at en fjerdedel af skolerne har nået deres målsætning fra handlingsplanen fra 2008. Af de skoler der ikke har nået deres målsætning, har en tredjedel imidlertid haft et fald i frafaldet i løbet af det seneste år, men altså ikke nok til at nå skolens målsætning. En vurdering af skolernes målopfyldelse må nødvendigvis ses i sammenhæng med, hvor ambitiøse og realistiske mål skolerne i udgangspunktet har sat for deres indsats.

Skolernes prioriterede indsatsområder i 2009

EVA's kortlægning af skolernes særlige indsatsområder i 2009 viser, at skolerne samlet set iværksætter en lang række initiativer i forbindelse med arbejdet for at nedbringe frafaldet. Analysen viser desuden, at indsatsområderne i høj grad har fællestræk på tværs af skolerne og samler sig omkring bestemte typer af tilgange og metoder.

Særligt mange skoler har et indsatsområde, hvor skolen prioriterer at oprette eller styrke særlige funktioner eller uddanne eller ansætte særlige ressourcepersoner på skolen. Det mest udbredte tiltag under dette indsatsområde er en mentorordning for eleverne, men en stor del af skolerne arbejder også på at styrke kontaktlærerfunktionen. Skolerne vurderer ifølge handlingsplanerne, at der blandt eleverne er et behov for og en efterspørgsel efter den voksenkontakt og støtte, som de forskellige ressourcepersoner kan give, men at der fremover er brug for at sætte yderligere fokus på og udvikle initiativerne med henblik på blandt andet at forbedre funktionsbeskrivelser, ansvarsfordeling og koordination mellem de forskellige funktioner.

Kortlægningen viser, at en stor del af skolerne har et indsatsområde, der retter sig mod at etablere eller styrke differentierede undervisningstilbud til forskellige elevgrupper. Størstedelen af disse indsatsområder vedrører skolernes arbejde med at udvikle grundforløbspakker, men en række skoler arbejder desuden med at skabe en mere praksisnær undervisning. Både grundforløbspakker og en styrkelse af den praksisnære undervisning vurderes af skolerne som gode redskaber. En række skoler nævner dog, at de finder det vanskeligt at skabe en god og ensartet fremgangsmåde til at vurdere elevernes kompetencer og behov og dermed, hvilke tilbud de skal have, ligesom det er en udfordring at styrke udbredelsen af viden om de forskellige muligheder skolen tilbyder. Godt halvdelen af skolerne har et indsatsområde, der er rettet mod at mindske frafald enten i overgangen fra grundforløb til hovedforløb eller i praktikken. Skolerne vurderer i flere tilfælde, at de har gode erfaringer med at styrke samarbejdet med praktikstederne i forhold til både at fremme indgåelsen af uddannelsesaftaler, at samarbejde om konkrete elever på hovedforløbet eller generelt at styrke informationsudveksling og kontakt mellem skole og praktiksteder. Nogle

skoler er dog også bekymrede over at de har svært ved at påvirke dette område. Dels har virksomhederne ofte travlt, dels har konjunktursituationen stor betydning for, i hvilken grad virksomhederne efterspørger elever.

Knap halvdelen af skolerne har et indsatsområde som handler om skolemiljø. Størstedelen af disse indsatsområder indebærer et fokus på det sociale skolemiljø med vægt på fællesarrangementer og elevmentorordninger hvor nogle elever er mentorer for andre. En række skoler har sundhed og idræt som en del af deres handlingsplan. Endelig fokuserer en mindre del af skolerne på det fysiske skolemiljø eller på at etablere eller fortsætte en lektiecafe. Handlingsplanerne fremhæver særligt fællesarrangementer og elevmentorordninger som områder, hvor skolerne har gode erfaringer fra det forløbne år. Det er imidlertid også områder, hvor skolerne mener at kunne udvikle deres koncepter.

Ud over de nævnte områder har en del af skolerne indsatsområder inden for områderne registrering og procedurer for opfølgning i forhold til frafald, kompetenceudvikling for skolens lærere samt eksternt samarbejde.

Skolernes vurderinger af virkningen af deres arbejde

En stor del af skolerne nævner at det er vanskeligt eller umuligt at vurdere effekten på frafaldet af indsatsen på de enkelte indsatsområder fra 2008. Det har flere årsager. For det første beskriver en stor del af skolerne at de først i løbet af året er begyndt at implementere indsatsen under de forskellige indsatsområder, og at det derfor endnu er for tidligt at vurdere indsatsernes effekt på frafaldet. For det andet gør flere skoler opmærksom på at det er vanskeligt at måle effekten af de enkelte indsatser isoleret set, idet flere indsatsområder kan være rettet mod samme målgruppe, og helt andre, udefrakommende faktorer kan have betydning for frafaldet.

Da formålet med at udarbejde dette resumé er, at udfolde en af mange publikationer for at få et overblik over *sundhedstiltag* på erhvervsuddannelserne, er specielt de to afsnit i rapporten om *socialt skolemiljø* og *sundhed og idræt* vigtige.

Socialt skolemiljø

Nogle skoler mener, at gode relationer har den største betydning for fastholdelse af elever. Her tænker skolerne både på relationer mellem eleverne indbyrdes og relationer mellem eleverne og de voksne de møder – lærere og andre ressourcepersoner. Det afspejler skolernes mange indsatsområder vedrørende støttefunktioner og særlige ressourcepersoner, som blandt andet skal give eleverne en god lærer- og voksenkontakt. Nogle skoler beskriver således at deres erfaring er, at de sociale rammer og fællesskabet blandt eleverne på uddannelsen har stor betydning for elevernes trivsel og fastholdelse. Derfor anvender skolerne også i flere tilfælde elevtrivselsundersøgelser i forbindelse med deres overvejelser om, hvordan tiltag under indsatsområdet ”Skolemiljø” virker. Det sociale skolemiljø indgår som indsatsområde eller del af et indsatsområde i 34 % af skolernes handlingsplaner.

Sundhed og idræt

Sundhed og idræt er et fokusområde, som flere af skolerne har inddraget i deres handlingsplaner. 21 % af skolerne har nævnt aktiviteter relateret til sundhed og idræt som indsatsområde eller som et redskab under et indsatsområde i deres handlingsplan.

Flere af skolerne ser elevernes sundhed som en udfordring i forhold til både spisevaner og manglende motion. Andre skoler fortæller, at nogle elever har svært ved at sidde stille en hel skoledag og derfor kan have glæde af motion i løbet af skoledagen. En gennemgående betragtning som skolerne fremfører i handlingsplanerne er, at elevernes indlæringssevne såvel som fællesskabsfølelse styrkes gennem fysisk aktivitet og en sund livsstil. Nogle skoler lægger desuden vægt på, at sådanne aktiviteter kan være med til at styrke elevernes selvværd. I en del af handlingsplanerne indgår idrætsaktiviteter som et delelement eller et redskab i et indsatsområde rettet mod en generel styrkelse af skolens sociale miljø. Enkelte skoler påpeger også, at idræt kan være med til at tiltrække nye elever og skabe – som en handelsskole beskriver det – ”kolorit i uddannelsen” og et ”anderledes billede af handelsskolen som kan blive meget merkantil i elevernes øjne”. Skolernes erfaringer med sundheds- og idrætsaktiviteter som en del af et indsatsområde er forholdsvis få. Enkelte skoler havde allerede sidste år indsatser relateret til sundhed og idræt, men for de fleste indgår det som en ny indsats.

Indsatserne med fokus på idrætsaktiviteter indeholder mange forskellige bud på, hvordan idræt i højere grad kan blive en del af elevernes hverdag på skolen. Skolerne nævner konkrete aktiviteter som fælles løbeture, motion efter undervisningen, idrætsdage, foredrag med inddragelse af sportsfolk og sundhedsguruer eller idræt som valgfrit indhold i grundforløbet. En skole vurderer, at det er nødvendigt med anderledes idrætsaktiviteter end de normale idrætsgrene for at tiltrække elever. I kombination med idrætsaktiviteterne kan der også indgå elementer som undervisning i teambuilding, teater og personlig motivation.

Det er gennemgående, at mange af skolerne vurderer, at idrætsaktiviteter også skal styrke elevernes sociale sammenhold og den enkelte elevs evne til at indgå i sociale sammenhænge både i hverdagen og i det sociale miljø i klassen. En SOSU-skole der havde sociale fællesskaber og idræt som indsatsområde sidste år og viderefører det i år fortæller, at der ligger et arbejde i at få eleverne til at deltage i arrangementerne, men skolen vurderer at de fysiske udfoldelser har fremmet fællesskabsfølelsen, skabt bedre koncentration og øget engagementet blandt eleverne. En handelsskole har allerede forsøgt sig med blandt andet motion midt på dagen på en grundforløbspakke for elever med behov for opkvalificering, og de vurderer at det har haft en god effekt på frafaldet. Flere af skolerne fokuserer ikke kun på idræt, men på en kombination af idræt, kost og sociale aktiviteter. Et ofte anvendt tiltag er morgenmadsordninger, f.eks. for elever som mentorer, psykologer og kontaktlærere vurderer ikke får ordentlig morgenmad. En skole der i tre måneder har afprøvet en morgenmadsordning, vurderer at eleverne ud over de kostmæssige fordele også fik et udgangspunkt for socialt samvær både med hinanden og med lærerne der også deltog i ordningen. Derudover indgår også sund mad i kantinen og hjælp til kostplanlægning i skolernes handlingsplaner.

Der er også eksempler på, at skoler planlægger at tilbyde rygestopkurser og tilbud om vejledning for elever med vægtproblemer.

ANBEFALINGER:

Der er i rapporten fra 2008 omkring handlingsplaner for øget gennemførelse, som også er med i rækken af resuméer i nærværende rapport (resumé nr. 18) anbefalinger til det fremtidige arbejde med handlingsplaner, der vil kunne give et fingerpeg om, hvad man skal være opmærksom på når handlingsplanerne udarbejdes.

RESUMÉ 17 19 VEJE TIL BEDRE TRIVSEL PÅ UNGDOMSUDDANNELSERNE

Titel: 19 veje til bedre trivsel på ungdomsuddannelserne	
Udarbejdet af	Dansk Center for Undervisningsmiljø, DCUM
Udgivelsesår	2008
Målgrupper	De erhvervsfaglige uddannelser
Formål/mål	Håndbogen har tre overordnede formål: At samle og videregive konkrete og anvendelige metoder til, hvordan man kan fremme et godt undervisningsmiljø og dermed elevernes trivsel på ungdomsuddannelserne. At formidle erfaringer fra praksis med de beskrevne metoder – blandt andet i form af effektivitet og overvejelser omkring fordele og ulemper ved den enkelte metode i forhold til konteksten. At inspirere og motivere ungdomsuddannelserne til at systematisere og kvalitetsudvikle deres arbejde med et godt undervisningsmiljø.
Beskrivelse af rapporten/metodehåndbogen	Rapporten/metodehåndbogen præsenterer et udsnit af metoder anvendt i praksis omkring opnåelse af trivsel for målgruppen. DCUM ønsker at inspirere de skoler, der gerne vil gøre en ekstra indsats for deres elevers trivsel og skolens undervisningsmiljø. Materialet angiver, hvor man med fordel kan anvende den enkelte metode.
Videngrundlag	Den viden, der anvendes i bogen, er indsamlet hos praktikere, der har beskrevet deres metoder ud fra en skriveskabelon, der sikrer ensartet struktur. Fælles for praktikerne er, at de kommer fra ungdomsuddannelserne og arbejder med en fælles vifte af problematikker; trivsel, bekæmpelse af frafald, omgangstone og mobning.
Mere information	Karin M. Villumsen, specialkonsulent, dansk Center for undervisningsmiljø

RESUMÉ 18 HANDLINGSPLANER FOR ØGET GENNEMFØRELSE PÅ ERHVERVSUDDANNELSER, ANALYSE AF FØRSTE GENERATION AF HANDLINGSPLANER

Titel: Handlingsplaner for øget gennemførelse på erhvervsuddannelser, analyse af første generation af handlingsplaner	
Udarbejdet af	EVA – Danmarks evalueringsinstitut
Udgivelsesår	2008
Målgrupper	Erhvervsskolerne
Formål	At foretage en analyse af den første generation af handlingsplaner for øget gennemførelse med henblik på yderligere at kvalificere ministeriets og skolerne arbejde med handlingsplanerne.
Beskrivelse af rapporten	I rapporten fremlægges resultaterne af en undersøgelse af erhvervsskolernes handlingsplaner for øget gennemførelse 2008. Undersøgelsen er rekvireret af Undervisningsministeriet, i forbindelse med den samlede evaluering af initiativer i den politiske aftale om udmøntning af globaliseringspuljen og opfølgning på velfærdsaftalen som blev indgået i 2006. Handlingsplaner for øget gennemførelse er et af flere initiativer i aftalen på området for erhvervsuddan-

	<p>nelser.</p> <p>Analysen af handlingsplanerne fra 2008 er udarbejdet med henblik på at bidrage til skolernes og Undervisningsministeriets fortsatte arbejde med handlingsplanerne. Analysen indgik således i grundlaget for Undervisningsministeriets revision og udvikling af skabelonen for handlingsplanerne i efteråret 2008. (Resuméet fra rapporten omkring handlingsplaner for øget gennemførelse 2009 findes ligeledes i nærværende rapport som resumé nr. 16. 2009 rapporten bygger således på (i hvert fald nogle af) anbefalingerne fra 2008 rapporten, som således er blevet implementeret i 2009 rapporten. Det væsentligste bidrag fra 2008 rapporten er derfor de udfordringer og opmærksomhedspunkter analysen peger på. Disse behandles under <i>centrale konklusioner</i>.</p>
Videngrundlag	<p>De skriftlige handlingsplaner fra i alt 107 erhvervs og landbrugsskoler, herunder handelsskoler, tekniske skoler, SOSU skoler, kombinationsskoler og landbrugsskoler danner grundlaget for denne analyse. Gennemgangen af det skriftlige materiale danner grundlag for en systematisk tilgang, hvor samtlige skoler indgår i analysen.</p>
Mere information	<p>Katrine Strange, Bo Söderberg, EVA</p>

CENTRALE KONKLUSIONER:

Analysen tyder på, at udfordringerne for skolerne i forbindelse med dokumentation og prioritering af indsatsen på skolen navnlig er at foretage en frafaldsanalyse, der er tilstrækkeligt dækkende til at kunne danne baggrund for en prioritering af indsatsen.

Desuden er det en udfordring for skolerne, at fastsætte et mål for indsatsen der er tilpas ambitiøst, realistisk, og detaljeret. Desuden er det en udfordring at konkretisere hvilken handling, der er påkrævet fra skolens side, for at indfri målsætningen. Endelig bliver det fremover en udfordring at opgøre resultaterne af skolernes indsats, således at skolerne kan se, hvor langt de er nået.

Sammenhæng mellem handlingsplanerne fra det ene år til det næste er et vigtigt pejlemærke, så praksis til stadighed kan forbedres.

Det er til stadighed en udfordring at vurdere, hvornår der er tale om en god og ambitiøs handlingsplan og om vurderingen af handlingsplanerne skal foretages på baggrund af måltal eller planlagte indsatser.

ANBEFALINGER:

- Brug i højere grad opgørelsen om elevsammensætning i handlingsplanerne. Dette vil målrette indsatserne yderligere samt gøre målsætningerne omkring frafald mere nuancerede
- Tydeliggør hvad den/de særlige problemstillinger er på den specifikke skole
- Find en balance mellem ambitiøse og realistiske mål baseret på problematikkerne på den enkelte skole
- Der skal fremover måske fremsættes krav, der gør, at man kan sammenligne lidt mere på tværs af skoler.
- Kvalitative mål bør bruges i højere grad end tilfældet er nu

- Det er vigtigt, at der følges op på tidligere handlingsplaner i kommende handlingsplaner
- De enkelte metoder under de forskellige indsatsområder kan konkretiseres og handlingsorienteres yderligere ved også at indeholde spørgsmål om ansvar, tidsplan og ressourcer.
- Opstilling af mål for effekten af forskellige metoder angivet i tal er tilsyneladende en vanskelig opgave for skolerne, og nytten heraf kan diskuteres. Det kan overvejes, om overvejelser om effekt kan suppleres med kvalitative betragtninger om årsag-virkning-forhold for indsatsen samt opstilling af succeskriterier og indikatorer for at måle virkningen.
- Det kan blive tydeligere, hvad formålet med de forskellige afsnit i handlingsplanen er, og hvordan der er sammenhæng mellem de forskellige dele.

RESUMÉ 19 SUNDHED OG TRIVSEL PÅ TEKNISKE SKOLER I KØBENHAVN 2007

Titel: Sundhed og trivsel på tekniske skoler i København 2007	
Udarbejdet af	Folkesundhed København
Udgivelsesår	2007
Målgrupper	Medarbejdere som arbejder med unge på tekniske skoler i København og i resten af landet – konsulenter i kommunen m.fl.
Formål/mål	At udarbejde en beskrivelse af elever på grundforløbet på Københavns tekniske skoler for at give medarbejdere en aktuel viden om de unges sundhed og trivsel. Målet med rapporten er også at danne grundlag for yderligere kvalificering af eksisterende og fremtidige indsatser på skolerne.
Beskrivelse af projektet	Projektet havde fokus på følgende områder: Fravær, trivsel og helbred, mad og måltider, fysisk aktivitet, rygning, alkohol, hash og stoffer
Videngrundlag	Rapporten er baseret på data, som er indsamlet gennem en spørgeskemaundersøgelse og gennem et feltstudie med observationer og elevinterviews. 5 udvalgte skoler (Hotel- og Restaurantskolen, CPH West (frisørskolen), Københavns Tekniske Skole (bygge og anlæg, teknologi og kommunikation), og Skolen for klinikassistenter og tandplejere) deltog i undersøgelsen og 281 elever i alderen 15-36 år – med lige fordeling mellem kønnene. Feltstudiet foregik på Københavns Tekniske Skoles afdeling Kbh. S.
Mere information	Projektgruppen bestod af sundhedskonsulenterne Anne Sophie Gottlieb, Berit Christensen, Bodil Jensen og Annette Grønkjær.
Afgrænsning	Dette resumé beskriver ikke undersøgelsens resultater vedrørende rygning, alkohol samt hash og stoffer og beskriver kun til dels fokusområderne ”fravær” og ”trivsel og helbred”.

CENTRALE KONKLUSIONER:

Angående elevernes sundhed med fokus på mad og fysisk aktivitet er følgende punkter relevante at nævne:

- Tre ud af fire elever synes, at deres helbred var godt
- Hver syvende er overvægtig (halvdelen af de unge kvinder synes, at de er for tykke)
- To tredjedele spiser ikke frugt og grønt hver dag
- En tredjedel drikker ikke vand hver dag

- Halvdelen spiser ikke morgenmad
- To-femtedele spiser ikke frokost.
- Kun et mindretal af eleverne dyrker motion nok
- En tredjedel af eleverne dyrker stort set ingen motion
- En del vil gerne have idræt på skemaet

Hvad viser undersøgelsen overordnet?

Samlet viser undersøgelsen, at der er behov for indsatser, der kan bidrage til at ændre de unges sundhedsadfærd til det bedre, samt styrke trivslen hos elever der mistrives. Dels for at give eleverne bedre helbred og sundhed i livet samt som en fastholdelsesstrategi.

Der vises stort engagement i arbejdet med at fastholde eleverne i et uddannelsesforløb, men det kræver tiltag på en række områder, og mange af disse tiltag forudsætter beslutninger på politisk niveau. Lokalt på skolerne arbejder man mange steder allerede med at skabe gode rammer for elevernes sundhed og trivsel.

På de tekniske skoler gives der ikke vejledning i sundhed. De unges sundheds- og livsstilsvaner dannes i netop denne alder, samtidig med at der foregår frigørelse fra forældrene og opbygning af egen identitet, og påvirkninger fra ydre omgivelser får større betydning. Derfor vil mange elever have gavn af, at sundheds- og trivselsaspekter opprioriteres på ungdomsuddannelserne, herunder de tekniske skoler.

Skolernes udfordringer

Fravær er et stort tema på de tekniske skoler, idet de oplever, at en del elever har stort fravær og frafald. Undersøgelsen viste, at 31 % af eleverne havde fravær ugen forinden. Blandt de 31 %, der var fraværende, var ca. 70 % fraværende 1 dag.

Skolen kan spille en stor rolle for elevernes sundhed og trivsel - ikke kun i kraft af at være den fysiske og sociale ramme, men også uddannelsesmæssige forhold og den pædagogiske tilrettelæggelse af undervisningen kan have en afgørende betydning for eleverne.

Trivsel og helbred - BMI og kropsofattelse

Eleverne har i spørgeskemaet angivet deres højde og vægt og på baggrund af disse oplysninger er deres BMI blevet udregnet. 20 % af mændene og 13 % af kvinderne er overvægtige (BMI < 25 kg/m²). 3 % af mændene og 2 % af kvinderne er stærkt overvægtige (BMI 30+). Der synes at være forskellige forventninger og forestillinger, som præger kønnene, da 59 % af mændene og 44 % af kvinderne mener, at deres vægt er passende. Blandt de, der er overvægtige, mener 40 % af mændene, at deres vægt er passende, og 38 % af de normal- eller undervægtige kvinder synes selv, at de er lidt for tykke. Derudover viser undersøgelsen, at 73 % af eleverne synes, at deres helbred er godt, og 77 % synes, at livet er godt eller meget godt på undersøgelsestidspunktet.

Mad og måltider

Undersøgelsen viser, at de unges kostvaner trænger til et løft. Hele 63 % af eleverne spiser hverken frugt og grønt dagligt og ikke overraskende er der heriblandt flest kvinder. 31 % af eleverne drikker ikke vand dagligt, hvilket er bekymrende, særligt fordi 13-14 % af eleverne drikker saft dagligt, og

næsten hver tredje mand drikker sodavand (der er ikke skelnet mellem light og almindelig sodavand) dagligt. Undersøgelsen viser en tendens til, at det især er de unge (16-19 år) og ikke i så høj grad de ældre (20+ år) elever, der drikker sodavand dagligt; 26 % versus 18 %.

Slik, kager og is er populært blandt både mænd og kvinder, og næsten halvdelen spiser det ofte.

Mht. Fastfood er det især mændene, der spiser det - 40 % spiser det flere gange om ugen (type af fastfood er ikke angivet).

De unges måltidsvaner er heller ikke for gode. Til frokost får kun 60 % noget at spise, og der er ikke forskel kønnene imellem. Cirka en fjerdedel af eleverne svarede, at de dagligt hverken får morgenmad/formiddagsmad eller frokost. 42 % siger, at de køber mad i kantinen flere gange ugentlig, 33 % har madpakke med, 31 % køber mad uden for skolen, og 46 % angiver, at de spiser frokost hjemme efter skole (angiveligt ud på eftermiddagen).

Eleverne nævner desuden, at der er flere forhold, der ikke ligefrem fremmer sundheden på skolerne såsom: manglende mulighed for at købe sundt i kantinen, nærmeste muligheder for at købe mad er 7-eleven og pizzeria samt det faktum, at det ikke altid håndhæves, at der ikke må spises eller drikkes i timerne, som primært sker i form af kakao, cola, sodavand, juice, chokolade m.m.

Fysisk aktivitet

Undersøgelsen viste, at alt for få af de unge dyrkede den anbefalede mængde motion om ugen (Sundhedsstyrelsens anbefalinger), og især kvinderne var ikke tilstrækkeligt aktive (halvdelen af mændene og kun en tredjedel af kvinderne).

For eleverne under 18 år, hvor anbefalingen lyder, at de skal være fysisk aktive 60 minutter om dagen, var det kun 22 % af mændene og så få som 5 % af kvinderne, der var tilstrækkeligt aktive. For voksne (> 18 år) lyder anbefalingen på 30 minutters fysisk aktivitet om dagen. Her svarede 39 % af mændene og 50 % af kvinderne, at de var aktiv mindre end 1 time den foregående uge.

I undersøgelsen blev der spurgt til elevernes holdning til idræt på skolen, og resultaterne viste, at et flertal synes, at der skulle være mulighed for at dyrke motion på skolen efter skoletid (n: 267, mænd: 58 %, kvinder: 66 %), men lidt færre elever ville have idræt på skemaet (n: 276, mænd: 45 %, kvinder: 30 %). I forlængelse heraf viste undersøgelsen, at hele 23 % af mændene og 38 % af kvinderne hverken var medlem af en sportsklub eller dyrkede motion udenfor en klub i deres fritid.

Øvrige kommentarer

Ud fra rapportens opsamlings og konklusioner tyder det på, at mange elever på de tekniske skoler er positivt indstillede overfor fremtidige sundhedstiltag på skolerne.

ANBEFALINGER

Nedenfor er listet de problemfelter og anbefalinger, som rapporten umiddelbart peger på:

Mere motion:

- Idræt efter skoletid
- Fysisk aktivitet i undervisningen - små pauser
- Samarbejde med lokale idrætsforeninger

Sundere mad, mere regelmæssige måltider:

- Mere frugt og grønt - øge tilgængeligheden
- Kantineens udbud af usunde fristelser
- Samarbejde med lokale fastfoodsteder - mere salat i pizzeriaet?
- Morgenmad og frokost - gøre det attraktivt at spise (fysiske og sociale rammer), tvungen morgenmadsordning?
- Ingen sodavand og kakaoautomater
- Mikrobølgeovn/køleskabe – elevkøkken
- Sunde mellemmåltider - ex. Smoothies på køl

Disse anbefalinger kan bringes på dagsordenen på skolerne gennem eksempelvis at:

- Formulere sundheds- og trivselspolitikker
- Nedsætte et sundhedsråd
- Alle eleverne gennemgår en sundheds- og trivselsamtale i forbindelse med starten på skolen
- Bruge eksisterende fag (f.eks. psykologi og ergonomi) mere målrettet i forhold til at diskutere sundhed og trivsel.

Desuden kan samarbejdet mellem kommunale aktører, såsom Folkesundhed København og de tekniske skoler, med fordel udbygges. Skolerne har i udstrakt grad selvbestemmelse, og kan således prioritere, hvor stort fokus de vil lægge på sundhed og trivsel. Endeligt spiller Undervisningsministeriet en væsentlig rolle.

Se rapporten for flere anbefalinger omkring emnerne rygning, alkohol, hash og stoffer, trivsel, pædagogik og undervisningsmæssige forhold.

RESUMÉ 20 SUNDHED PÅ UNGDOMSUDDANNELSERNE – ET INSPIRATIONSMATERIALE

Titel: Sundhed på ungdomsuddannelserne – Et inspirationsmateriale	
Udarbejdet af	Dansk Center for Undervisningsmiljø (DCUM)
Udgivelsesår	2006
Målgrupper	Ledelse og lærere på ungdomsuddannelser som tekniske skoler, handelsskoler, gymnasier og SOSU-skoler.
Formål	strategi sættes der mellem 2006 og 2009 fokus på ungdomsuddannelserne og deres undervisningsmiljø.
Beskrivelse af rapport	Publikationen er et delelement, der sætter de unges sundhed og sammenhængen med undervisningsmiljøet under lup. Hernæst følger bud på, hvordan man på uddannelsesinstitutionerne kan komme i gang med en trivsels- og sundhedsfremmende indsats. Der lægges vægt på at præsentere sundhedsrelaterede problemstillinger, som er særligt relevante i ungdomsårene, forslag til hvordan man kan arbejde med problemstillingerne samt henvisninger til links og litteratur, hvor man kan søge yderligere inspiration. Her følger nogle konkrete eksempler på sundhedsfremmende og forebyggende

	<p>tiltag på erhvervsuddannelser:</p> <p>HOTEL- OG RESTAURANTSKOLEN I KØBENHAVN, FRISØRSKOLEN I KØBENHAVN OG KØBENHAVNS TEKNISKE SKOLE De tre uddannelsesinstitutioner deltog i 2003 i et pilotprojekt, som følger de sundhedspædagogiske principper i »Du Bestemmer« metoden. Formålet med forløbet var at styrke de unges handlekompetencer samt at få dem til at forholde sig til og reflektere over deres egen sundhed og livsstil. Eksempler på mål kan være at få sovet mere om natten, få en bedre kondi, stoppe med at ryge mv. Der er også unge, som ønsker at arbejde med sociale og psykiske problemer. Et forløb omfatter introduktion og information, tre personlige samtaler og tre gruppediskussioner i løbet af 6-8 uger. Eleven tilknyttes en personlig sundhedsvejleder, som følger eleven gennem hele forløbet. Læs mere på www.folkesundhed.kk.dk under punktet »børn og unge«.</p> <p>ÅRHUS TEKNISKE SKOLE Skolen har i 2004-05 sammen med Århus Amt og BST Århus deltaget i et sundhedsfremmeprojekt, som både omfatter skolens lærere og elever. Emnerne har været rygestop og sund kost og motion. Nogle af de iværksatte tiltag var støtte til rygestop, etablering af motionslokale, vejledning i træning samt uddannelse og motivering af skolens kantinepersonale i hurtig og sund kost.</p> <p>SOCIAL- OG SUNDHEDSSKOLEN I SKIVE SOSU-skolen har i 2004-05 gennemført et sundhedsfremme projekt med udgangspunkt i metoden »Den motiverende samtale «. Et vigtigt redskab til at bevidstgøre eleverne var udarbejdelsen af personlige sundhedsprofiler. I den forbindelse fik eleverne tilbudt forskellige fysiske tests og to grundige sundhedssamtaler, som gennemføres i fortrolighed med sundhedskonsulenter. Ud fra sundhedsprofilen udarbejdede eleverne efter ønske en fremtidskontrakt. I skolens hverdag var der blandt andet tilbud om rygeafvænnings, sund mad, pausegymnastik samt lektioner om fysisk aktivitet og psykisk velvære.</p> <p>SOCIAL- OG SUNDHEDSSKOLEN I ÅRHUS Siden 2002 har eleverne haft to timers motion om ugen på skoleskemaet, og fra 2004 har alle SOSU-elever fået lavet en personlig sundhedsprofil i starten af deres uddannelsesforløb med mulighed for at sætte sig et eller flere personlige sundhedsmål. I slutningen af deres uddannelsesforløb får de igen mulighed for at få foretaget en sundhedsprofil og dermed sammenligne med de første resultater. Formålet med tiltagene har været at forbedre SOSU-elevernes sundhed og dermed bevare dem længere og sundere på arbejdspladsen samt at ruste eleverne til at arbejde med en mere træningsorienteret pleje af ældre mennesker.</p>
Videngrundlag	Baggrunden for inspirationsmaterialet er en landsdækkende, repræsentativ undersøgelse, der ligger til grund for Muld-rapport nr. 5: Unges livsstil og

	dagligdag 2004, udarbejdet af Sundhedsstyrelsen og Kræftens Bekæmpelse. Særligt for afsnittet omhandlende fysisk aktivitet og kost som indsatsområder henvises til Sundhedsstyrelsens anbefalinger og publikationen "Undersøgelse af sundhedsfremme på arbejdspladser", Sundhedsstyrelsen 2002. I afsnittet omhandlende, hvordan skolerne kan komme i gang med en trivsels- og sundhedsfremmende indsats, henvises til publikationen "Virksomhedens sundhedspolitik – trin for trin. En manual til små og store virksomheder", NCSA, 2005.
Mere information	Mia Malmstrøm, Ulla Kjærvang og Charlotte Sandberg Christiansen, konsulenter ved DCUM

CENTRALE KONKLUSIONER

Formål med at arbejde med sundhed på ungdomsuddannelserne:

At optimere elevernes udbytte af uddannelsen

At inddragningen fremmes på grund af god trivsel

At mulighederne for videreuddannelse styrkes

At dårlig trivsel som følge af dårlig sundhedsadfærd med usund kost, højt forbrug af alkohol og rygning formindskes

At dårlig trivsel som følge af stress og heraf følgende fysisk og psykisk ubehag formindskes

At skolen signalerer et socialt ansvar ved at hjælpe de unge på vej med at erhverve krops- og helbreds kompetencer

At skolens personale og ledelse bliver bevidste om, hvilke signaler skolen sender til de unge i forhold til sundhed, og hvilken kultur der hermed opbygges på skolen – for eksempel i forhold til alkoholindtag, rygning og udbud af mad i kantinen.

En undersøgelse fra Sundhedsstyrelsen bekræfter en positiv effekt af sundhedsfremmende tiltag på danske arbejdspladser. Undersøgelsen peger på, at de arbejdspladser som har motions- og idrætstilbud oplever følgende effekter:

Bedre sammenhold (62 %)

Større trivsel blandt medarbejderne (62 %)

Bedre arbejdsklima (55 %)

Øget bevidsthed om motion blandt medarbejderne (43 %)

Færre muskel- og ledsmerter hos medarbejderne (29 %)

Nogle medarbejdere har tabt sig (18 %)

Færre sygedage (12 %)

Samme undersøgelse peger også på, at arbejdspladser, som har arbejdet med deres kultur i forhold til maden, oplever en positiv effekt på medarbejdernes trivsel. Virksomheder, som har en madpolitik, oplever følgende effekter af politikken:

Et bedre arbejdsklima (69 %)

Større trivsel blandt medarbejderne (70 %)

Øget bevidsthed om ernæringsrigtig kost blandt medarbejderne (33 %)

Nogle medarbejdere har tabt sig (14 %)

Færre sygedage (11 %)

En undersøgelse fra Sundhedsstyrelsen viser, at virksomheder, som har udarbejdet en sundhedspolitik, i 82 % af tilfældene mener, at politikken har haft den tilsigtede effekt. 6 % svarer, at sundhedspolitikken slet ikke eller kun i mindre grad har haft den tilsigtede effekt.

ANBEFALINGER

Fysisk aktivitet

Indretning på skolen så der inde og ude er muligheder for fysisk aktivitet for eksempel i form af petanquebane, basketball eller åben idrætshal i frikvartererne

Brug de fysiske rammers udtryk til at ændre adfærd. En undersøgelse har vist, at hvis man gør trappeopgangen mere indbydende for eksempel ved at male den eller hænge billeder op, så vil flere bruge trappen. Undersøgelsen viste ligeledes, at plakater med opfordring til at tage trappen havde en effekt fem uger efter plakaten var taget ned.

Etablér en idrætsforening på skolen, som tilbyder aktiviteter efter skoletid

Etablér pauseaktiviteter såsom dans

Kost

De unges kostvaner påvirkes af mange faktorer, men tilgængelighed af sund mad samt det sociale og fysiske miljø, som man færdes i, har stor betydning for, hvad de unge rent faktisk spiser.

Som uddannelsesinstitution kan man arbejde på at skabe en god madkultur ved at:

Indrette et hyggeligt spisemiljø

Sørge for køleskabe til opbevaring af madpakker så maden holdes frisk og appetitlig

Sørge for adgang til koldt drikkevand

Sørge for adgang til at købe sund og velsmagende mad samt sunde drikkevarer

Diskutere om køb af sodavand og slik på uddannelsesstedet skal være muligt

Have en dialog med elever og elevorganisationen om sund kost, slikforbrug etc.

Afsætte god tid til at spise

Sluttelige kommentarer:

Vær opmærksom på at inspirationsmaterialet ikke kun er underbygget med undersøgelser foretaget på målgruppen, men også med resultater fra undersøgelser foretaget i erhvervslivet.

OPSAMLING PÅ PROJEKTERNE/RAPPORTERNE

Det er ikke muligt at lave en samlet konklusion på disse resuméer, da projekterne arbejder med konkrete indsatser med et bredt spektrum og indenfor et meget bredt sundhedsbegreb. Der ses således tiltag inden for både kostområdet, bevægelsesområdet, rygeområdet og trivselsområdet. Tiltagene tillægges meget forskelligartede værdier lige fra opnåelse af bedre fysisk form til øget sociale kompetencer over generel øget trivsel.

Denne opsamling synliggør derfor blot, hvilke emner projekterne/rapporterne har arbejdet med. Flere projekter arbejder med flere emner samtidig, hvilket betyder, at det samme resumé ved denne opsummering godt kan optræde flere gange.

Mange projekter/rapporter beskæftiger sig med *fastholdelsesperspektivet/øget gennemførelse*. Dette tema går igen i resumé 1, 4, 8, 9, 10, 12, 15, 16, 18. Temaet kan ligeledes være præsenteret i øvrige

projekter, men i de nævnte resuméer er fastholdelsesperspektivet det centrale omdrejningspunkt. Der er en generel udfordring ved fastholdelsesprojekterne: Er det den konkrete indsats omkring sundhed, der har gjort udslaget i forhold til øget fastholdelse? Her er især resumé 16, der omhandler handlingsplaner for øget gennemførelse på erhvervsuddannelser i 2009 relevant, da den netop fokuserer på vanskeligheden ved at måle dette. Udover det centrale sigte omkring fastholdelse er projekterne centreret om forskellige emner såsom morgenmadsordninger, motion, socialt samvær, trivsel, det fysiske miljø, sundhed, udsatte samt mentorordninger. Dette giver et fint billede af, at der er forskellige holdninger til og forskellige behov for tiltag, selv om målet er det samme, i dette tilfælde fastholdelse.

En del projekter har fokus på *samarbejde mellem flere uddannelsessteder* som en drivkraft. Det gælder for resumé 1, 3, 4, 5, 14

4 projekter (mindst, men det er disse, der er mest tydelige omkring dette) arbejder med *elevernes egen sundhed*. Det drejer sig om resumé 7, 13, 14, 20. Der er en tendens til, at målgruppen er de mest udsatte elever, når emnet er elevernes egen sundhed

Kun få projekter går ind og medtænker *sundhed i ens fag* (både fagene i uddannelsen i forbindelse med skoleophold og det fag, man er i gang med at blive uddannet til). Resumé 6 og 13 beskæftiger sig med denne dimension.

Arbejdet med trivsel er et delprojekt i mange af projekterne. Kun i 2 projekter er det umiddelbart den bærende del. Det drejer sig om resumé 17 og 19.

Endelig er der to projekter, hvor formålet angives at være at *styrke (ind)læring*. Det drejer sig om resumé 1 og 11.

AFSNIT 4 – KONKLUSION OG ANBEFALINGER

KONKLUSION

Det er tydeligt, både ud fra de behandlede rapporter samt i rapportens interviews, at indsatserne omkring sundhed er bredspektret. Dette hænger blandt andet sammen med, at der ikke kan opstilles en enkelt opskrift på, hvad der virker, men at man i stedet må stille sig selv spørgsmålet, hvad virker for hvem og i hvilken sammenhæng. anbefalingerne til fremadrettede tiltag er derfor også *overordnede* retningslinjer, der for hver enkelt skole må omsættes til *konkrete* aktivitetstiltag.

Ét overordnet tema for sundhedsarbejdet overskygger alle andre temaer: *Fastholdelse*. De forskellige sundhedstiltag bliver således i mange af projekterne middel til fastholdelse og ikke mål i sig selv.

Litteraturstudiet viser, at projekterne, med få undtagelser, er højst 3 år gamle. Dette kan til dels forklares ved, at litteraturstudiet givetvis ikke har fundet frem til alle projekter omkring sundhedstiltag i erhvervsuddannelser. På trods heraf må det dog konkluderes, at sundhedstiltag på erhvervsuddannelser er et relativt nyt fænomen. Det stigende antal sundhedstiltag ser ud til at være en tendens, der vil fortsætte flere år fremover. Dette ses f.eks. i forhold til erhvervsskolerne brug af sundhedstiltag i deres handlingsplaner, samt i flere lederes ønske om at lade sundhed indgå deres skolestrategi.

Da sundhedsarbejde på erhvervsuddannelserne er et relativt nyt fænomen, som på mange skoler har karakter af at befinde sig i en eksperimenterende fase, er det vigtigt, at de ansvarlige aktører på skolerne har mulighed for at gøre brug af hinandens erfaringer. Dette har konkret udmøntet sig i etableringen af netværk på tværs af erhvervsuddannelserne, hvor erfaringsudveksling på sundhedsområdet kan finde sted.

At mange initiativer er nyligt igangsat og nogle endnu ikke er afsluttede, og at mange af initiativerne samtidig er de første af sin art betyder, at der fortsat er mange uafklarede spørgsmål omkring ”best practice” for sundhedsarbejde på erhvervsuddannelser. Dette kan ligeledes forklares af, at der i mange projekter ikke er afsat tilstrækkelige ressourcer til en grundig evaluering af effekter og årsagssammenhænge.

De foreløbige erfaringer giver dog et godt grundlag for at sætte fokus på, hvad man har brug for, for at komme et skridt videre indenfor sundhedsarbejdet på erhvervsuddannelser. Det er i dette lys anbefalingerne i næste afsnit skal ses.

ANBEFALINGER

Følgende anbefalinger er udarbejdet på baggrund af gennemgangen af de skitserede projekter/rapporter samt analyserne af de enkelte interviews. Anbefalingerne kan være direkte citerede fra interviewpersonerne, det kan være holdninger der er gået igen i flere interviews og det kan være forfatterens holdninger på baggrund af vurderingen af det samlede materiale.

ANBEFALINGER I FORHOLD TIL KONKRETE AKTIVITETER, HERUNDER ANBEFALINGER I FORHOLD TIL ELEVERNE:

Det anbefales at:

- Der arbejdes med tiltag, der kan integreres i den almindelige faglige undervisning for at synliggøre koblingen mellem sundhed og faglighed, hvilket sandsynliggør, at det bliver nærværende for den enkelte elev
- Aktiviteterne tænkes ind i hverdagen - både i og uden for undervisningen.
- Indsatserne rettes mod eleverne i starten af deres skoleforløb, i grundforløbet, såfremt der er tale om fastholdelsesstrategier, da eleverne typisk falder fra i løbet af de første måneder
- Naturen i højere grad bruges som den naturlige og gratis facilitet til fysisk udfoldelse. Søg evt. ekstern hjælp i forhold til at blive inspireret til, hvordan man kan udnytte de eksisterende faciliteter bedre.
- Samarbejde med lokale aktører, hvis mangel på idrætsfaciliteter er en barriere for at udføre idrætsaktiviteter med eleverne
- Man fokuserer på, at elevernes kan se deres personlige gevinst af at blive mere fysisk aktive
- Skabe miljø til bevægelse på uddannelsesinstitutionen, stil f.eks. faciliteter op eleverne kan benytte i pauserne
- Aktiviteterne gøres meget praksisrettede

ANBEFALINGER I FORHOLD TIL LEDELSE

Det anbefales at:

- Ledere tilbydes efteruddannelse indenfor sundhedsområdet. Målet med efteruddannelsen på ledelsesniveau er, at skolerne udvikler en fælles sundhedsdefinition, formulerer en sundhedspolitik for skolen, og at sundhed på en hensigtsmæssig måde integreres i skolens samlede strategi. Ledelsen skal i forlængelse heraf kunne foretage en kvalificeret analyse af, hvilke indsatsområder skolen ønsker for sundhedsarbejdet samt hvordan dette arbejde bedst organiseres.
- Der skabes et godt samarbejde med skolens ledelse

ANBEFALINGER I FORHOLD TIL LÆRERNE

Det anbefales at:

- Lærere tilbydes efteruddannelse indenfor sundhedsområdet. Målet med efteruddannelsen på lærerniveau er, at give lærerne viden om, hvordan sundhed kan bidrage til en bedre uddannelse, og at lærerne opnår kompetencer til selv at indgå i planlægningen, gennemførelsen og evalueringen af sundhedstiltag for en differentieret elevgruppe.
- Inddrage lokale idrætshøjskoler og idrætsforeninger i opkvalificeringen af skolernes lærere. Det positive samarbejde skolerne har med disse institutioner bør fastholdes, men fokus rettes

mod udvikling af en handlekompetent skole med handlekompetente lærere. Samarbejdet bliver dermed i højere grad sparring og opkvalificering af skolens eget personale.

- Lærerne inddrages i beslutningsprocesser såvel som udførelsen omkring sundhedsindsatser på skolerne for at få ejerskab til projekterne

ANBEFALINGER I FORHOLD TIL EKSTERNE AKTØRER, HERUNDER MESTRE/VÆRKFØRERE

Det anbefales at:

- Der laves tiltag, der kan oplyse de faglige udvalg om relevansen af sundhedsarbejde på erhvervsskoler og tekniske skoler, samt hvordan de enkelte brancher kan profitere af de sundhedstiltag, der gøres på skolerne.
- Der udarbejdes et inspirationsmateriale over sundhedstiltag, der målrettes de enkelte brancheskoler og de fysiske belastninger, eleverne møder i de forskellige brancher.
- Der sættes fokus på ”de gode historier” blandt mestre/værkførere, der har haft positive oplevelser med elever, der har indgået i forskellige former for sundhedstiltag på erhvervsuddannelserne

ANBEFALINGER DER FALDER UDEN FOR OVENSTÅENDE OVERSKRIFTER

Det anbefales at:

- Tiltag med sundhed som middel bør kombineres med tiltag med sundhed som mål. Fastholdelsesperspektivet bør kombineres med et perspektiv om handlekompetente elever.
- Oprette en hjemmeside, hvor skoler kan søge den nyeste viden om og inspiration til planlægning, gennemførelse og evaluering af sundhedstiltag på tekniske skoler og erhvervsuddannelser.
- Arbejdet med evaluering af sundhedstiltag på de tekniske skoler og erhvervsuddannelser bør opprioriteres. Evalueringerne bør ikke kun have fokus på ændrede frafaldprocenter men også på andre relevante kort- og langtidseffekter.
- Brug i højere grad opgørelser om elevsammensætning. Dette vil målrette indsatserne yderligere samt gøre målsætninger omkring frafald mere nuancerede

LITTERATURLISTE

Astrup, Arne. **Kost og overvægt. Kapitel 32 i Menneskets Ernæring. 3. Udgave, 1. Oplag 2010.** Redigeret af Astrup, Arne, Bügel, Susanne, Dyerberg, Jørn og Stender Sten. Munksgaard Danmark

Brink, Anne-Linnet, **unges livsstil og dagligdag 2008, 7. rapport i MULD-serien.** Kræftens Bekæmpelse og Sundhedsstyrelsen, 1. udgave, august 2009.

Jeppesen, Dorthe Skov, Filges, Tine, Sørensen, Niels Ulrik, **Ung og sund - når et æble om dagen ikke er nok,** Center for ungdomsforskning, 2006

Møller, Louise Fischer, **Kortlægning af sundhedsaktiviteter på sundhedsuddannelserne, med særlig fokus på anvendte metoder i forhold til kost og fysisk aktivitet,** Sund By Netværket, 2006

Nielsen, Gert Allan & Winther Ringgaard, Lene **Unges livsstil og dagligdag 2004. Muld-rapport Nr. 5.** Kræftens Bekæmpelse & Sundhedsstyrelsen, København, 2005

Nielsen, Jens Christian, Sørensen, Niels Ulrik, Nina Osmeck, Martha **Når det er svært at være ung i DK – unges trivsel og mistrivsel i tal,** Center for ungdomsforskning, 2010

Pedersen CH, Norman K, Christensen S, Skov LR og Curtis Tine, **12 skridt til fremme af sund kost og fysisk aktivitet, den gode kommunale model,** Sund by netværket, 2009

Pedersen A. et al. **Danskerne Kostvaner 2003-2008. Hovedresultater.** DTU Fødevarerinstitutionen, Afdeling for Ernæring. 1. udgave, januar 2010

Saskia, Mia Olesen, **Vidensopsamling, eksisterende viden om ledige unge under 30 år,** Marselisborg praksisvidencenter, 2011

Simonsen, Birgitte, Sørensen, Niels Ulrik, **Unges sundhed,** Center for ungdomsforskning, 2006

Sund hele livet, de nationale mål og strategier for folkesundheden 2002-2010, indenrigs og sundhedsministeriet, 2002.

Wistoft Karen, **Unge hjerter,** Hjerteforeningen, november 2008

Internethenvisninger:

www.emu.dk

www.fou.emu.dk

Artikel omkring mobiltelefonen som nyttigt redskab i undervisningen. Forfatter ukendt:
<http://www.phmetropol.dk/Forskning+og+udvikling/Videnmiljoer/NCE/Projekter/Mobiltelefonen+-+et+nyttigt+redskab+i+undervisningen>

Bekendtgørelsen for erhvervsuddannelser (BEK nr. 1514 af 15/12/2010 Gældende),
www.retsinformation.dk

Institutionsregister for institutioner med erhvervsrettede uddannelser udarbejdet af undervisningsministeriet:

<http://www.service.uvm.dk/instreg/instreg2.nsf/erhvervsrettede?OpenView&Start=1&Count=1000&Expand=1#1>

www.silkets.dk

Beskrivelse af opbygningen af erhvervsuddannelser

<http://www.uvm.dk/Uddannelse/Erhvervsuddannelser/Indgange%20og%20uddannelser.aspx>

www.vejlehs.dk

Østergaard, Jørgen Theibel, Artikel omkring arbejdet med klassens ansvarlighed i forhold til trivsel og sundhed

<http://www.phmetropol.dk/Forskning+og+udvikling/Videnmiljoer/NCE/Projekter/Klassens+ansvarlighed+for+trivsel+sundhed+og+motivation>

www.aarhustech.dk